

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Проект „Мрежа за интелигентно сътрудничество
на черноморските общности в трансграничния регион“
е съфинансиран от Европейския Съюз чрез Европейския фонд за
регионално развитие в рамките на Програмата Interreg V-A Румъния-България

Бюджет на проекта: 427 222,06 евро
Принос на ЕС: 363 138,74 евро от ЕФРР

СЪВМЕСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО И КООРДИНИРАНО ТЕРИТОРИАЛНО РАЗВИТИЕ НА ТРАНСГРАНИЧНИЯ ЧЕРНОМОРСКИ РАЙОН

Морето е всичко и е навсякъде.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ
ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

СЪВМЕСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО И КООРДИНИРАНО ТЕРИТОРИАЛНО РАЗВИТИЕ НА ТРАНСГРАНИЧНИЯ ЧЕРНОМОРСКИ РАЙОН

Морето е всичко и е навсякъде.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ
ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

СЪДЪРЖАНИЕ

1. БЪЛГАРИЯ	7
1.1. Въведение	7
1.1.1. Нормативна база и стратегически документи на национално ниво	7
1.1.2. Нормативна база и стратегически документи на местно ниво	9
1.2. Анализ на развитието на територията	12
1.2.1. Общ профил на територията	12
1.2.1.1. Местоположение и граници	12
1.2.1.2. Природно - ресурсен потенциал	13
1.2.1.3. Културно - историческо наследство	23
1.2.2. Състояние на икономиката на територията	27
1.2.3. Човешки ресурси и социална сфера	37
1.2.3.1. Демографски характеристики	37
1.2.3.2. Образование	38
1.2.3.3. Пазар на труда	39
1.2.3.4. Спорт и младежки дейности	40
1.2.3.5. Здравеопазване и социални дейности	41
1.2.3.6. Култура	42
1.2.4. Екологично състояние	44
1.2.4.1. Екологично състояние	44
1.2.4.2. Възобновяеми енергийни източници	46
1.2.4.3. Геоложки условия и еволюция на бреговата линия	47
1.2.4.4. Радиационна обстановка и управление на аварии	48
1.2.5. Инфраструктура	48
1.2.6. Административен капацитет и гражданско участие	52
2. РУМЪНИЯ	55
2.1. Въведение	55
2.1.1. Нормативна база и стратегически документи на национално ниво	56
2.1.2. Нормативна база и стратегически документи на местно ниво	60

2.2. Анализ на развитието на територията	61
2.2.1. Общ профил на територията	61
2.2.1.1. Местоположение и граници	61
2.2.1.2. Природно - ресурсен потенциал	64
2.2.1.3. История и културно - историческо наследство	68
2.2.2. Състояние на икономиката на територията	70
2.2.3. Човешки ресурси и социална сфера	75
2.2.3.1. Демографски характеристики	75
2.2.3.2. Образование	77
2.2.3.3. Пазар на труда	81
2.2.3.4. Спорт и младежки дейности	82
2.2.3.6. Култура	86
2.2.4. Екологично състояние	90
2.2.4.1. Екологично състояние	90
2.2.4.2. Морска и крайбрежна среда	92
2.2.4.3. Опазване на околната среда и на биоразнообразието	97
2.2.4.4. Радиоактивност	97
2.2.5. Инфраструктура	98
2.2.6. Административен капацитет и гражданско участие	103
3. ТРАНСГРАНИЧЕН ЧЕРНОМОРСКИ РАЙОН	113
3.1. Анализ на общата територия	113
3.1.1. Въведение	113
3.1.2. Основни характеристики на територията	113
3.1.3. SWOT анализ	118
3.1.4. Заинтересовани страни	122
3.2. Стратегия за сътрудничество и координирано териториално развитие на трансграничния черноморски район	125
3.2.1. Обхват на Стратегията	125
3.2.2. Обосновка на необходимостта от Стратегията	126
3.2.3. Ограничения	128
3.2.4. Визия, обща цел и приоритети на Стратегията	128

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ
ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

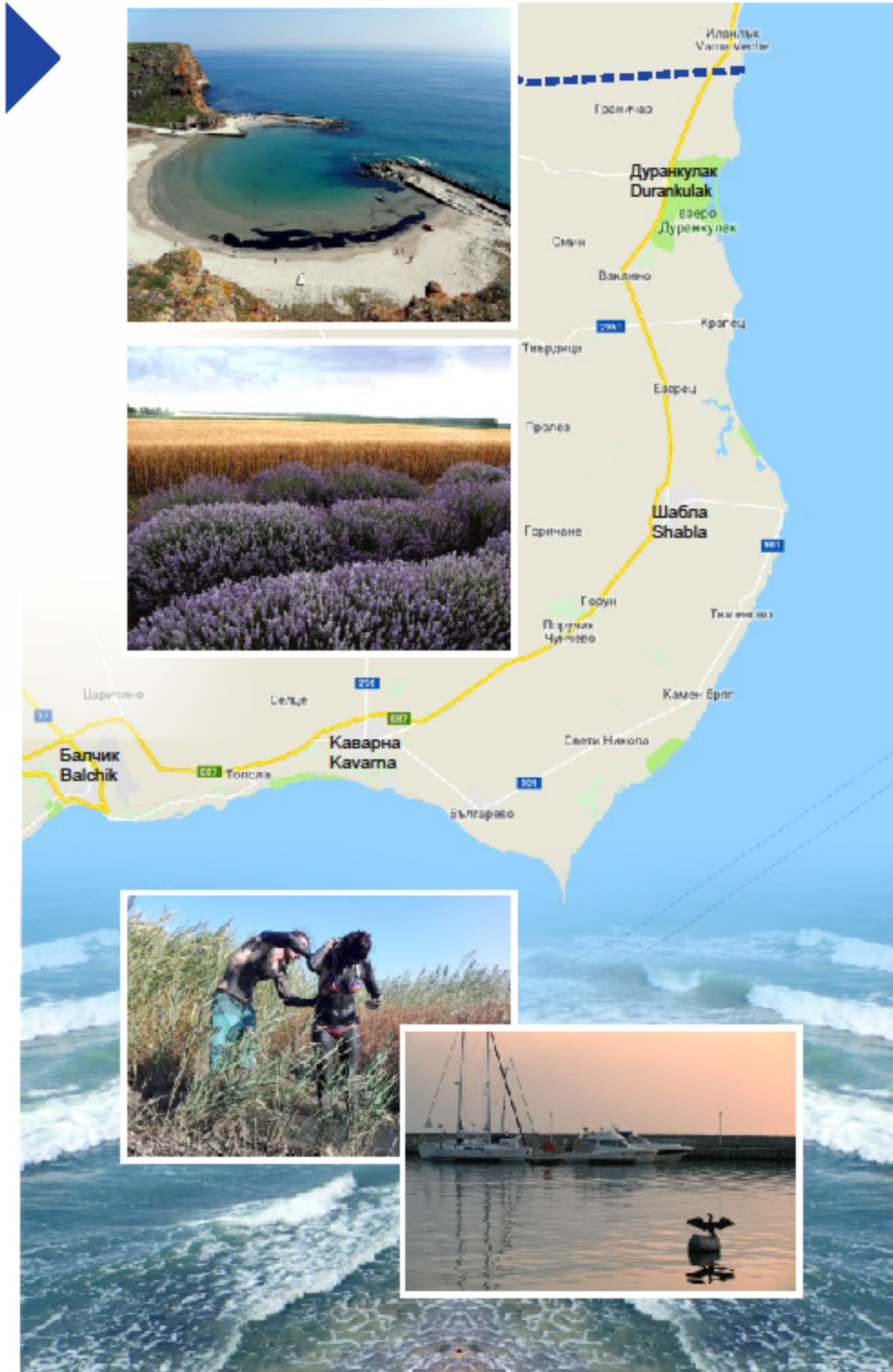
3.2.5. Мерки за изпълнение на стратегическите цели.....	133
3.2.6. Времева рамка за изпълнение на стратегията.....	150
3.2.7. Мониторинг и наблюдение	154
3.2.8. Прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност и участие на гражданите в процеса	155

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ
ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

1. БЪЛГАРИЯ

1.1. Въведение

България осъществява социално-икономическа политика, която - от една страна - е насочена към развитие на ефективна и конкурентна икономика, а от друга - към активна интеграция в европейските структури. Политиката за регионално развитие на България е тясно обвързана с целите на социално-икономическата стратегия за развитие на страната. В стратегически план регионалното развитие се стреми към постигане на балансирано и устойчиво развитие на регионите в България и създаване на условия за икономически растеж и високо ниво на заетост на основата на потенциала им за развитие, както и към укрепване на икономическото и социалното единство на регионите.

1.1.1. Нормативна база и стратегически документи на национално ниво

Настоящата законодателна рамка отговаря на статута на държава-членка на Европейския съюз, както и на държава, която участва в подписването на многобройни международни документи, споразумения и протоколи. Всеки аспект, свързан с териториалното, социалното, културното и икономическото развитие на страната, е регламентиран от редица нормативни актове, които установяват институционалната рамка, целите, компетенциите и специфичните инструменти за неговото дефиниране, било то на местно, регионално или на национално ниво. Законодателните области, които влияят върху подхода на местните власти, включват регионалното развитие и благоустройството, опазването на околната среда, изграждането на транспортна инфраструктура, поддържането на образованието, здравеопазването, културното и природно наследство, социалната политика и др. Тези области допринасят за благосъстоянието и качеството на живот на населението, като същевременно гарантират целостта, качеството и автентичността на природното и културно-историческото наследство, като неизчерпаем източник за развитие и културна идентичност.

Развитието на общини Балчик, Каварна и Шабла следва политиките на национално ниво. Основният пакет нормативни и стратегически документи на национално ниво, регулиращи развитието на страната, и съответно, оказващи влияние и върху планирането на потенциал за сътрудничество за българската част на целевата територия, включва Конституция на Република България; Закон за регионалното развитие; Закон за административно - териториалното устройство на Република България; Закон за местното самоуправление и местната администрация; Закон за устройство на територията; Закон за опазване на околната среда; Закон за устройството

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ
ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

на черноморското крайбрежие; Закон за защитените територии; Закон за туризма; Закон за енергийната ефективност; Закон за културното наследство и т.н.

Стратегиите за развитие, политиките, плановете и програмите, на местно или на регионално ниво, следва да отговарят на приложимото законодателство, като същевременно допринасят за неговото прилагане. Рамката за регионално и пространствено развитие на България е регламентирана както в общото законодателство, така и в Национална програма за развитие 2014 - 2020 г., Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012 - 2022 г. и Национална концепция за пространствено развитие, регионалните схеми за пространствено развитие на районите от ниво 2 и регионалните схеми за пространствено развитие на районите от ниво 3 (области), приета с ПМС № 278 от 2016 г. (ДВ, бр. 88 от 2016 г.), които подкрепят устойчивото развитие.

В допълнение към правната рамка, на национално ниво съществува обща и специализирана стратегическа рамка, като повечето секторни стратегии следват програмите на Европейския съюз, с времеви обхват до 2020 г. Тези от тях, които имат потенциал за въздействие към Съвместната стратегия за сътрудничество и координирано териториално развитие, са:

В сферата на екологията и опазване на околната среда:

- ✓ Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие;
- ✓ Стратегически план за действие за опазване на околната среда и възстановяване на Черно море;
- ✓ Трети Национален план за действие по изменение на климата за периода 2013-2020 г.
- ✓ Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор;
- ✓ Национален план за управление на отпадъците 2014-2020 г.
- ✓ Национална програма за действие за устойчиво управление на земите и борба с опустиняването в Република България (актуализация за програмен период 2014-2020 г.);
- ✓ Морска стратегия на Република България и програма от мерки.

В сферата на бизнеса:

- ✓ Национална стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия 2014-2020 г. ;
- ✓ Национална стратегия за развитие на сектора обществени поръчки в България за периода 2014-2020 г. ;
- ✓ План за действие „Предприемачество 2020 - България” ;
- ✓ Иновационна стратегия за интелигентна специализация на Република България 2014-2020 г.

В социалната и здравната сфера:

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

- ✓ Национална здравна стратегия 2020;
- ✓ Национална стратегия за младежта 2010 - 2020 г. и Национална програма за младежта (2016-2020);
- ✓ Стратегия за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013-2020);
- ✓ Национална стратегия за учене през целия живот 2014-2020 г.;
- ✓ Национална концепция за насърчаване на активния живот на възрастните хора (2012-2030 г.);
- ✓ Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020 г.;
- ✓ Актуализирана стратегия по заетостта на Република България 2013-2020 г.;

В сферата на туризма:

- ✓ Стратегически план за развитие на културния туризъм; ;
- ✓ Стратегия за устойчиво развитие на туризма в България 2014-2030.

В сферата на администрацията:

- ✓ Стратегия за развитие на държавната администрация 2014 - 2020 г.
- ✓ Стратегия за развитие на електронното управление в Република България 2014 - 2020 г.
- ✓ Пътна карта за изпълнение на Стратегията за развитие на електронното управление в Република България за периода 2016-2020 г.

В други свързани сфери:

- ✓ Национална стратегия за развитие на лозарството и винарството в Република България 2005 - 2025 г.;
- ✓ Интегрирана транспортна стратегия в периода до 2030 г.;

1.1.2. Нормативна база и стратегически документи на местно ниво

Законът за регионалното развитие определя система от документи за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие, която регламентира връзките и зависимостите между регионалната политика на различните нива. Общинските планове за развитие са документът, с който местните власти дефинират развитието на своите територии и позволяват обвързване на политиката за регионално развитие и териториално устройство. Всяка от общините на българската част от целевата територия има своя Общински план за устойчиво развитие 2014 - 2020 г. като документ за стратегическо планиране на устойчиво интегрирано развитие на местно ниво. Общинските планове за развитие на Балчик, Каварна, Шабла определят средносрочните цели и приоритети за развитие, отчитайки спецификата на всяка община, но и стратегическите насоки за регионално и местно развитие, заложи в плановите и стратегически документи от по-висок ранг.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общинските планове за развитие на Балчик, Каварна и Шабла 2014 - 2020 г. са разработени в съответствие с Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 г. и Националната програма за развитие „България 2020“, както и Регионален план за развитие на Североизточен район за периода 2014 - 2020 г. В по-широк контекст, общинските планове отчитат приоритетите и целите на Стратегията „Европа 2020“, търсейки своя принос за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. Хоризонтът на Общинските планове за развитие е 7-годишен. Използването на интегрирания подход за планиране налага целите и приоритетите на общинските планове за развитие като стратегически документи да бъдат съгласувани и да предвиждат взаимодействие с факторите, условията и потенциала за специфичното пространствено развитие на всяка една община, мрежата от населени места и отделните сектори (индустрия, транспорт, екологична инфраструктура, туризъм, аграрни дейности и др.), залегнали в устройствените планове и схеми за развитие на територията.

Общините са основните движещи сили при конструирането на политики, подпомагачи и стимулиращи местното социално - икономическо развитие с участието на широк кръг заинтересовани страни. Заедно с това, общините отговарят за това, мерките и предвижданията, заложи в стратегическите и плановите документи, да бъдат пространствено отразени и интегрирани в общ инструмент за устройство на територията и развитие на общината - Общия устройствен план. При разработката му следва да бъде намерен балансът между частните и общите интереси, да се съхрани природното и културното наследство на всяка територия, да се социализират нейните ценности. Към настоящия момент трите общини са на различен етап от приемането на Общ устройствен план (ОУП). Община Балчик има предварителен проект на ОБЩ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН (ОУП) Балчик, преработен и допълнен съгласно решение на НЕСУТРП и становище по ЕО на МОСВ 2014 г.¹ Проектът не е одобрен при внасянето му на сесия на Общински съвет за съгласуване през месец декември 2017 г. За Община Шабла и Община Каварна също са стартирали разработките на ОУП, като откритата процедура за провеждане на обществени обсъждания и консултации по изготвения ПП на ОУП на община Шабла, включително и на Доклад за Екологична оценка към него, е приключена на 19 март 2018 г. Предварителният проект на Общ устройствен план на Община Каварна е на по-ранна фаза - обсъждане между различни институции поради спорове относно процента на застрояване на територията на общината. На местно ниво кметът на общината и общинският съвет имат правомощия по разработването, обсъждането, приемането, изпълнението и отчитането на общинските планове за развитие и програмите за тяхната реализация. На кмета е възложена функцията по осигуряване публичност и прозрачност на общинския план за развитие, както и на действията по реализацията му.

¹ <http://www.balchik.bg/bg/infopage;>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

За регулиране на обширния кръг проблематики пред една община и за да изпълняват своите задължения във връзка с изисквания на нормативни документи, местните власти разработват своите секторни и целеви стратегически документи в различни сфери:

- ✓ в социалната сфера - развитие на социалните услуги; за децата, за младежта; социално включване; за възрастните хора; интеграция на граждани от ромски произход и други граждани в социално уязвимо положение и т.н.;
- ✓ в сферата на екологията - за насърчаване използването на енергия от ВЕИ и биогорива, за енергийна ефективност, за опазване на защитени територии, за управление на отпадъците, за управление на шумовите замърсявания и т.н.;
- ✓ в сферата на образованието - в подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, срещу ранно напускане на училище;
- ✓ в сферата на културата - за развитие на културата, за опазване на културно - историческото наследство, за развитие на читалищата и т.н.;
- ✓ в сфери от общ интерес за територията - за развитие на туризма, за развитие на работата с неправителствения сектор, за развитие на спорта, за повишаване на гражданското участие и т.н.

Секторните и специфичните стратегически документи на местно ниво регулират целите и приоритетите на публичната власт в конкретна област, като обединяват различните заинтересовани страни на територията за постигане на общи цели в полза на жителите на общината.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

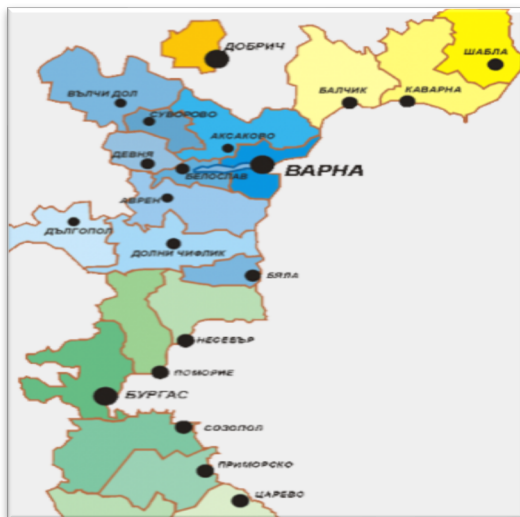
1.2. Анализ на развитието на територията

1.2.1. Общ профил на територията

1.2.1.1. Местоположение и граници

Българската част на целевата територия включва общините Балчик, Каварна и Шабла, с обща територия от около 1 335 кв. км. Общините са разположени в съседство и са на територията на Североизточен район за планиране с център Варна² и в област с административен център Добрич. Балчик, Каварна и Шабла са сред 14-те общини в страната, с излаз на Черно море. Съгласно класификацията на Евростат, трите общини са териториални единици от типа LAU 1.

Съгласно Национална стратегия за териториално развитие на общините³ Балчик и Каварна са малки градове от четвърто ниво, с микрорегионално значение, а Шабла - много малък град от пето ниво.

Община Балчик е разположена в най-източната, приморска част на Дунавската равнина и Добруджанското плато, като заема югоизточната част на област Добрич. На север тя граничи с община Генерал Тошево, на изток с община Каварна, на югозапад с Аксаково, на запад с община Добричка. Общата територия на общината е 523.58 кв. км, което представлява 11,1% от територията на област Добрич. Освен общинския център - гр. Балчик, общинската територия включва още 19 села (в т.ч. 8 кметства и 11 кметски наместничества), както и 2 курорта - Албена и Тузлата. Крайбрежието на общината е с обща дължина от около 18.5 км.

² Към датата на разработка на настоящия документ.

³ <http://www.strategy.bg/publicconsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=598>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Община **Каварна** също е разположена в най-източните части на Дунавската равнина. На север тя граничи с община Генерал Тошево, на изток - с община Шабла, на запад - с община Балчик, на юг - с Черно море. Общата територия на общината е от 481.40 кв. км, което представлява 10.22 % от общата площ на област Добрич. В Община Каварна влизат 21 населени места, в т.ч. град Каварна, и 20 села - Белгун, Било, Божурец, Българево, Челопечене, Хаджи Димитър, Иречек, Камен бряг, Крупен, Могилище, Нейково, Поручик Чунчево, Раковски, Селце, Септемврийци, Свети Никола, Топола, Травник, Видно, Вранино, като Каварна е административният център. Крайбрежието на общината е с обща дължина от около 42 км.

Община **Шабла** е разположена в най-източния граничен район на България с Румъния. На изток тя граничи с Черно море, на север - с Румъния, а на югозапад и запад - с общините Каварна и Генерал Тошево. Територията на община Шабла е 329.60 кв. км., което представлява 7% от общата площ на област Добрич. Община Шабла има 16 населени места - град Шабла, и 15 села, като Шабла е административният център на общината. Дължината на морския бряг на територията на общината е около 40 км.

1.2.1.2. Природно - ресурсен потенциал

Релефът на територията е равнинен и равнинно - хълмист. Територията е ясно разделена на две части в географски аспект: Добруджанско плато и крайморска/ крайбрежна част. На Добруджанското морско крайбрежие се падат 32.24 % от дължината на всички плажове и 31.52% от тяхната площ.

Община **Балчик** се отнася към приморската част на Дунавската равнина и нейната територия също е ясно разделена на две части: Крайбрежен район и Добруджанско плато. Крайбрежният район покрива бреговата ивица и долината р. Батова, с обща дължина около 18,5 км. Бреговата линия е слабо разчленена, на височина достига до 150 м. над морското равнище. Морският бряг в частта си при устието на р. Батова е нисък с дълга около 5 км плажна ивица Кранево-Албена с площ от 296 502 кв. м, като е един от най-големите плажове на Черноморското крайбрежие. Между КК „Албена” и с. Кранево е обширната гориста низина „Балтата”. В източна посока бреговият склон е по-висок, но достъпен, на места терасиран от свлачища. Целият е с изявен свлачищен характер. В тази част плажовете са ограничени по площ. Територията на Община Балчик е богата на разнообразни и специфични теренни форми - старият град е разположен върху древно свлачище с амфитеатрална форма, а голяма част от територията е прорязана от дълбоки оврази в посока север-юг. **Платовидният район обхваща част от Добруджанската равнина** с надморска височина 150 - 200 м. Има платовиден леко хълмист релеф. Скатът на Добруджанското плато постепенно се отдръпва от бреговата линия, като при Балчишката Тузла е на около километър от нея, а при долината на р. Батова - много по-навътре.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Морският бряг на територията на община Балчик се характеризира с тенденция към отдалечаване от бреговата линия поради развитието на **свлачищни** процеси, силно ерозионно разчленение по брега, изразено с дълбоки долове и дерета, най- силно изразени в Балчишки, Батовски и Краневски свлачищни райони. Хидроложката мрежа е представена от няколко дола с локално значение и „Тузленското” езеро.

Релефът на община **Каварна** е равнинен и равнинно-хълмист. В границите на общината попадат най-източните части на Дунавската равнина - южните части на Добруджанското плато, както и части от Черноморското крайбрежие - брегова ивица и шелф. По живописното Каварненско крайбрежие с дължина от 42 км са развити малки плажни ивици. На брега на град Каварна е създаден просторен изкуствен плаж. До морето се издига труднодостъпният, с почти отвесни скатове, нос Чиракман, който се е връзвал на километри навътре в морето, но при силно земетресение той се срутва и постепенно ерозионното действие на водата оформя сегашния му вид. На неговото равно плато са запазени развалините на крепостни стени, ровове, църкви, некрополи, където и до днес се провеждат археологически разкопки и изследвания. По крайбрежието са развити плажни пясъчни ивици с обща площ 74 000 кв.м.

Релефът на община **Шабла** е равнинен, еднообразен, с лек наклон на североизток и изток и надморска височина до 100 м. Шабленският бряг е висок, в повечето случаи скалист, без големи заливи и обширни плажове. Дъгата от брега пред Шабла до Дуранкулак е изложена на силни североизточни ветрове, както и на крайбрежно течение, формирано от реките Дунав, Днестър и Днепър. Морският бряг южно от град Шабла е скалист. Абразивната дейност е стимулирала подводни и надводни скални формации. На север брегът е нисък и блатист, с множество плажове. Бреговата линия на пясъчните плажове е най-подвижна и най-бързо променящата се част. Крайбрежието се характеризира с негативни срутищни процеси. По брега на с. Тюленово има уникални скални образувания, характерни само за този район, които привличат много туристи и любители на скалното катерене. В община Шабла са разположени обширните пясъчни ивици на няколко плажа, редуващи се от север на юг, съответно с площ: Дуранкулашки /65 000 кв.м./; Крапецки - север /91 000 кв.м./; Крапецки - юг (Езерецки) /50 000 кв.м./; Шабленски /112 000 кв.м./. Първите три от тях са с големи дюни плажове. Преобладаващата съставка на плажната ивица е натрошени мидени черупки. Установена е тенденция към намаляване на площта и обема на линеен метър на наносите при плаж Крапец, Крапец-юг и Шабла.

Климатът и на трите общини попада под въздействието на Черно море, като се повлиява и от равнинните характеристики на терена и всяка община има своите специфики. Общото и за трите: засушавания през топлия сезон, преобладаващи северозападни ветрове, силни северни ветрове през зимата, които на места издухват снежната покривка и причиняват измръзване на есенните култури, а снежно-навяхванията по пътищата затрудняват транспорта. Характерно за зимните месеци е и скрежо-образуването и обледяването. Територията остава в районите с най-малки валежи в

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

България, което е предпоставка за значима уязвимост към атмосферно засушаване. Близостта на воден басейн е причина за голяма влажност през цялата година

Територията на Община Балчик попада в две климатични подобласти, различаващи се със своята специфика. Крайбрежната част от общинската територия е в климатичния район на Северното Черноморие, като се характеризира със сравнително по-високи средногодишни и сезонни температури, по-кратки периоди на заснежаване, по-ниски средногодишни суми на валежите. Средната годишна температура е 12 °С. Зимата за района на гр. Балчик е студена, лятото е слънчево, сухо и горещо. През топлото полугодие преобладава морският и континентален бриз. Източният климатичен район на Дунавската равнина обхваща останалата част от територията на общината. Континенталният характер на климата му е смекчен от близостта до морето и се доближава до климата на Северното Черноморие, като характерни са по-ниски средногодишни и сезонни температури, по-продължителни периоди на заснежаване, високи, но недостатъчни валежи (500-550 мм ср. г.) с максимум през есента и минимум през зимата и пролетта. Община Балчик се включва в районите с най-голям риск за засушаване през топлото полугодие на годината. Уязвимостта към засушаване е голяма през всички сезони.

Въздействието на Черно море върху климата на територията на Община Каварна се простира до около 60 км навътре в сушата. Характерна особеност за общината са малките валежни количества (465 мм средногодишно) и ветровият режим - студени континентални северни въздушни маси през зимата. Районът спада към най-сухите райони на България.

Община Шабла се отнася към областта на умерено-континенталния климат, който се коригира от влиянието на Черноморския басейн. Районът е равнинен и открит на север, което допринася за типичните за него сравнително най-ниски зимни температури в Черноморската подобласт, силни ветрове (предимно от север и североизток), чести студени въздушни маси, засушавания, слаби валежи.

Почвите на територията на трите общини не се отличават с голямо почвено разнообразие - основно черноземи, които обезпечават добро естествено плодородие. Освен това, за отбелязване е и благоприятното им съчетаване с климатичните особености на района. Независимо от по-ниските валежи, селскостопанските култури се осигуряват добре с влага благодарение на високата атмосферна влажност и ниската изпаряемост в зоната на Черноморското крайбрежие, което прави почвено-климатичните и релефни условия благоприятни за развитието и продуктивните възможности на основните селскостопански култури на територията.

На територията на Община Балчик най-добре представени са черноземните почви (типични, карбонатни, излужени). Слабо проявление има и на ренджини (хумусно-

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

карбонатни почви). Основният почвен тип на територията - чернозем, позволява отглеждането на много земеделски култури при високи и стабилни добиви. Карбонатните, силно излужените и тежките черноземи, съответно среднопесъчливо глинести и леко глинести, заемат сравнително малки площи основно в североизточната част на общината. В долината на река Батова са разпространени плодородните алувиални и алувиално - ливадни почви, най-подходящи за отглеждане на зеленчукови и фуражни култури. Хумусно-карбонатните почви (рендзините) са ситуирани основно по крайбрежието и на отделни петна във вътрешността, като са най-подходящи за пасища и за отглеждане на лозя.

Територията на Община **Каварна** се характеризира с черноземни почви с техните разновидности - карбонатни, излужени и типични. Черноземните почви са с мощен хумусен хоризонт, плодородни, със слабо алкална до неутрална почвена реакция. В северната част на общината най-разпространен почвен тип са слабоизлужените и излужени черноземи, подходящи за развитие на почти всички земеделски култури. Типичните карбонатни и силноизлужените черноземи заемат сравнително малки площи, петнисто разположени. Подходящи са за отглеждане на всички земеделски култури. Рендзините (интразонални хумусно-карбонатни почви) са подходящ почвен тип за отглеждане на лозя. Черноземите се намират на север от рендзините, които заемат ивица край морето и са подходящи за технически и зърнено-фуражни култури. Тежките черноземи и карасолуци се срещат северозападно от с. Вранино. Подходящи са за отглеждане на царевица, слънчоглед, пшеница.

Община **Шабла** се характеризира основно с черноземни почви с мощен хумусен хоризонт, плодородни, със слабо алкална до неутрална почвена реакция. Почвите, характерни за северната и централна част на територията на общината са предимно карбонатни и типични черноземни, докато южната част е заета от излужени черноземи, които са с добри агропроизводствени качества. Ерозираните почви са рядко явление и се разкриват в ограничен брой землища.

Подземни богатства

Българската част на целевата територия разполага с находища на полезни изкопаеми, но малките запаси и трудностите за експлоатацията им пречат за ефективното стопанско усвояване на повечето от тях. Добруджанското въглищно находище обхваща площ от 49 кв. км и е разположено непосредствено на север от Черно море между Балчик и Каварна. Неговите запаси възлизат на 1,2 млрд. тона висококачествени каменни въглища. Поради голямата дълбочина на залежите и специфични минно-технологични условия, находището не се експлоатира.

На територията на община **Балчик** е разположено мангановото находище при Оброчище - Църква, част от Добруджанското въглищно находище, оценявано като най-голямото в Европа. Залежите са на дълбочина от 280 до 440 м, съдържанието на манган е високо,

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

а балансовите запаси възлизат на 111 млн. тона. Част от подземното богатство на община Балчик са варовици с добри декоративни качества.

На територията на община **Каварна** се намира част от Добруджанското каменовъглено находище с установени запаси от черни каменни въглища. От нерудните полезни изкопаеми се добива само варовик от съществуващите кариери „Българево” и „Крупен”. При с. Българево е разкрито находище на природен газ с локално значение.

Община **Шабла** е бедна на полезни изкопаеми, установено е наличие на въглища и манганова руда, добива се нефт от находища с ограничени запаси и затихващи функции. Газонепфтеното находище при с. Тюленово, намиращо се в най-североизточната част на България, стартира работа преди почти 70 години, а понастоящем е в изтощителен стадий на експлоатация.

Води и водни ресурси

Разглежданият район - приморската ивица на Добруджа - е силно равнинен, със слабо разчленен релеф от асиметрична долинна мрежа. Територията е част от „Добруджански Черноморски реки“, с основни реки - Батова, Шабленска, Изворска, Челикдере. Територията като цяло е бедна на повърхностни течащи води.

Община **Балчик** е бедна на повърхностни течащи води. Хидрографската ѝ мрежа се формира от долните течения на реките Батова и Краневска. Територията на общината е набраздена от множество суходолия, които се пълнят с вода само при обилни дъждове и снеготопенето. Речният максимум е през пролетта, а минимумът е в средата на лятото и през есента. Главна водосборна и отводнителна артерия в района е река Батова, извираща извън територията на общината и дълга 39 км). Тя е единствената непресъхваща река от Добруджанските реки. Водите на река Батова са използвани за напояване на площи по речните тераси от землищата на селата Оброчище, Рогачево и Кранево (напоителна система “Каварна”).

Елемент на хидрографията и много специфичен ресурс на общината е калното езеро с лечебна морска кал - Балчишка «Тузла». Запасите му от лечебна кал са от 38 000 тона и се оценяват като достатъчни за бъдещото развитие на едноименния калолечебен курорт. Въпреки наличието на варовици, поддържането на оптимален водно-солеви режим предотвратява опасността от влошаване качествата на лечебната кал. Калта е с тъмно кафяв до черен цвят, миризма на сероводород и по химичен състав със смесен карбонатно-силикатен кристаличен скелет. Балчишка тузла е сред най-редките типове екосистеми в света. Естествено солени езера; поради това, че са много плитки това ги прави много уязвими, особено заради съществуването им в район, където има свличане на земни маси. Зоната е под силно туристическо въздействие, заради интензивния летен сезон. Подземните води са основен водоизточник за питейно водоснабдяване на община Балчик. Според минерализацията си те са най-често пресни и слабо минерализирани. Източниците на минерални води са съсредоточени в крайбрежната зона. В Балчишката Тузла изворите са с дебит 13,5 л/сек и температура

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

32°, в Балчик - 6,0 л/сек и 22° температура, в Кранево - 5,4 л/сек и 23° температура. С най-голям дебит е изворът в КК „Албена” - 103,0 л/сек и 30° температура. Двете находища на минерална вода в Балчик - в самия град и в местността „Тузлата“, са с различни характеристики на водите и лекуват различни болести.

Община Каварна е бедна на повърхностни водни ресурси на сушата - няма реки и езера. Повърхностните води по принцип не са замърсени от производствени дейности. Хидрографската мрежа на територията на община Каварна е представена от суходолия и оврази с непостоянен воден режим. Варовиковите почвообразуващи скали способстват за ниския модул на оттока и за формиране на карстови подземни води, които са важен източник за водоснабдяване на населените места. Минерална вода е разкрита на дълбочина 1100 м в, като част от находището е предоставена на концесия за бутилиране до 2021 г. Водата е слабо минерализирана, по качество се причислява към „трапезната вода“ и е подходяща за ежедневна употреба, тъй като е с балансиран химичен състав. Не съдържа никакви калории и е полезна добавка към всяка фитнес програма. Вкусът и характеристиките ѝ са сходни с тези на световноизвестни марки минерална вода.

В границите на община Шабла няма изявена хидрографска мрежа. Повърхностен воден поток почти липсва. В хидрографско отношение районът на Шабла се отнася към североизточната безотточна област на Добруджанския район - район на крайморските реки, оттичащи се директно към басейна на Черно море. Към Черно море се насочват и оттичат по естествен път както повърхностните, така и подземните води на една значителна водосборна област. Югоизточно от с. Дуранкулак се намира Дуранкулашкото езеро, по произход - потопена морска долина, отделена от морето с пясъчна коса. Захранва се от карстова вода, свързана със сарматския водоносен хоризонт. На юг са разположени Шабленското и Езерецко езера с подобен произход и характеристика. Шабленското и Дуранкулашкото езера представляват закрити лимани, заемащи прибрежните, ниски части на дълбоки суходолия. На територията на община Шабла има три сондажни минерални водоизточника и едно езеро с лечебна кал с обща минерализация 3-5 гр./а, с общ дебит около 200 л/сек, запаси от лечебна кал около 230 хил. тона. Водата от минералните извори, е подходяща за лечение на заболявания на опорно-двигателния апарат, периферната нервна система и др. Тя се препоръчва и за инхалации на дихателните пътища при неспецифични заболявания. Близо до калонаходището при с. Тюленово, при дълбок сондаж е разкрита минерална вода с температура 41 С° и дебит 6000 л/мин., която се характеризира като хипертермална, хлоридно-натриева, със съдържание на свободен сероводород и метаборна киселина. „Шабленската тузла” е с площ на езерото около 240 дка и притежава запаси висококачествена лечебна кал от около 230 хил. тона. Калта се характеризира като утаечна лиманна кал, със силикатно-карбонатен кристален скелет и ниско съдържание на гипс. Тя е гъста, черна, пластична и мазна на пипане, със силна миризма на сероводород. Към момента няма изградена инфраструктура за ползване на уникалната по своя състав лечебна кал, въпреки че разумното черпене от находището би било

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

благоприятно и за самото езеро, тъй като неексплоатирането на калта води до драстично намаляване на водното огледало и застрашава езерото от пресъхване.

Морски води

Морето е важен ресурс за развитието на територията - за икономиката на общините и, в частност, за туризма. Качеството на **черноморските води** е обусловено от вълновия режим, режима на теченията, температурно-солевия режим и др. хидрофизични показатели. Силно влияние върху характера на **морското вълнение** оказва нос Калиакра - на юг от носа вълновият режим е по-смекчен. При подхода към брега вълнението претърпява трансформация и рефракция, а в зоната на нос Калиакра и Калиакренския вал - и дифракция. Изградените вълноломи и буни пресичат надлъжно бреговете вълнови течения и променят съществено крайбрежната циркулация. В зоната на входящите ъгли на буните се създават застойни зони, в които могат да се отлагат и гният водорасли. Буните оказват влияние и на водообмена в акваторията. Режимът на морското водно ниво се формира от взаимодействието на приливно - отливните, сгонно-нагонните и метеорологичните колебания. Общите му колебания са 3-50 см за период, вариращ от няколко часа до две денонощия. Средната температура на най-горния квазихомогенен слой на морската вода е около 13,3⁰ С, а средният ѝ диапазон на изменение е 18,8⁰ С. Най-ниска е средната температура през февруари - 4,1⁰ С, а най-висока през август - 22,9⁰ С. Замръзване на морето е наблюдавано само в близост до брега през 1924, 1942 и 1954 г. Средната соленост на повърхностния слой на морската вода е 17 ‰, а сезонните ѝ колебания не надхвърлят 2-2,5 ‰ с максимум през есента и минимум през пролетта. С тези си характеристики водите на Черно море се отнасят към слабо солените в сравнение с водите на световния океан. Водите на морето се отличават с редица предимства по състав, соленост и температура. Тези предимства го правят подходящо за нуждите на профилактиката, лечението и отдиha. В крайбрежните зони изискванията към водите отговарят на параметрите за туризъм и изискванията на Директива 76/160 на ЕС.

Природни забележителности, биоразнообразие и защитени зони

Българската част на целевата територия е с разнообразна флора и фауна, както и защитени територии⁴. До голяма степен, многообразието е продиктувано от многогодишното взаимодействие на различни фактори като море, слънце, ерозия и т.н.

Растителният и животински свят на територията на Община Балчик, макар и не много богат, е интересен и разнообразен. В долината на р. Батовска се намира Батовска гора, която е лонгозна. Край селата Безводица, Сенокос и Кранево има лесопаркове. На територията на община Балчик са обособени редица защитени обекти и територии по смисъла на Закона за защитените територии: Поддържан резерват „Балтата”, както и част от природен парк „Златни пясъци”. До 2009 г. със статут на защитена местност е

⁴ <http://www.riosv-varna.org/?p=612>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

и „Долината на дроплите“ (от землищата на селата Дропла, Змеево и Кремена), защитена местност „Блатно кокиче“, защитена местност „Ароматна матиола“. Защитена местност „Находище на обикновен божур“ (землището на с. Църква) получава статута си през 1984 г., но през 2005 г. той е отнет. „Балтата“ е разположен непосредствено до курорта „Албена“ и има площ от 204,7 ха и буферната зона от 163,4 ха. Днешният поддържан резерват е обявен за защитен обект, още през 1961 г., с цел опазване на естествената лонгозна гора, с принадлежащата ѝ флора и фауна. Мястото е уникално по своите характеристики и установени над 260 вида висши растения, от 184 рода и 62 семейства. 16 вида от растенията са с природозащитна стойност, като 7 са вписани в Червената книга - три от тях са защитени, а останалите са редки видове. Други са защитени по международни конвенции и директиви. Срещат се и 116 лечебни растения. Птичият свят в „Балтата“ включва представители на 183 вида, от които 95 вида гнездят в района. Интерес за специалисти и любители представляват ръждивата и бялата чапла, черният и белият щъркел, сивият жерав, зеленоглавата патица, кресливият орел, кълвачите, синигерите, славейчета, черноглавото коприварче. В резервата са наблюдавани и около 35 животински вида - насекомоядни, прилепи, гризачи, хищници и чифтокопитни, както и таралеж, къртица, прилеп, катерица, заек, воден плъх, нутрия, чакал, лисица, видра. На територията на община Балчик попада Защитена територия „Университетска ботаническа градина Балчик е национален обект с международна известност с уникалния си растителен генофонд и особено с колекцията си от едроразмерни кактуси, която е втората по рода си в Европа, след тази в Монако, както и и малка част от природен парк „Златни пясъци“ - около 233,3 ха, находящи се в землището на с. Кранево. Паркът е обявен за защитена територия през 1943 г., с цел запазване на растителни и животински съобщества и характерни земни образувания и пейзажи, имащи висока научна и културна стойност. Значителна част от територията на общината, предимно в крайбрежния район, е обхваната и от защитени зони от Европейската екологична мрежа Natura 2000. Защитените територии в община Балчик включват: Защитена местност „Ботаническа градина - Балчик“; - защитена зона „Балчик“ (BG 0002061); - част от Природен парк „Златни пясъци“ (BG 0000118); - част от защитена зона „Белите скали“ (BG 0002097); - част от защитена зона „Долината на река Батова“ (BG 0000102); - част от защитена зона „Комплекс Калиакра“ (BG 0000573); - част от защитена зона „Крайморска Добруджа“ (BG 0000130); - част от защитена зона „Батова“ (BG 0002082); - част от „Резерват Калиакра“ (BG 0000573); - част от защитена зона „Крайморска Добруджа“ (BG 0000130).

Община **Каварна** е богата на растителни и животински видове. Преобладават широколистните гори, а 40% от горския фонд представляват изкуствено създадени полезащитни горски пояси. Животинският свят е представен от типични за степните райони видове. Част от тях са включени в списъка на застрашени видове на Европейския континент, а в Червената книга на България са бухал, белоопашат мишелов и редица застрашени от изчезване влечуги, които обитават скалите на нос Калиакра. Сред характерните за района са: благороден елен, елен лопатар, сърна,

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

муфлон, диви свине, лисици и др., яребицата, монголският фазан, балканският кеклик, пъдпъдъкът, гривекът и др. Северно от нос Калиакра са обособени две малки влажни зони - Болата и Тауклиман ("Птичия залив"), където гнездят птици. Броят и видовото им разнообразие се увеличават по време на прелет, когато повече от 150 вида птици спират за почивка и хранене. Част от територията на община Каварна също попада и в защитени зони от екологичната мрежа НАТУРА 2000, съгласно изискванията на приложимите директиви (Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици и Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и дивата фауна и флора):

- ✓ Защитена зона „Калиакра” (BG0002051);
- ✓ Защитена зона „Белите скали” (BG0002097) с установени много видове редки растения, както и 91 вида птици, от които 27 са включени в Червената книга на България. От срещащите се видове 48 са от европейско природозащитно значение. Белите скали са типично място на миграция за реещи птици - щъркели, пеликани и грабливи птици. Зоната е и с европейско значение за опазване на редки видове. През 2005 година територията е обявена от BirdLife International за Орнитологично важно място;
- ✓ защитена зона „Било” (BG0002115) - използва се за хранене на няколко вида зимуващи гъски и лебеди. Тук зимува световно застрашени видове: червеногуша гъска (*Branta ruficollis*); малка белочела гъска (*Anser erythropus*), поен лебед (*Cygnus cygnus*) и други водолюбивы птици. Мястото е разположено и на втория по големина миграционен път в Европа Via Pontica.
- ✓ Защитена зона „Крайморска Добруджа” (BG0000130) - суходолия със степна растителност;
- ✓ Защитена зона „Комплекс Калиакра” (BG0000573) е мястото с последните и най-добре запазени степни местообитания в България. Калиакра е единственото орнитологично важно място в България, където са съхранени остатъци от добруджанската степ, както и най-големите крайбрежни скални масиви по българското Черноморие. На територията на зоната са установени общо 237 вида птици, за 96 от които се изискват специални мерки за опазване на техните местообитания по Закона за биологичното разнообразие;
- ✓ Защитена местност „Яйлата“;
- ✓ Защитена местност „Степите“.

Районът на община **Шабла** се характеризира основно със степна растителност, придружено от слабо, предимно изкуствено, залесяване, с превантивна цел срещу духащите от север и североизток силни студени ветрове. Община Шабла е богата на защитени зони, природни забележителности и е дом на значимо биоразнообразие със световно значение. На територията на община Шабла са установени 274 вида птици, което е приблизително 68 % от всички регистрирани до този момент в България видове. В община Шабла са установени четири защитени зони, попадащи в Европейската

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

екологична мрежа НАТУРА 2000. Това са: Дуранкулашко езеро, Шабленско езеро, Шабленска тузла и Калиакра;

- ✓ Защитена местност “Дуранкулашко езеро” (BG0002050) - плитък, закрит лиман. Езерото е включено в списъка на Рамсарската конвенция като местообитание на водолюбива птица с международно значение, а цялата територия е сред орнитологично важните места в Европа, съгласно списъка на BirdLife International. Дуранкулашко езеро е сред най-значимите и най-добре запазените крайбрежни влажни зони в България, с международно значение за опазването на повече от 260 вида ендемични, редки и застрашени от изчезване растения и животни. В защитената местност са установени 244 вида птици, от които 67 са включени в Червената книга на България /1985/. От срещащите се птици 123 са видове с европейско природозащитно значение. Тъй като езерото се намира на миграционния път Via Pontica и в близост до Дунавската делта, то е една от най-важните станции при прелета на птиците по Българското Черноморие. Езерото е едно от петте най-важни в страната места за гнезденето на изчезващи видове птици. Заедно с голямата белочела гъска, тук в значителни количества зимува червеногушата гъска като почти цялата ѝ световна популация през януари и февруари пребивава в Дуранкулашкото и Шабленското езера. Езерото се обитава от 17 вида риби, като 4 от тях са световно застрашени видове, и са включени в Червената книга на България, заедно с други защитени видове животни.
- ✓ Защитена зона „Шабленски езерен комплекс“ (BG0000156) - зона с разработен план за управление (утвърден от МОСВ през 2004 г). Част от територията е в списъка на Рамсарската конвенция като местообитание на водолюбива птица с международно значение, същевременно цялата територия е сред Орнитологично важните места в Европа (BirdLife International). Тъй като съвпадат с миграционния път Via Pontica и са в близост до Дунавската делта, “Дуранкулашко езеро” и “Шабленско езеро” са една от важните станции при прелета на птиците по Българското Черноморие. Част от комплекса е и Шабленска тузла (BG 0000573) е естествена лагуна с открита водна площ 24.4 ха, отделена от морето с широка около 80 м. пясъчна коса. Тук се намират най-високите дюни по северното българско Черноморие. Произходът и екологичната характеристика на тузлата показват, че това малко езеро е уникална крайбрежна екосистема с изключително богат растителен и животински свят. Тузлата и прилежащите ѝ територии дават убежище на 198 вида птици /около 50 % от орнитофауната на България. През територията на тузлата мигрират 16 вида чайки и рибарки, които понякога достигат до няколко хиляди екземпляра. 7 вида чаплови птици използват водоема за почивка, а миграционните канали на 27 вида пойни птици преминават ежегодно през територията на обекта. През зимните месеци немият лебед образува струпвания, с което тузлата се оформя като едно от важните зимовища на този вид в България. В продължение на хилядолетия водната флора и фауна в „Шабленското езеро“ са допринесли за формирането на лечебна кал с уникални качества, чието количество възлиза на около 230 000

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

тона. Скалистите брегове северно и южно от с. Тюленово са част от защитена зона “Калиакра” и “Комплекс Калиакра” (BG 0000573). Бреговата ивица се характеризира с отвесни скални масиви на височина от 5-6 м. до 40-50 м, с пещери и скални ниши. Тя е клифова с общо направление север-юг/юг-запад. Растителността на крайморските скали, понасящи солените пръски на прибой, е богата на специфични, включително и ендемични видове, и има висока консервационна стойност. Характерност на региона са пещерни колонии и множество пещери, разположени в скалите, повечето високо над брега, достъпни чрез хлъзгави пътеки, или по вода.

Трите общини Балчик, Каварна и Шабла разполагат с разнообразни природни ресурси, които придават уникален характер на територията - достъп до море, езера, хълмисти местности, равнинни територии, скали и плата.

Разположени на малка по обем територия тези природни ресурси създават потенциал за сътрудничество в различни сфери като икономика, в т.ч. кръгова, туризъм, възобновяеми енергийни източници, екология и опазване на околната среда, вкл. свързани с морето, защитени територии, изследователска дейност, адаптация и промени на климата за предотвратяване на засушаване и др. негативни въздействия върху територията, които могат да се отразят върху нейните природни дадености.

Разглежданата територия е част от зона с най-висока степен на уязвимост предвид високия относителен дял на териториите, податливи на ерозия (около 6 %), в т.ч. в Балчик - земи, застрашени от водна и ветрова ерозия; а в Каварна и Шабла - земи, застрашени от ветрова ерозия. Биологичното разнообразие също е повлияно от климатичните промени и рисковите процеси на опустиняване. Естествените и привнесени горски дървесни и храстови видове на територията на черноморското крайбрежие имат голям потенциал за добра адаптация към евентуалното изменение на климата. Опазването на биоразнообразието и свързаните с него ресурси е свързано с адаптация към засушаването на климата и подобряване устойчивостта на горските екосистеми.

1.2.1.3. Културно - историческо наследство

Хипотезата за библейския произход на Черно море през последните години се превръща в теория. В подкрепа на това твърдение са различни факти и аргументи като:

- ✓ Наличие на древна брегова линия на дъното на Черно море на дълбочини 90-120 м;
- ✓ Образуване на дълбоководни органогенно-минерални утайки и рязката смяна на молюсковите съобщества със соленоводни (средиземноморски), като следствие от геокатастрофално събитие;
- ✓ Възникване на сероводородно заразяване на басейна;
- ✓ Наличие на твърде оспорвани артефакти;

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

- ✓ В спорово-поленовите спектри на многобройни сондажи на шелфа е открит запазен полен от видовете *Cerealia-type*, *Centaurea cianus*, *Plantago lanceolata*, *Polygonum ariculare* и др., което свидетелства за началото на културно земеделие по това време.

Според много изследвания на черноморското крайбрежие, *“Черноморието е най-ранният център на цивилизация в човешката история”*. Наред с обработката на злато и мед значителна роля в развитието на местното общество имали и постоянните търговски връзки в черноморския регион и със Средиземноморието. Старите брегове, потопени днес под вода, и бреговете на езерата вероятно са били център на производството на медни и каменни сечива, златни украшения и др. Тук са преминавали и главните пътища за търговия със северното Причерноморие и другите черноморски пристанища. Многобройни други факти и находки дават възможност да се твърди, че значителна част от Балканския полуостров и Черноморския регион са били обхванати от единна материална и духовна култура.

На територията на община **Балчик** има над 300 значими паметници на културата и тя заема едно от първите места в страната в това отношение. Основната група недвижими паметници на културата в границите на населените места, със статут, определен по реда на Закона за паметниците на културата и музеите, е концентрирана в общинския център - гр. Балчик. Според пространствената им структура и териториален обхват те са:

- групови паметници на културата - два комплекса: архитектурно-парков комплекс „Двореца“ (включващ 15 единични паметника на културата) и комплекс на територията на бивша резиденция;

- единични паметници на културата - 109 броя, други 16 броя - в границите на комплексите и 3 броя площни археологически обекта.

В град Балчик е съхранено богато и многообразно недвижимо културно-историческо наследство, групирани в няколко категории:

- ✓ Архитектурно-парков комплекс „Двореца“ - паметник с изявени културно - исторически качества, висока атрактивност и установени традиции по отношение на социализацията. Привлекателността се увеличава от включената в комплекса Ботаническа градина - най-голямата и богата на Балканите, с над 3000 редки и екзотични вида;
- ✓ Градско архитектурно наследство, обхващащо единичните паметници на културата като обекти на културата, храмове, обществените чешми и други;
- ✓ Археологическо наследство - заедно с другите паметници от Античността и Средновековието на територията на общината формира значимо по научна и културна стойност археологическо наследство, с което се характеризира районът на цялото северното Черноморие. През 2007 г. в града са разкрити останки от храм на Кибела - най-добре запазеният елинистически храм в България и единственият храм на богинята-майка, известен до сега в източната част на Балканския полуостров. Към това може да се добави и късноримското и

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

средновековно селище в м. Джини баир (36 дка), както и могилата Мал тепе (антично селище) - и двете в близост до Балчик, паметници от „местно значение“ и проучените некрополи от периода VIII-XI в.; Средновековна крепост, кв. „Хоризонт“ - късноантична и средновековна крепост в гр. Балчик - недвижима културна ценност с категория „национално значение“. В селата от общината са декларирани и други паметници на културата. Списъкът може да бъде допълнен с антично селище в границите на с. Дропла, църквата „Св. Димитър“ в с. Гурково, църквата „Св. Богородица“ в с. Оброчище, останки от мюсюлмански манастир „Теке Акъязъл, в границите на с. Оброчище. На територията извън населените места са съхранени и поставени под законова защита основно археологически обекти като късноантична крепост на брега на р. Краневска; късноантична крепост 1.5 км северно от с. Оброчище, антично селище - южно от с. Храброво, гачево - античен некропол - северно от с. Рогачево, - средновековен некропол до с. Безводица; надгробни могили - в землищата на Змеево и Соколово.

На територията на Община Каварна има находки от всички исторически пластове от неолита до наши дни - тракийско, римско, византийско и средновековно време, българското Възраждане. Паметниците на културата се намират в 14 населени места в община Каварна. Общият брой на обектите под закрила на Закона на паметниците на културата и музеите е 118, от които 67 са декларирани и 51 са обявени. Културно-историческото наследство на територията на общината включва основно археологически паметници на културата - 68 обекта, антични селища, укрепления, могилни некрополи и др. 40 обекта имат категория „национално значение“, а други са от местно значение. Висока концентрация на археологически паметници на културата има в: с. Българево, с. Камен бряг, с. Топола и гр. Каварна. Такива са:

- ✓ “Бизоне” - селище от V в пр. н.е. в м. “Чиракман”;
- ✓ Антична и средновековна крепост „Калиакра“ при с. Българево и прилежащата територия и акватория - забележителен природен обект и крепостен ансамбъл. Калиакра е единственият резерват в България, включващ и защитена морска акватория. Това е и една от първите защитени територии в България, обявен за природен резерват през 1941 г. Днес защитената зона обхваща сухоземна територия и акватория с обща площ 687,5 хектара. Поради местоположението му нос Калиакра е особено важен за корабната навигация в Черно море. Светлинната навигация на носа се споменава в турски източници още през XIII в. Калиакра не е разкрила своите тайни и продължава да изненадва учените;
- ✓ Археологически резерват в местност „Яйлата“ - крепостен ансамбъл от I - VI в., изграден върху естествено защитена тераса край морето;
- ✓ м. “Кованлъка” - прабългарско селище от VIII-XI в. - занаятчийски и грънчарски център;
- ✓ селищни и надгробни могили и средновековни отбранителни валове;

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

- ✓ местността “Таук лиман” - забележителен природен феномен и останки от крепостни стени;
- ✓ Хамам - масивна каменна куполна баня;
- ✓ старите магазини на пристанището - складови помещения за съхраняване на зърнени храни от времето на Възраждането;
- ✓ каменен мост - построен от местни майстори през Възраждането, единствен в целия район.

Тук, в праисторическия некропол край Дуранкулак е открито и най-старото обработено злато в света, датирано към шесто хилядолетие пр.н.е. Древните хора, населявали мястото, са представители на културата Хаманджия, която е най-старото уседнало земеделско население в границите на Добруджа и долния Дунав.

Територията на община **Шабла** е богата на недвижимо културно наследство - върху общата площ от 329 кв.кв. са пръснати относително равномерно 105 недвижими културни ценности и още 189 обекта (187 могили, гробница, най-стариат морски фар), без статут на културни ценности, но с потенциал за такива. Обща характеристика на недвижимото културно наследство на територията е недостатъчната степен на проучване. В община Шабла е открито недвижимо културно наследство от различни периоди:

- ✓ От VI и V хилядолетия пр. Хр. - Праисторическият некропол край Дуранкулак, най-големият проучен праисторически некропол в света;
- ✓ От Бронзовата епоха: множество погребални могили, групирани в комплекси от могилни некрополи;
- ✓ Елинистичната епоха: Античната крепост край Шабла, светилището на богинята Кибела на Големия остров на Дуранкулашкото езеро, тракийски селища край с. Ваклино;
- ✓ Античност и Средновековие: край Дуранкулак, Шабла, селата Ваклино, Горичане, Езерец, с особено значение на двете крепости в контекста на римската провинция Скития: Античната и късно-античната пристанищна крепост Карон Лимен край гр. Шабла и Късно-античната и ранно-византийска крепост “Калето” край с. Твърдица.

Списъкът се обогатява от църкви, публични и жилищни сгради, художествени ценности и исторически ценности от по-новата история, сред които с национална значимост е историческата местност, свързана със селския бунт против натуралния десятък от 1900 г. край Дуранкулак. С тази своя характеристика територията предлага забележителна изява на най-древните корени на европейската култура.

Според броя, пространствената им структура и териториален обхват, недвижимото културно наследство включва 104 единични културни ценности и една групова културни ценности - *Праисторическо, антично и средновековно селище и прилежащи некрополи на Големия остров на Дуранкулашкото езеро и земеделските земи на*

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Западния бряг. Според културната и научната им стойност и обществената им значимост културните ценности в Общината включват следните категории :

- ✓ Категория “Национално значение” - 2 обекта (*Праисторическо, антично и средновековно селище и прилежащи некрополи на Големия остров на Дуранкулашкото езеро и земеделските земи на Западния бряг и Историческа местност, свързана със селския бунт 1900 г- край Дуранкулак*). Към тези обекти могат да се имат пред вид и 80 броя деклариранни културни ценности с предварителна категория “Национално значение” (според писмо 545/27.02.2001 на НИПК за даване на предварителна категория “национално значение” на деклариранни археологически културни ценности);
- ✓ Категория “Местно значение”: 8 броя.

Територията на общините Балчик, Каварна и Шабла е богата на история и артефакти, не само с местно и регионално значение, но и със световна значимост. Морето също крие много тайни за потънали кораби и морски случки. Общите ресурси в сферата на културно - историческото наследство опосредстват широка база за сътрудничество в сферата на археологията, опазване, съхранение и валоризиране на културно - историческото наследство, икономиката, туризма, креативните индустрии и др.

1.2.2. Състояние на икономиката на територията

Територията на трите български общини е в Добруджа, като местоположението и природните условия обуславят селското стопанство като най-силен сектор. Подходящите климат и почви са предпоставки за отглеждане на редица култури. И в трите общини земеделските земи заемат най-голям дял от територията - Балчик - над 73 %, Каварна - 87.2 % и Шабла - 87 %. Това по своята същност се явява ключова предпоставка за развитието на аграрния сектор в трите общини. И за трите общини първичният сектор (селско, горско и рибно стопанство) е най-силно изразен, следван от сектора на услугите. Най-слабо представен е вторичният сектор, включващ промишленост и строителство.

През 2016 г. на територията на община Балчик са осъществявали дейност общо 1377 предприятия от нефинансовия сектор. По сектори броят на активните стопански субекти е, както следва:

- ✓ Първичен сектор (селско, горско и рибно стопанство) - 110 предприятия, или 8.3 % от общия им брой;
- ✓ Вторичен сектор (промишленост и строителство) - 118 предприятия, или 8,8 % от всички активни предприятия в общината;
- ✓ Третичен сектор (сектор на услугите) - 1142 предприятия, или 82,9 % от общия им брой.

Разпределението им по сектори показва, че преобладаващата част от тях са в отрасли от третичния сектор (сектора на услугите), което определя и профила на общинския социално-икономически комплекс, т.е. силно застъпени обслужващи функции. Към края на 2016 г. в социално-икономическите структури на общината са били наети общо 5 770 души. За сравнение - през 2011 г. те са възлизали на 6 029 души, а през 2007 г. те са наброявали 7 160 души, т.е. за 10 години количеството наети в общината е намаляло с 1 390 д., или почти с една пета (19,4 %). Секторната и отрасловата структура на наетите лица показва, че и тук водещо място има третичният сектор (услуги), което личи от данните за общ брой на наетите лица⁵ (5 770 д.), в т.ч.

- ✓ Първичен сектор - 478 , при 485 д. , или 8,04 % от всичко наетите;
- ✓ Вторичен сектор - 9 84 д., или 16,32 % от наетите;
- ✓ Третичен сектор - 4 560 д., или 75,64 %.

През последното десетилетие настъпват определени промени както в броя, така и в секторната и отрасловата структура на наетите лица. От структурата на активните икономически субекти (фирми) по брой на заетите, се вижда, че преобладават микрофирмите (с брой на персонала до 9 д.). Те съставляват около 93.9 % от всички фирми, осъществяващи дейност на територията на общината. Малките фирми - с персонал от 10 до 49 работници - са 74, а останалите са средни и големи.

Природните условия в общината са изключително благоприятни за развитието на селско стопанство и отглеждането на различни култури. Основните добиви са от пшеница, слънчоглед, царевица, следвани от бобови култури. Комбинацията с море и свързаните с това дейности са в основата на развитието на селско, горско и рибно стопанство в общината, като данните сочат, че на територията има 110 предприятия с над 550 заети в тях, което ги поставя на второ място по значимост като икономическа дейност.

Община Балчик единствена сред трите разглеждани общини има своите големи предприятия, основно заети в преработващата сфера. Вторичният сектор включва промишлените предприятия на територията на Община Балчик: “Папас - олио” АД - Производство на рафинирани масла и мазнини, „Балконф” ЕООД - производство на облекло, „ЗИВ” ЕООД- производство на захарни изделия, “Преслава и Мадлен” ЕООД - производство на хлебни и сладкарски изделия, “Шоколино” ООД - производство на хлебни и сладкарски изделия, “Бал-клас” ООД - производство на хлебни и сладкарски изделия.

Секторът на услугите, и основно, туристическият сектор (отрасъл “Хотелиерство и ресторантьорство”) е с водещи функции в социално-икономическия комплекс на община Балчик както по отношение на броя на наетите лица (без работодателите и

⁵ По данни на НСИ, към 31.12.2016 г.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

едноличните собственици), така и по приходите от дейност. Основният продаван продукт е морски ваканционен туризъм, допълнен с балнеолечение и анимиран с културно-познавателни програми. Данните за 2016 г. сочат, че в туризма са били наети 2 492 души или общо 45.89 % от общия брой наети във всички отрасли на общината. В сравнение с 2010 г. техният брой се е увеличил със 474 човека, както и в процентно изражение - почти половината от наетите са в този сектор. Увеличение се забелязва и в броя на икономическите единици в туризма, като през 2016 г. те са 219 или 43.19 % от всички и дават работа на почти 50 % от заетите в общината. Няма друг отрасъл в общината с подобен висок относителен дял на наетите лица. Ако към този брой се прибавят и лицата, които са работодатели или еднолични собственици на малки места за подслон, малки заведения за хранене и др., то туристическият сектор се очертава като основно място за трудова заетост на населението. Анализът на местата за настаняване и приходите от туризъм за 2017 г. дават възможност за следните изводи: към края на 2017 г. местата за настаняване на територията на Община Балчик са 125, като леглата в тях са 29 065 броя, пренощуващите лица са 388 125, а приходите от нощувки са в размер на 108.6 млн. лв., като легловата база за наемане на територията на Община Балчик е съсредоточена основно в курортен комплекс "Албена", с. Кранево, гр. Балчик и вилните зони, както и в землищата на селата Оброчище, Рогачево и Гурково.

Развитието на отрасъла се основава на многообразието на ресурсите, стимулиращи развитието на туристически дейности, сред които:

Рекреационните ресурси: Балчишкото крайбрежие притежава както общите за цялото Черноморие условия и ресурси, така и специфика, придаваща му екзотика и допълнителна атрактивност. Основен ресурс на морския ваканционен туризъм е крайбрежната плажна ивица с прилежащата морска акватория. Общата площ на крайбрежната плажна ивица по кадастралната карта е 45, 3 ха. Не всички участъци от нея са подходящи или пригодени за "плаж". Някои от участъците (напр. плажовете на Тузлата и "Робинзон 2") през последните години са неохраняеми.

Минералните води са другата привлекателна за туризма природна даденост - в Албена (103 л/сек., 30⁰ С), Кранево (5,4 л/сек, 23⁰ С), Балчик (6,0 л/сек, 22⁰ С) и Балчишка Тузла (13,5 л/ск, 32⁰ С, също и запаси от 38 хил.т. лечебна кал). Възможността за обогатяване на основния туристически продукт с балнеолечение и профилактика е добре оползотворена само в к.к."Албена".

Защитените територии - Поддържан резерват "Балтата", частта от Природен парк "Златни пясъци" и др.; рекреационните гори и зоните с разнообразен релеф във вътрешността са места за практикуване на еко- и фото-туризъм. Така, освен като обекти с познавателна стойност, те са ресурс и на активния отдих. Описаните дадености правят територията привлекателна и за развитие на конен (конна база - в с. Стражица, в к.к. Албена), вело-туризъм и др.

Ловното стопанство, обхващащо площ общо 132 хил. хектара горски и поземлен фонд в границите на шест общини (в т.ч. Балчик), е база за развитие на ловен туризъм.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Развитието на туризма в общината се стимулира и от наличната туристическа инфраструктура. Тук се включват:

- ✓ спортна база к.к. "Албена", разполагаща с 8 футболни игрища, 17 тенис корта (4 закрити), 25 басейна с минерална вода (4 закрити), 9 игрища за плажен волейбол, модерна конна база, модерна многофункционална спортна зала, в която могат едновременно да се упражняват 11 спорта, боулинг зала и др.;
- ✓ нова спортна база в с. Кранево, разполагаща с мултифункционална спортна зала, два отопляеми басейна с олимпийски размери и уникална ледена пързалка (покритие с естествен лед 60×30 м), предназначена за професионални състезания по фигурно пързаяне, хокей, кърлинг, както и за любителски занимания. Това е третият в света спортен и тренировъчен комплекс, изграден до море, подобно на Сочи и Дубай, и работи целогодишно.
- ✓ бази за голф - тук (Балчик и Каварна) са разположение общо три от най-красивите и известни голф игрища Black Sea Rama, Thracian Cliffs и Light House, обединени в голф дестинация „Саре Kaliakra“: изградени са две голф-игрища "шампионатен тип" (с 18 дупки) върху платото североизточно от града, в м. "Табията" и трето на границата с Община Каварна. Окомплектовани са с бази за настаняване и други съоръжения за спорт и отдих - тенис-кортове, футболни игрища, басейни СПА-центрове, фитнес-зали, и пр. Предвижданията за териториално развитие на тази инфраструктура включва и приморската част в района на Тузлата, като вече е изградена пътната връзка откъм платото. Планирани за изграждане са игрища и друга голф-инфраструктура и в района на с. Момчил, както и между Кранево и Рогачево.
- ✓ добре развита база на конното стопанство в с. Стражица;
- ✓ яхтено пристанище на Балчик с капацитет 70 яхти - база за водни спортове и атракции;
- ✓ морска гара - Балчик също е част от туристическо-обслужващата инфраструктура, доколкото от нея чрез хидробуси се осъществяват връзки с к.к. "Златни пясъци" и к.к. "Св. Св. Константин" край Варна, като основният пътникопоток е туристически.

Към транспортната инфраструктура, осигуряваща допълнителна атрактивност за развитие на туризма, може да се причисли и бившето военно летище, което вече е със статут на гражданско: обслужване на полети с развлекателен характер, в процес на обновяване е базата на санаториума и калолечебницата в Балчишката Тузла.

Наличните дадености в общината обуславят развитието на *туризъм*, като могат да бъдат стимулирани различни разновидности: сезонният рекреационен туризъм да се допълва и разширява с балнеолечебен, делови, конгресен, фестивален, спортен туризъм, в т.ч. голф; гурме и винен туризъм; ловен туризъм (Държавна дивечовъдна станция Балчик, ловен дом в Батовската гора) и лечебен туризъм.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Икономическият профил на община Каварна е сходен с този на Балчик. В общината няма работещо голямо предприятие, което да създава работни места и формира клъстерни производства и/или вериги на доставчици. Водещите сектори са селско стопанство (във вътрешността на територията) и туризъм и свързаните с него услуги в крайбрежните райони. Общината е привлекателна за мащабни чуждестранни инвеститори, но в сектори, които нямат голям принос към местния БВП и не създават условия за висока заетост на местните хора - вятърни паркове, голф игрища със затворен собствен цикъл на функциониране - външен персонал, вкл. и чуждестранен, специални изисквания към доставките, престой на туристите единствено и само на територията на комплексите.

Към 2016 г. по данни на НСИ на територията на общината работят 796 предприятия, в които са заети 2 517 души. Структурата на активните икономически субекти (фирми) по брой на заетите показва, че преобладават микрофирмите (среден брой на персонала 3 наети.).

В структурата на икономическите субекти по отрасли с най-висок относителен дял е отрасъл "Търговия и ремонтни услуги" (близо 31.03 % от активните фирми), следвани от отрасъл "Селско стопанство, горско и рибно стопанство" (17.33 %) и "Хотелиерство и ресторантьорство" (9.04 %). Тук има относително висок дял на фирми, заети с производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива, както и на преработващата промишленост, и двете с около 7 %. Делът на транспорта е минимален (3.03 %). Според броя наети лица, 91.96 % от фирмите на територията са микропредприятия (до 9 работника, 54 фирми (6.78 %) са малки, а останалите 10 фирми са с персонал между 50 и 249 наети лица.

Селското стопанство съставлява най-важният дял на икономиката на общината, като земеделските територии заемат над 87 % от общата площ на общината. Обработваемата земя е почти 90 % от земеделските територии. Почвено-климатичните условия са благоприятни и подходящи за развитие на зърнени, зърнено-фуражни и маслодайни култури: пшеница, ечемик, царевица и слънчоглед; отглеждане на лозя (върху подходящи почви); овощарство и зеленчукопроизводство. Основните земеделски структури са частните кооперации, арендатори, частни семейни стопанства и лични стопанства. Районът е един от големите производители на селскостопанска продукция в страната. Застъпени са и двата подотрасъла на селското стопанство - растениевъдство и животновъдство (в по-малка степен). В последните години се регистрира тенденция за лозови насаждения, основно бели сортове. Стремехът за диверсифициране на насажденията, както и наличието на външно субсидиране за етерично - маслени култури има отражение и в Каварна. Над 3000 декара са лавандулови насаждения, като има изградена и дистилерия, собственост на местен земеделски производител. Интересът към тази доходоносна култура се увеличава, а с това и декарите насаждения. През последните две години потреблението на лавандуловото масло продължава да расте. Красотата и ароматът на насажденията са в основата на т.н. лавандулов туризъм, развиващ се отскоро и тук. Това поставя

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

нуждата от добри практики в сферата, като съчетаване с налични туристически ресурси, спа-услуги и т.н.

Сектор „Рибарство” е част от икономиката на общината и обхваща дейностите, свързани с производство, преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултури. В крайморските територии рибарството по традиция е поминък за определена част от населението.

Основни структуроопределящи производства на територията на община Каварна са: производство на текстил и изделия от текстил; производство на облекло; производство на машини и оборудване; производство на хранителни продукти, напитки; металургия, дървен материал и изделия от него.

Макар и широко застъпен, туризмът в община Каварна е сезонен, традиционен и все още твърде ограничено базиран на богатствата на природата - защитени зони и местности, минерални извори, уникална брегова ивица, опазена от интервенциите на презастрояването, благоприятен климат. На територията на общината са оформени три курортни зони - Каварна, Икантълъка и Русалка. Не се използват пълноценно наличните ресурси, традиционните туристически и свързаните с тях услуги и продукти, не успяват да удовлетворят нуждите на гостите. В общината има възможности за развитие на разнообразни форми на туризъм: морски, културен, здравен, СПА- и уелнес, селски, еко, конгресен, детски и младежки, приключенски, спортен, ловен, голф и друг туризъм, като съществуват предпоставки за всеки от тях, но липсват кадри и свързана инфраструктура.

В сравнение с данните за периода 2007 - 2012 г., изнесени в Общински план за развитие на община Каварна 2014 - 2020 г., към края на 2017 г. се наблюдава съвсем леко увеличение на местата за настаняване в общината, но намаляване на броя легла (16 %). Въпреки намалението, тенденцията е за по-висока заетост, като броят на нощувките се е увеличил три пъти за периода 2012 - 2017 г. С подобен ръст са и приходите от нощувки, регистрирани на територията на общината. Приходите от нощувки през 2017 г. са 7 855.343 хил. лв, реализирани са 129 262 нощувки, от 24 155 лица, в 13 места за настаняване с 2 190 броя легла.

Структуроопределящи отрасли за икономиката на Община **Шабла** са селското стопанство, туризма и търговията, като водещо значение продължава да заема селското стопанство. Неговата структура на производство и специализация определят характера на цялата територия и облика на населените места. Към края на 2016 ⁶г. на територията на общината функционират 324 фирми, като 303 (93.52 %) от тях са микропредприятия, а 21 са малки, с персонал до 49 работника. Средни и големи фирми на територията не са регистрирани.

В „Селско, горско и рибно стопанство” развиват дейност 20 % от предприятията в общината. Земеделieto е застъпено във всички селища на общината и има важна роля за цялостното ѝ развитие. Независимо от значителното намаляване на произведената

⁶ По данни на НСИ към 31.12.2016 г.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

продукция през последните години, отрасълът остава основен източник на доходи в общината и заетост за населението, и ще продължава да играе важна роля за развитието на района в бъдеще. Отрасълът се благоприятства от редица фактори, като наличието на равнинен релеф, улесняващ обработката на големи по площ масиви, подходящите почвено-климатични условия, високия бонитет на земеделските земи, традициите и производствения опит на населението в отглеждане на земеделски култури и селскостопански животни. На територията на община Шабла функционират 8 земеделски кооперации. Земите се обработват предимно от тях и от множество арендатори. Броят на регистрираните малки и средни предприятия в сектор „Селско стопанство” е 63. Частни земеделски стопани, регистрирани като земеделски производители, също обработват големи по площ масиви (150 - 300 дка). Растениевъдството, като основен подотрасъл на селското стопанство се развива много добре през последните години. То е специализирано основно в отглеждането на зърнени и технически /маслодайни/ култури - пшеница, царевица, слънчоглед, кориандр и др. Вторият подотрасъл на селското стопанство - животновъдството, бавно възстановява позиции от миналото. Водещ отрасли на местното животновъдство е овцевъдството. В говедовъдството и свиневъдството се забелязва спад, а пчеларството е с относително постоянен брой отглеждани пчелни семейства. Почти цялата животновъдна продукция в общината се осигурява от частния сектор и птици и животни се отглеждат главно в домашните стопанства и предимно за лични нужди. Риболовът е специфичен подотрасъл, чието развитие е свързано с близостта на Черно море. В крайбрежните населени места на общината - Тюленово, Крапец и селищното образувание „Шабла-юг”, са създадени рибарски кооперации с основна дейност улов и търговия на риба. Под 10 % са фирмите, които са във вторичния сектор на икономическите дейности. Районът на Шабла се оказва благоприятен за производство на ел. енергия от възобновяеми източници, предимно от вятър, и това е причината за многобройните декари земеделски земи, заети от ветро-паркове и генератори през последните години. За периода 2008 - 2011 г. броят на фирмите в сектора за производство и разпределение на ел. енергия в Шабла е увеличен от 4 на 25, но след това се променя и към края на 2016 г. вече наброява 14. Общият брой предприятия във вторичния сектор към края на 2016 г. е 31, с 97 заети в тях. Благоприятното географско положение на Шабла и близостта на Черно море правят имотите и земите в района атрактивни и търсени. Това е причината за големия бум на фирми, занимаващи се с Операции с недвижими имоти - 66 броя или 20.37 % от всички предприятия в общината към 2016 г., но само с 5 заети в тях. Въпреки промените в икономическата сфера и отпадането на част от тези фирми от активност, имоти и земи в района са все още атрактивни и търсени. Най-голям относителен дял в местната икономика към края на 2016 г. имат предприятията, работещи в областта на търговията и услугите - 225 или почти 70 % от всички фирми на територията, а с „Хотелиерство и ресторантьорство” се занимават 49 фирми (15 %). Туризмът е втори по значение отрасъл в структурата на местната икономика след селското стопанство. Община Шабла разполага със значителни туристически ресурси и потенциал, които все още не

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

се използват пълноценно за генериране на доходи и устойчиво местно развитие. Община Шабла е може би единствената незасегната от строителния бум по Българското черноморие. Морският бряг е уникален по вида си - на него няма хотели и заведения, морето е чисто и приятно, дъното е меко и пясъчно. Легловата база в Шабла е достигнала праг на насищане и в периода 2010-2017 г. намалява от 528 легла на 340 легла, като се връща на нивото от 2008 г. Приходите от нощувки са увеличени 3 пъти спрямо 2010 г., което е свидетелство за постоянен интерес към територията и осигуряване на по-висока заетост. През 2017 г. приходите от местата за настаняване са в размер на 497 670 лв, реализирани са 14 006 нощувки, от 3 808 лица, пренощували в 9 места за настаняване (340 легла). Възпиращ фактор за развитието на туризма на територията е краткият сезон - юли и август, което изисква диверсифицирането на предлагания туристически продукт с цел пълноценно използване на местните ресурси. Уникалните природни дадености, богатата флора и фауна, красивата и чиста природа, минералните извори и лечебната кал от "Шабленска тузла" в комбинация със значимото културно-историческо наследство и гостоприемството на местните хора предполагат активно развитие на туризма във всичките му форми - морски, екотуризм, здравен (балнеоложки, калолечение, спа и уелнес туризъм), културно-исторически, селски, ловен и риболовен, спортен, приключенски и хоби-туризъм (водни и подводни спортове, скачане, скално катерене, сърф, яхтен туризъм и др.). Заради многото потънали, по време на Втората световна война, морски съдове, акваторията на Шабла е предпочитана дестинация за дайвинг, а Шабленският фар е най-старото запазено навигационно съоръжение по българското Черноморие. В Шабла ежегодно се организират състезания и турнири по петанк, а „Великото скачане“ край Тюленово постепенно прераства в ежегодна проява.

Икономическият профил на целевата територия (**Балчик, Каварна, Шабла**) е сходен, като селското стопанство е определящо и за трите общини. Сферата на земеделието продължава да се характеризира основно с монокултурно растениевъдство. Животновъдството на територията не е от съществено значение. Основен проблем в развитието на отрасъла е липсата на затворен цикъл „земя-краен продукт“, което се определя като една от причините за ограничения брой преработващи селскостопанската продукция мощности за по-висока добавена стойност. Стремещът за диверсифициране на насажденията, както и наличието на външно субсидиране за етерично - маслени култури, в последните години повишава интереса, основно към лавандула. И в трите общини се увеличават насажденията от лавандула и други етерично-маслени култури. В Балчик лавандула е засята на площ от 4 200 дка, в Каварна - на 2 993 дка, и в Шабла - на 620 дка, което е свързано и с тенденцията за повишено потребление на лавандуловото масло. Това поставя нуждата от добри практики в сферата, като съчетаване с налични природни ресурси, спа-услуги и т.н. Увеличават се и лозовите насаждения и свързаното с това винопроизводство, основно на бутикови вина. Все още относително слабо се прилагат биосертифициране и биодинамика, като методи освен конвенционално отглеждане на култури.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Сектор „Рибарство и аквакултури“, макар и с малък относителен дял в местните икономики, създава предпоставки за разнообразяване на структурата на икономиката и създаване на добавена стойност на местните ресурси. Секторът обхваща дейностите, свързани с производство, преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултури. Риболовът е специфичен подотрасъл на местната икономика на трите общини, чието развитие е свързано с близостта на Черно море. На територията има действащо рибарско селище, а регистрираните две рибарски кооперации с основна дейност улов и търговия на риба не осъществяват дейност. Според данни на Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури към 01.09.2017 г. около 1.75 % от трудоспособното население на територията се занимава с риболов и риболовни дейности, 287 рибарски кораби са с пристанищна регистрация Шабла, Балчик, Дуранкулак и Каварна и фигурират в регистъра на риболовните кораби, от които 252 - активни; Броят на регистрираните рибовъдни стопанства е десет и заемат обща площ от 2 996.19 дка. От тези рибовъдни стопанства седем са мидени ферми, а останалите три са за друг вид аквакултури: пет - в община Каварна; три - в община Шабла и две в община Балчик. За 2016 г. броят на наетите лица на кораби е общо 281 лица и 42 са наетите лица от рибовъдни стопанства и аквакултури на територията на трите общини. Наблюдават се тенденции за развитие на аквакултурата - един от най-бързо развиващите се отрасли от селското стопанство не само в България, но и в света. Ориентацията е в следствие на отчетлива тенденция за намаляване на рибните и нерибните запаси (мекотели, ракообразни и др.), което изисква адекватни мерки за предотвратяване на изчезването им, което може да стане и чрез приоритетно развитие на аквакултури.

Стратегическите документи и на трите общини посочват, че е необходимо приоритетно развитие на преработващата промишленост - на основата на реализация на селскостопанската продукция, животновъдство и продукцията от рибарство и аквакултури, чрез подобряване на интеграционните връзки между производителите, но все още не са реализирани в достатъчна степен.

Услугите на територията могат да бъдат силно диверсифицирани, като се търси хоризонтално и вертикално клъстериране на основата на наличните ресурси, затваряне на цикъл. Не се ползват пълноценно наличните ресурси на територията като места за настаняване, места за хранене, наличен човешки ресурс за обслужване на туристическите дейности. Късият туристически сезон обрича голяма част от работната ръка, заета в туризма, да търси други начини за препитание за по-дългата част от годината, вкл. мигриране към други райони. Туризмът се развива основно по крайбрежието, а хинтерландът изостава, въпреки наличието на интересни природни и антропогенни ресурси за развитие на алтернативен туризъм - познавателен, екологичен, селски, поклоннически и др.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Ресурсите не се оползотворяват пълноценно и сегашната туристическа индустрия страда от подчертана сезонност, едностранчиво предлагане, некоординирано информационно обслужване, ниска натовареност на легловия капацитет и ниска ефективност. Наличната инфраструктура, стимулираща развитието на целогодишни форми, не е достатъчна за преодоляване на този недостатък. Не се ползва пълноценно частният ресурс в сферата на туризма като вили, къщи за гости и т.н., който може да предложи допълнителни възможности за настаняване на територията. Поставено е началото на “обръщане” на туристическата индустрия към елитните сегменти на туристическите пазари, чрез изграждане на инфраструктура за голф, яхтинг и др. Има заявени частни намерения за инвестиране в нова инфраструктура за развитие на подобни дейности, за изграждане на изкуствени плажове и пр., което е база за бъдещо публично-частно партньорство с очакван положителен ефект за общинската икономика. Налице е регрес в някои от видовете туризъм с установени позиции, като ловния и балнеолечебния туризъм. Наличният съществен потенциал за обогатяване на туристическия пакет и целогодишно обслужване не се ползва. Значителна е необходимостта от стимулиране на инициативи в сферата, от изучаване на добри практики, но и кадри за сектора.

Проблемите, които стоят пред икономическото развитие на трите общини, също са сходни - липса на достъп до финансиране, невъзможност и липса на мотивация за прилагане на иновации, залагане на традиционни бизнеси, включително традиционен туризъм, с известни изключения. Икономиката на територията не е силна по привличане на чуждестранни преки инвестиции⁷ към предприятия от нефинансовия сектор. Данните сочат, че към 31.12.2016 г. предпочитанията са били към Каварна (161 282.9 хил.евро), следвани от Балчик (28 027.5 хил.евро) и Шабла (7 058.7 хил. евро). Делът на разходите за научно-изследователска и развойна дейност (НИРД) в % от БВП е пренебрежимо нисък (под 0,20 %).

В голяма степен резервите на територията са неизползвани и това налага специфичен подход с цел запазването на нейния потенциал и насърчаване на демографските политики за преодоляване на негативните тенденции, свързани с намаляване на населението и влошаването на неговата характеристика.

Иновационната стратегия за интелигентна специализация на България 2014-2020 г. определя за област Добрич, част от която са трите общини, развитие в тематични области „Здравословен начин на живот и биотехнологии“ и „Нови технологии в креативните и рекреативните индустрии“. Това е на база наличен капацитет за интелигентна специализация на областно ниво - добруджански земеделски институт, който произвежда конвенционални семена за зърнени култури, ценени високо в много държави, био-продукти (лавандула за целите на фармацевтията и козметиката), учебни институции за подготовка на висококвалифицирани кадри за туризма и др.

⁷ По данни на НСИ към 31.12.2017 г.

1.2.3. Човешки ресурси и социална сфера

1.2.3.1. Демографски характеристики

По показател „население“ трите общини попадат в категорията на малките общини (с население до 30 хил. д.).

По данни от преброяването, през 2011 г. броят на населението на община Балчик възлиза на 20 317 д. През последните 10 години (между двете последни преброявания на населението в 2001 и 2011 г.) е налице тенденция на намаляване на броя на населението на общината - от 22 191 д. на 20 317 д., или с 8,4 % спад в броя. По данни на НСИ към 31.12.2017 г. Община Балчик е с население от 19 647 д., т.е. няма промяна в тренда към намаляване броя на населението на общината. Населението на община Балчик е до голяма степен изравнено по отношение на броя на мъжете и жените. Град Балчик е с благоприятна възрастова структура - има висок дял на контингентите 15-64 г., които са основен източник за формиране на трудовите ресурси. Делът на младите хора е също висок, а този на възрастните - сравнително нисък. Селското население е с трайна тенденция на застаряване, която е по-силно изразена в малките и много малките села.

Към годината на преброяването (2011 г.), в община Каварна живеят 15 358 души, като от 2001 г. (предишно официално преброяване) броят на населението на общината е намалял от 16 688 д. на 15 358 д., или с 1330 д. (8.0%), което е сходно със средното за страната (7.9%). По данни от НСИ към 31.12.2017 г. Община Каварна е с население от 14 208 души.

По данни от преброяването през февруари 2011 г. населението на община Шабла е 5 069 души, а към края на годината (2011 г.) намалява до 4 995. По прогнозни данни на НСИ, ако тенденциите на демографски срив се запазят към 2020 г., населението на Шабла ще бъде 4 409 души, а през 2060 - 3152 души. По данни на НСИ към 31.12.2017 г. населението наброява 4 474 д.

Тенденциите в демографската сфера са сходни и за трите общини. Най-голям относителен дял във възрастовата структура на населението заемат лицата в активна трудова възраст между 30 и 59 години - 59.25 %. Възрастните на 60 и повече години са 26.22 % от населението, а населението в подтрудова възраст е 14.53 %. Относителното и абсолютното намаление на населението в извънтрудова възраст подсказва, че ще продължи тенденцията за влошаване на демографската картина от гледна точка на естествени процеси. Появява се заплаха за обезлюдяване на част от населените места от територията, което неминуемо води до стесняване на потенциала за развитие. Необходимо е да се предприемат адекватни мерки за разкриване на нови работни места в малките населени места, насърчителни мерки за

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

мобилност на работната сила, за да се улесни достъпа до работни места в други населени места при запазване на родното място като място за живеене. Новите работни места могат да са съобразени с туризма и неговите характеристики и вече създадени ресурси като места за настаняване, за изхранване, за предоставяне на съпътстващи туристически услуги и т.н. Наличието на природни материали, неквалифицирана работна ръка, сезонна заетост могат да се съчетаят с характеристики на креативните индустрии, за да дадат импулс за наличния човешки ресурс.

1.2.3.2. Образование

Трите общини имат сходни характеристики в сферата на образованието, като те са свързани и с тенденцията за намаляване на населението в абсолютно и относително отношение.

Системата за предучилищно и училищно образование в Община Балчик през 2017 г. обхваща 4 основни училища и 2 две СОУ. И двете училища, заедно с някои от основните училища, са със статут на средищни, т.е. в тях се обучават ученици от селата без функциониращи училища. Професионалната гимназия за кадри в обслужващата сфера, съществувала в Балчик, през 2014 г. е слята със СОУ "Христо Ботев", като се запазват две паралелки за професионално образование. На територията на община Балчик има и едно специално училище, което е за деца с различна степен на умствена изостаналост. Това е Център за специална образователна подкрепа с общежитие ЦСОП „Акад. Т. Самодумов“, Кранево. В него са застъпени началната и основната степен на общото образование (I - VIII клас). На територията на Община Балчик има и 13 детски градини. От детските градини три са в град Балчик, а останалите са по селата. В Албена се намира Програма Албена на Нов Български Университет, в която се обучават студенти по две програми: Бакалавърска програма „Мениджмънт на хотелиерството и ресторантьорството“ и Магистърска програма „Управление на луксозното хотелиерство“.

Образователната инфраструктура в населените места на община Каварна също функционира в зависимост от наличния брой ученици и включва едно средно общообразователно училище (СОУ) - в гр. Каварна, 2 основни (ОУ) - едно в град Каварна и едно в с. Белгун, 2 начални (НУ) училища - едно в гр. Каварна и едно в с. Септемврийци. Един от сериозните проблеми за нормалното функциониране на образователната система е намаляващия брой на учениците. Професионалното образование в общината е представено от Професионална земеделска гимназия (ПЗГ) „Кл. Арк. Тимирязев“ в гр. Каварна. На територията на общината функционира едно специално училище - Помощно училище - интернат „Любен Каравелов“ за деца със специални потребности.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

За учебна 2017 г. - 2018 г. в община **Шабла** има само две действащи училища - СОУ „Асен Златаров” - гр. Шабла и ОУ „Св.Климент Охридски” - с. Дуранкулак. Поради намаляване броя на учениците и невъзможност да се сформират паралелки са закрити училища и през учебната 2017/2018 г. общият брой ученици в община Шабла е 130, от които от I-ви до IV-ми клас - 130, от V-ти до VII-ми клас - 92 и от IX-ти до XII-ти клас - 76 ученици в четири паралелки. Общият брой преподаватели на територията на общината е 29.

И за трите общини проблемът с ранно напускане на училище съществува, като най-голям брой ученици са напуснали училище в Община Балчик. За учебната 2017 - 2018 г. за Балчик това са 101 учащи от I -VIII клас , напуснали общообразователни и специални училища, съответно, за Каварна -16 и за Шабла - 8. Тенденцията към намаляване на учениците, училищата и, в следствие на това, и учителите, продължава. За учебната 2017 - 2018 г. В община Балчик има само 13 деца в детски ясли (31.12.2017 г.), от които 7 момчета и 6 момичета. За Община Каварна - това са 61 деца (27 момчета и 34 момичета) и за Община Шабла - 10 деца (7 момчета и 3 момичета).⁸ Като неблагоприятна характеристика се очертава ниското ниво на образование (особено сред ромите) и липсата на квалификация на част от работещите и безработните, както и процесите, свързани с повишаването на дела на жителите на района, които са на прага на социалното изключване или отвъд него (в резултат на ниски доходи или поради множество други причини). Това е предпоставка да се ускори изтичането на работна сила и най-вече на младежи, които ще търсят възможности за работа и живот в други райони на страната или в чужбина. В този контекст, от особено значение е поставянето на фокуса върху стимулиране на развитие на образователната и социалната инфраструктура на територията, подпомагането на процеса на трудова интеграция и подобряването на наличния капацитет.

За преодоляване на негативните тенденции в образованието следва да се използва добре функциониращата мрежа от учебни заведения в съседни общини и области, въпреки че системата на образование не е достатъчно гъвкава, за да отговори по-пълно на нуждите от професионални и кадри в различните сфери на икономиката.

1.2.3.3. Пазар на труда

Общините Балчик, Каварна и Шабла се характеризират със силно дебалансиран пазар на труда - високи нива на безработица, в комбинация с недостиг на квалифицирана работна ръка. Общините са сред тези, които отчитат относително високи нива на безработица⁹. Към края на 2017 г. ¹⁰ Община Балчик е с коефициент на безработица 5.5 %, Община Каварна - 7.3 % и Община Шабла - 11.4 %. В структурата на безработицата

⁸ По данни на НСИ;

⁹ Безработица по общини - <http://www.regionalprofiles.bg/bg/news/unemployment-map/>

¹⁰ По данни на „Агенция по заетостта“, <https://www.az.government.bg/bg/stats/view/4/244/>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

най-висок е делът на нискоквалифицираните и нискообразованите лица. Квалификацията на кадрите е в тенденция на постоянен спад. През 2017 г. в Община Балчик завършилите основно образование са 213, а завършилите средно образование са 39. За Община Каварна - показателите са 113 завършили основно образование и 61 - средно, докато в Шабла само 61 учащи са завършили основно образование.

За територията е характерен относително нисък коефициентът на заетост на лицата от 20 до 64 години - около 50,0 %. Това е свързано и с липсата на напредък в преодоляването на вътрешнорегионалните различия и неравенства на ниво област.

Иновациите в използването на наличните ресурси трябва да послужи за намаляване на равнището на безработица сред младежите (15-29 г.) до 7 % през 2020 г. и постигане на заетост от 53 % през 2020 г. сред по-възрастните (55- 64 г.), каквито са националните цели. Неравномерност в заетостта, сезонност, висока безработица, основно сред жени и хора на по-голяма възраст, ниска квалификация и т.н. - недостатъците в качествата на работната ръка биха могли да намерят своите иновативни приложения в развитие на креативни индустрии и такива, свързани с умения и творчество.

1.2.3.4. Спорт и младежки дейности

Спортната инфраструктура на община Балчик е с невисока степен на развитост и относително ниско техническо ниво. Изключение прави спортната база на курортния комплекс „Албена”, както и яхтеното пристанище в Балчик. На територията на общината функционират два голф комплекса, в които са изградени съоръжения и за практикуване на други спортове. В Балчик има два стадиона с открити лекоатлетически писти в стария град и в кв. "Левски". В града е изграден още тенис-корт, не е завършено строителството на два открити плувни басейна. Затревени стадиони за футбол в посредствено състояние има няколко села, открити спортни площадки има и към всички училища в града и селата. Към конезавода в Стражица има хиподром. Общо общината разполага с 10 салона за спортни игри. Покритите спортни площи в общината са основно физкултурни салони към училищата. Предстои строителството на спортна зала в кв."Левски". Представителният спортен комплекс на к.к."Албена" съдържа всичко необходимо за професионално и любителско практикуване на широк диапазон летни спортове. Той включва 8 футболни игрища, 17 тенис корта (4 закрити), 25 басейна с минерална вода (4 закрити), 9 игрища за плажен волейбол, конна база, многофункционална спортна зала, боулинг зала и др. Преобладаващата част от поддържаните съвременни спортни съоръжения обслужват сравнително ограничен контингент, основно туристи (летовници), и не осигуряват условия за масов спорт на местното население.

На територията на община Каварна развиват дейност 18 спортни клуба за футбол, волейбол, бойни спортове, хандбал, спортни танци, кик-бокс, тенис на корт, тенис на маса, корабомоделизъм, конен спорт, бадминтон, културизъм, шахмат, лека атлетика, спортна стрелба. Изградена е и функционира система от спортни обекти: стадиони,

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

игрища, спортни площадки, физкултурни салони и др. Стадион „Калиакра” в Каварна е сред най-модерните в страната, разполагащ с 5 хил. седящи места. Спортна зала „Олимпиада” е съоръжение с 500 седящи места. Налични са и тенис комплекс с четири корта, многофункционални и помощни игрища с изкуствена тревна настилка, фитнес зала, площадка с гимнастически уреди на открито, стена за скално катерене и др. Освен това в Каварна и в селата на общината са изградени и спортни детски площадки. Състоянието на общинската спортна база е добро, но не достига финансов ресурс за системната поддръжка и нейното модернизиране.

На територията на община Шабла действат следните четири спортни клуба и школи, в които се развиват баскетбол и бадминтон, шахмат; футбол и подводен риболов. Дейността на клубовете финансово се подпомага от Общината. Спортната база в община Шабла обхваща Спортна зала със зала за тенис и шах зала, многофункционална спортна площадка с изкуствена трева, стадион (футболно игрище, съблекалня, сервизни помещения, физкултурни салони в гр. Шабла, с. Дуранкулак и с. Ваклино. Всички спортни съоръжения са в добро състояние. Общината е домакин на разнообразни състезания - международни турнири по шахмат, бадминтон и петанк, местни състезания по тенис на маса, плажен волейбол, клуб „Морски спортове”, детска голф академия, баскетболна академия, турнири по волейбол и подводен риболов и др.

1.2.3.5. Здравеопазване и социални дейности

Здравеопазването в община Балчик е представено от инфраструктура на доболничната и на болничната лечебна помощ. Доболничната лечебна помощ обхваща “Медицински център Балчик” ЕООД, в който работят 13 лекари, Център за спешна медицинска помощ (5 лекари), самостоятелна медико-диагностична и медико-техническа лаборатория. В община Балчик функционират 13 индивидуални и 2 групови практики за първична медицинска помощ; 9 индивидуални и 2 групови практики за първична медицинска помощ по дентална медицина; 14 индивидуални практики за специализирана медицинска помощ и 4 медицински центъра. Болнична лечебна помощ включва една многопрофилна и 3 специализирани болници (Държавна психиатрична болница - с. Карвуна - единственото у нас здравно заведение за психично болни с туберкулоза, СХБАЛ “Медика” ЕООД - к.к. Албена (с. Оброчище) и СБР “Тузлата”). От институциите за социални услуги на територията на община Балчик (като обекти за социални услуги) са разкрити: Домашен социален патронаж, с капацитет 109 д., Клубове на пенсионера - общо 29 клуба, които се ползват от над 1400 лица и Клуб на инвалида - ползван от 242 лица.

Здравната инфраструктура на община Каварна включва едно болнично лечебно заведение с 54 легла - “МБАЛ Каварна” ЕООД, град Каварна, обслужваща и Община

Шабла, както и извънболнична медицинска помощ (медицински центрове и самостоятелни медико-диагностични и медико-технически лаборатории („Медицински център I - Каварна” ЕООД гр. Каварна, Медицински център „Евромедика” ЕООД. Лечебните заведения за първична извънболнична медицинска помощ са разположени в 4 населени места (гр. Каварна, с. Българево, с. Вранино и с. Белгун.)

На територията на Община Каварна функционират следните видове социални услуги: Дом за възрастни хора с умствена изостаналост - с. Българево, капацитет 120 места; Домашен социален патронаж, предоставящ комплексна социална услуга по домовете в гр. Каварна и селата Българево, Вранино, Могилище, Челопечене; Звено за услуги в домашна среда към домашен социален патронаж и предоставяне на услугите „Личен асистент”, „Социален асистент” и „Домашен помощник”; клубове на пенсионера в гр. Каварна и в пет села на територията на общината.

Здравното и медицинско обслужване на населението на община **Шабла** се осигурява в МБАЛ - Каварна и Филиал за спешна медицинска помощ (ФСМП) - Шабла, както и Център за спешна медицинска помощ. На територията на общината има регистрирани 4 индивидуални практики за първична медицинска помощ, от които една в с. Дуранкулак и три в гр. Шабла, и една незаета практика и една индивидуална практика за първична медицинска помощ по дентална медицина.

- ✓ Община Шабла има относително добре развита социална мрежа, в която функционират: - **Център за социална рехабилитация и интеграция**, предоставящ комплекс от социални услуги, свързани с извършване на рехабилитация, социално-правни консултации, образователно и професионално обучение и ориентиране, изготвяне и осъществяване на индивидуални програми за социално включване. Центърът за социална рехабилитация и интеграция предлага социални услуги на деца и възрастни;
- ✓ **Домашен социален патронаж** - комплекс от социални услуги, предоставяни по домовете на възрастни хора и хора с увреждания, с капацитет 50 места, като обслужва възрастни хора и хора с увреждания в Шабла и няколко села в общината.

1.2.3.6. Култура

На територията на община Балчик са представени: музейната, галерийната и комплексната читалищна дейност. Историческият музей в гр. Балчик е приемник на първия музей в Южна Добруджа и съхранява находки, илюстриращи материалната култура на населението от Балчик и околностите от възникването на града през VI в. пр. Хр. до 1940 г. и с Етнографски музей. Градската художествена галерия функционира от 1938 г., като притежава колекция от над 1500 произведения. В залите на галерията се провеждат и културни прояви - камерни музикални форми, рецитали и др. Прояви от богатия културен календар на общината се провеждат в Архитектурно-парковия комплекс „Двореца“. На територията на общината функционират 2 читалища

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

в град Балчик и по едно читалище в селата Стражица, Гурково, Дропла, Змеево, Сенокос, Соколово, две в Оброчище. и незавършен културен дом в Кранево без зрителна зала. Селските читалища са рядко посещавани, библиотеките им са с остарял книжен фонд. В някои от читалищата по селата има групи за автентичен фолклор. Основната част от културния живот на общината е концентрирана в града. Към двете читалища има създадени хорове, театрални и танцови състави, детски школи, фолклорни вокални и инструментални състави. Курортен комплекс „Албена” развива собствена инфраструктура в сферата на културата. През последните години културният календар на община Балчик е особено богат и включва събития с различен характер и разнообразни форми, част от които - утвърдили се като традиционни прояви с международно признание. Балчик е удостоен от Балканския алианс на хотелиерските асоциации с приза „Фестивален град на Балканите” за 2012 г.

На територията на община **Каварна** са представени комплексната читалищна, музейната и галерийната дейности. Броят на читалищата в общината е 13, от които едно е в общинския център, а останалите 12 - в селата. Читалища функционират в над 60% от населените места в общината. Основните дейности, застъпени в тези културни обекти, са библиотечната, кръжочната и самодейната. В повечето от читалищата са създадени певчески групи за автентичен фолклор, танцови състави и др. Библиотеките в някои от читалищата разполагат със значим библиотечен фонд (около и над 10 хил. тома - читалищата в гр. Каварна, /68 000/ Белгун, Вранино и др.). Община Каварна е една от общините с богато културно - историческо минало и значими паметници на културата. Структуриращи обекти в инфраструктурата на културата в Община Каварна са: музеят, който се намира в реставрираната средновековна баня в гр. Каварна, преобразувана в морски музей; художествената галерия „Христо Градечлиев”; експозиция „Добруджа и морето”; етнографският комплекс. На територията на общината се провеждат мащабни археологически проучвания - разкопки на нос Калиакра, ученически археологически бригади на нос Чиракман, археологически разкопки и сондажи на римското селище „Тимум” в м. „Дълбока”, както и разкопки на античния некропол край с. Божурец. Археологическия резерват „Калиакра” ползва мобилен екскурзовод „България на длан”.

Каварна се утвърди като културен център, в който се развива богата дейност. Станали традиционни, фестивалите в града привличат личности, свързани с изкуството и широк кръг от българска и международна публика. За кратко време, Каварна се превърна „Рок - столица” на Балканите. Годишният културен календар на община Каварна включва редица фестивали от местно и национално значение, като „Празници, посветени на Деня на Каварна - 6 май”, Международен общобългарски младежки фолклорен събор “С България в сърцето”, Национален фестивал на любителските театри с международно участие, „Празници на морето”, “Миден и Рибен Фест”.

В община **Шабла** основните културни дейности са: читалищна, библиотечна и религиозна. За тяхното осъществяване е изградена съответната инфраструктура. В

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

общината функционират 8 читалища, от които едно в Шабла, а останалите - в населени места от общината. Читалищата са с богат книжен фонд и средища на самодейност в различни форми. Шабла е домакин на редица културни прояви, като: Национален литературен конкурс "Георги Давидов", Пленер по живопис "Арт пътеки Крапец/Шабла" и др. Ново събитие в културния календар на общината, превърнало се в ежегодно, е „Фестивалът на хвърчилата”, стартирал от 2011 г.

1.2.4. Екологично състояние

1.2.4.1. Екологично състояние

Най-важните елементи на природното богатство на разглежданата територия са морето, крайбрежието и високопродуктивните обработваеми земи.

Екологичната обстановка в община Балчик се оценява като добра. Тя се наблюдава и контролира по компоненти и фактори на околната среда в съответствие с нормативните изисквания. Добрата екологична обстановка е обусловена, от една страна, от липсата на мащабни източници на замърсяващи емисии, а от друга - от благоприятния ветрови режим и залесеността на значителна част от крайбрежната територия. Едновременно с това най-атрактивните крайбрежни зони са подложени на активна свлачищна дейност. Общината се отличава с нисък потенциал на замърсяване на атмосферния въздух. На територията ѝ липсват източници и условия за създаване на трайна зона на замърсен атмосферен въздух. Ефективното управление на отпадъците е един от откритите проблеми на околната среда в община Балчик.

Всички населени места в община Балчик са водоснабдени, същевременно съществуват резервни мощности, неизползвани в момента. Водозахранването в общината е от подземни води с помпи, поради което цената на водата е една от най-високите в страната. Състоянието на някои от съоръженията за водоподаване не е добро. Водопроводната мрежа и съоръженията са стари и силно амортизирани, поради което загубите на вода са значителни. Загуби се предизвикват и от бавните свлачищни движения в района на град Балчик. Качеството на питейните води не е особено добро (има нитратно замърсяване, както и епизодични отклонения в микробиологичните показатели). Изградена канализационна мрежа има само в курортните селища по крайбрежието - гр. Балчик, с.Кранево, к.к. Албена и с. Оброчище. Канализационната мрежа в Балчик е два вида - смесена и разделна (само в долната част на града), като с канализационна мрежа е обхванато около половината от населението на Балчик. На територията на общината има две пречиствателни станции за отпадни води - Балчик и Албена. На територията на общината се генерират основно твърди битови отпадъци, като в с. Момчил е изградена претоварна станция, която обслужва общините Балчик, Каварна и Шабла. Община Балчик ползва Регионално депо - Стожер, съвместно с останалите общини от региона.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Община **Каварна** попада в екологически чист район, с добро качество на околната среда, дължащо се както на благоприятните климатични условия, така и на факта, че производствените предприятия са преустановили дейност или работят с намален капацитет. На територията на общината няма повърхностни водни течения, основният проблем идва от замърсяването на подземните води основно поради липса на съоръжения и човешка дейност. С изключение на гр. Каварна и курортен комплекс “Русалка” където има частично изградена канализация за отпадъчни битови води, които се заустват в ГПСОВ, останалите населени места в общината използват септични ями и попивни кладенци за битово-фекалните води. На територията на община Каварна се генерират главно битови отпадъци, резултат от жизнената дейност на хората по домовете, в административни, социални и обществени сгради. Значително в по-ниска степен се генерират строителни и производствени отпадъци. Сметосъбирането и сметоизвозването на битовите отпадъци на територията на община Каварна се извършва организирано по утвърден график, като са обхванати всички 21 населени места на територията на община Каварна.

Районът на община **Шабла** е екологично чист, поради факта, че малкото производствени предприятия през последните години са преустановили своята дейност или работят с намален капацитет. Това води до подобряване на качествата на околната среда, като са намалени емисиите замърсяващи въздуха, водата и почвата. На територията на общината няма големи промишлени предприятия, които да замърсяват сериозно атмосферния въздух. Основен източник на замърсяване на въздуха е битовият сектор в населените места, който през отоплителния период отделя в атмосферата прах, серен диоксид и сажди. В община Шабла 100% от населението ползва вода за питейни нужди от системата на “Водоснабдяване и канализация” ЕООД гр. Добрич, като задоволява нуждите си изцяло за сметка на подпочвените води. Водоснабдяването се осъществява от 34 сондажи и 25 помпени станции. Водоснабдяването на населените места се извършва от подземни водоизточници, изградени в района на с. Дуранкулак, с. Ваклино, с. Крапец и гр. Шабла. Всички водоизточници имат изградени санитарно-охранителни зони и са в нормална експлоатация. На територията на община Шабла няма пречиствателни станции за питейни води, има една действаща ПСОВ. Канализационна система има само в гр. Шабла, с недостатъчна степен на изграденост. Действащата система за сметосъбиране и сметоизвозване на битовите отпадъци покрива 100 % от населението в община Шабла.

Изследвания по замърсяването на акваторията на Добруджанския бряг се правят периодично. От данните от изследванията може да се направи констатацията, че от курортния комплекс “Албена” до нос Шабла се забелязва устойчива тенденция към превишаване концентрацията на показателя нитратен азот, в някои случаи на амониев азот, перманганатна окисляемост и БПК-5. Показателите нарастват от юг на север - от гр. Каварна към курортния комплекс “Русалка”, което показва влияние върху замърсяването от източници, извън обсега на общините. Това може да се обясни с

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

посоката на морските течения, идващи от североизток от акваторията, намираща се в близост до делтата на Дунав. Към общото фоново замърсяване на морето се прибавят и локални изхвърляния на непречистени или частично пречистени отпадъчни води, които имат незначително участие за влошаване качествата на морската вода.

1.2.4.2. Възобновяеми енергийни източници

Използването на възобновяемите източници, заедно с рационалното използване на енергията е важна движеща сила на устойчивото развитие и същевременно осигурява постигането на целите за сигурност на енергийните доставки и намалява зависимостта от резки промени на цените на петрола, допринася за намаляване на търговския дисбаланс и стимулира създаването на нови работни места.

Община **Балчик** попада в зона на „голям ветрови потенциал“, с високи технически дадености на вятърната енергия. Територията на Община Балчик е подходяща за изграждане на ветрогенератори, но понастоящем няма нови реални инвеститори, освен вече изградените на територията вятърни паркове в с. Храброво и с. Дропла.

Община **Каварна** попада в т.н. зона на «голямата ветроенергетика», с най-подходящ природен потенциал (Калиакра). В община Каварна най-интензивно изграждане на ВТЕЦ се регистрира в периода 2008- 2010 г. Изградените мощности в община Каварна вече са над 370 MW от 67 броя ЕЦ. Тук е изграден най-големият в България парк с ветрогенератори - „Свети Никола“, разпростиращ се на територия с размери 60 кв. км. Още през 2012 г. общо изградените мощности на ВЕИ в област Добрич достигат 500 MW, което дава изключителен принос за постигането на националните цели в пакета “Енергия/климат” на Стратегия „Европа 2020“, като повече от половината мощности на ВЕИ попадат на територията на община Каварна.

Община **Шабла** попада в зоната на “средномащабната ветрова енергетика” и има възможност за изграждане на ветрови електроцентрали при съобразяване с изискванията за опазване на биоразнообразието /прелетните птици/. На територията на община Шабла климатичните условия са подходящи за производство на екологична енергия от силата на вятъра и в Община Шабла най-мащабно присъствие имат вятърните електроцентрали.

Трите общини имат сходни характеристики по отношение на възобновяемите енергийни източници. С изключение на ветрогенераторите, вече изградени по места, има ограничени инвеститорски интерес в други сфери на ВЕИ. Към момента нито една от трите общини не предвижда използване на енергийния потенциал на водния ресурс за производство на електроенергия от ВЕЦ. На територията няма термални извори, нагрети скали на по-голяма дълбочина и други алтернативни източници на геотермална енергия. Особеностите и ресурсите на територията насърчават използването на

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

енергия от възобновяеми източници и биогорива, но въпреки наличният потенциал за използване на биомаса за енергийни цели, което може да доведе до икономия на електроенергия и скъпи вносни горива и до намаляване на енергийната зависимост, и в трите общини има ограничен интерес в тази посока.

1.2.4.3. Геоложки условия и еволюция на бреговата линия

Геоложките условия са предпоставка за образуване на свлачища в крайбрежните части и на трите общини.

Свлачищната ивица в приморската територия на Община Балчик е със средна ширина 400-600 м, като към платото завършва със стръмен отвесен отстъп с височина 40-50 м. От Тузлата до „Западното дърво“ валът на древното свлачище е от 8-10 до 20-30 м под морското ниво, а от „Западното дърво“ до к.к. „Албена“ е над морското ниво. Мощността на свлачищното тяло на места достига до 90-95 м, т.е. древната свлачищна повърхност е на дълбочина 90-95 м от терена. На територията на общината са локализирани редица свлачищни райони, локални свлачища и свлачищни обекти. Свлачищата в долината на р. Батова са с различно проявление в приморската ѝ част и по средното ѝ течение. В равнинната ѝ приморска част те са слабо разпространени. Най-типични са свлачищата между селата Оброчище и Църква.

На територията на община Каварна са регистрирани 11 свлачища. За предпазване на свлачищата от дейността на абразията са изградени съоръжения, буни, изкуствен плаж край гр. Каварна. Ежегодно се водят наблюдения по предварително изготвена програма за дейността на свлачищата.

На територията на Община Шабла има регистрирано едно свлачище. Липсата на канализационни системи в по-голямата част на общината и съответната практика за изпускане на отпадъчни води в попивни ями, създава съществени предпоставки за замърсяване на подпочвените води, а от там и повърхностните и спомага за образуването и активизирането на свлачища, особено в курортните зони по крайбрежието.

Характеристиките на свлачищните райони и локалните свлачища показват, че въпреки ограничаване на деформациите на отделни невралгични зони и относителното стабилизиране на локални свлачища, като цяло дълбоките свлачищни процеси не са прекратени. Наблюдаваната в течение на няколко години тенденция на затихване на свлачищните процеси в локален и зонален мащаб се дължи основно на продължителен период на засушаване. Тенденцията на стабилизиране в локални свлачища е обусловена основно от проведени укрепителни мероприятия и системи от дренажни сондажи. Тенденцията на затихване не е непременно свързана с окончателно стабилизиране на свлачищата, като е възможен и обратен процес на натрупване на енергия, която в определен момент може да предизвика сериозно раздвижване.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Бреговата линия на територията еволюира, като проявява тенденция към отдалечаване поради развитието на свлачищни процеси.

1.2.4.4. Радиационна обстановка и управление на аварии

При извършваната от РИОСВ Варна контролна дейност на предприятия и/или съоръжения с висок рисков потенциал и предприятия и/или съоръжения с нисък рисков потенциал е установено, че операторите на предприятията/съоръженията на територията на общините са предприели необходимите мерки с цел предотвратяване на големи аварии.

Екологичното състояние на територията се преценява като добро, включително и заради липсата на замърсители. В сравнение с другите български черноморски райони - особено тези около големите градове и курорти - околната среда на територията на общини Балчик, Каварна, Шабла е в много добро състояние: няма промишлени замърсители, тук е най-дългата и съхранена в естествената си красота плажна ивица в България е на територията, няма урбанизация и презастрояване. Въпреки това, обаче, крайбрежната зона на Черно море изпитва нарастващ натиск, дължащ се основно на увеличаването на населението, урбанизацията, растежа в селското стопанство, рибарството и индустрията. Конкуренцията за ресурсите на тази зона (в общ план) се разраства и влияе върху функционалната цялост на системата за използване на ресурсите. Брегът е предмет на ерозия, замърсяване на водите, намаляване на възобновяемите ресурси, загуба на биологично разнообразие, загуби на влажните зони и унищожаване на ландшафта. Необходимостта от справяне в бъдеще с последиците от климатичните промени в комбинация с намирането на адаптивни реакции стои на дневен ред.

Трите общини са на територията на Североизточен регион, който е най-уязвим от климатичните промени и има най-висок индекс е най-висок от всички райони в страната - 72¹¹. Климатичните промени представляват значително предизвикателство пред селското и горското стопанство, рибарството, производството на енергия и туристическата индустрия, превенцията на засушаването, пожарите, бреговата ерозия и наводненията. Адаптацията към климатичните промени е от съществено значение, което предполага целенасочени усилия и сътрудничество за търсене на варианти за решения.

1.2.5. Инфраструктура

Първокласният път I-9 (с европейска категоризация E87) е основният обслужващ път за трите черноморски общини на територията на Област Добрич.

¹¹ https://www.iris-bg.org/fls/Severoiztochen_Region.pdf

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Той следва крайбрежното направление: Румъния /Дуранкулак/- Балчик-Варна-Бургас - Малко Търново - Турция. Пътят обслужва главно туристическите потоци по крайбрежието и преките връзки с Варна. От общо 30 км участък в територията на Община Балчик, половината е в добро състояние, а останалата - в средно. Другите пътни направления са ориентирани към областния център Добрич и обслужват територията “в дълбочина”. Това са второкласните пътища II-27 и II-71. При необходимост, път II-27 би могъл да бъде най-кратката пътна артерия за сухоземно прехвърляне на товари от пристанище Силистра към пристанище Балчик и обратно. Третокласният път III-902 (Оброчище - Кичево - КК "Св. Константин" - Варна) само започва на територията на Общината, но по цялото си протежение преминава паралелно на първокласния път I-9 в тил и успешно се използва за поемане на товарното и транзитното движение, особено в летните месеци. Общата дължина на републиканската пътна мрежа в община Балчик е 91,4 км, като по-голямата част от нея е в добро състояние, но 17,8% (основно бившия четвъртокласен път), са в лошо състояние. Заедно с добрата пространствена организация и гъстота може да се твърди, че изградеността на републиканската пътна мрежа в Общината е добра. Общинската пътна мрежа включва 108 км бивши четвъртокласни пътища и 28 км местна пътна мрежа, обслужваща главно вилните зони. От общо 22 населени места, 15 се обслужват от общински пътища, изградени предимно с асфалтова настилка. Общинската пътна мрежа е със сравнително добра оценка, като само 20% от нея са в лошо експлоатационно състояние. Като цяло, пътната мрежа в Общината е добре развита и в относително добро състояние. Достъпността до областния център, както и до регионалния център Варна не е проблем, особено от крайбрежната част на Общината, която се обслужва от първокласния път.

Пристанище Балчик е част от пристанищен комплекс Варна и е предназначено за За генерални, насипни товари. Изградено е и функционира от 1969 г. Нареща се на трето място по големина сред пристанищата по Черноморското ни крайбрежие. Разполага със 165 м кейове, оборудвани с два 10-тонни портални крана, 1 бр. коработоварна машина за зърно с капацитет 300 тона/час. Пристанището може да приема до 2 малки кораба (5000-6000 т.). За обработване на товарите се използват 1932 кв.м. открити складови площи, граничен контролно-пропускателен пункт и 250 м вътрешен път. Товарите от и за пристанището се превозват с автомобилен транспорт. Профилирано само като товарно, през пристанището се осъществява единствено износ.

От 1983 г. в град Балчик е изградено Яхтено-рибарско пристанище с капацитет за 70 яхти. Транспортната инфраструктура на общината е много добра предпоставка за бъдещото ѝ развитие. Товарното пристанище има възможност за обслужване на нарастване на товарите за износ, а яхтено-рибарското пристанище се вписва чудесно в перспективите за развитие на туризма. Непосредствено до града се намира летище, с отлично местоположение и стратегическо значение. Съществуват планове за превръщането му в локално летище за туристи предвид голф-игрищата и околните курорти. Електрозахранването на Общината се осигурява от общата електроенергийна

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

система на страната посредством две трансформаторни подстанции 110/20кв - п/ст Балчик и п/ст Албена. Като цяло, електроенергийната мрежа е оразмерявана за товари, по-големи от сегашните и има възможности за допълнително натоварване, поне що се отнася до "тила" на Общината, но по крайбрежието интензивното ново строителство налага разширяването ѝ. Необходимо е изграждане на нови трансформаторни постове (мачтов тип) за вилните зони и селата Кранево и Рогачево. Община Балчик се обслужва от една цифрова АТЦ "Сименс", монтирана в к.к. "Албена", с изнесени абонатни стъпала (RSU) в с.Кранево и гр. Балчик и от пет броя крайни аналогови АТЦ в селата с общ капацитет 10 000 номера. Изградената кабелна мрежа в Общината и монтираният капацитет в централите са комбинирани с определени териториални диспропорции. Модернизирането на съобщителната инфраструктура в Общината напредва бързо, Всички селища от община Балчик имат покритие от мрежата на мобилните оператори.

Транспортните връзки на община **Каварна** се осигуряват също от първокласния път I-9 по крайбрежното направление: Румъния / Дуранкулак - Шабла - Каварна - Балчик - Варна - Бургас - Малко Търново / Турция. Общата дължина на републиканската пътна мрежа на територията на общината е 95 км, като само 22 км от тях (23%) са първокласна пътна мрежа. Останалите пътища са третокласни и четвъртокласни. Поради спецификата на териториалното разположение на общината, пътят обслужва главно транзитните туристическите потоци във вътрешността на крайбрежието и преките връзки с Варна. Целият път с дължина 22 км е в добро експлоатационно състояние, което улеснява транспортните комуникации на общината с вътрешността на страната и съседните общини. Достъпът до областния център Добрич е по-затруднен, като се осъществява през Балчик, по второкласния път II-27. Автомагистрала не са изградени, а относителният дял на първокласната пътна мрежа е едва 10%, при това пътят обслужва само крайбрежната територия на областта, в т.ч. община Каварна, на чиято територия попадат над една четвърт от първокласните пътища в областта (26.5 %). За областта донякъде това се компенсира с много добре развитата второкласна пътна мрежа, която достига почти една трета от изградената РПМ в областта, но в община Каварна не са изградени второкласни пътища. Общината се обслужва преобладаващо от третокласни пътища (77%), като около една четвърт от тези пътища са в лошо състояние. Обобщената оценка е за добре изградена републиканска пътна мрежа в общината, в сравнително добро експлоатационно състояние, тъй като над половината от пътищата са в средно състояние и една четвърт - в добро. Общинската пътна мрежа е по-слабо развита. **Пристанище Каварна** се използва от малки пътнически кораби и малки танкери за нефт.

Електроснабдяването на община Каварна се осигурява от националната електроенергийна система посредством районната подстанция «Каварна», като двустранното свързване на подстанцията осигурява необходимата сигурност и качество на електрозахранването. В община Каварна функционират и две подстанции 110/20 kV, изградени като собствени към съответните големи ветропаркове, отдаващи

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

произведената електроенергия в системата 110 kV (п/ст "Св. Никола", свързана на 110 kV към п/ст „Каварна” и п/ст „Шабла”, и п/ст “Българево”, свързана към п/ст „Каварна”.)

На територията на община Каварна е изградено газоснабдяване, което се осъществява от “Каварна газ” ООД, гр. Каварна, лицензиран за разпределение и обществено газоснабдяване на територията на общините Каварна и Шабла. За целта се използва природен газ, добит в газовото находище, находящо се в местността “Зеленка” до с. Българево, стопанисвано от “Проучване и добив на нефт и газ” АД - гр. Плевен. Изградената газоразпределителна мрежа в гр. Каварна е с обща дължина 38.6 км и, а изградената мрежа в с. Българево е с обща дължина 4.1 км, като захранват битови потребители, промишлени консуматори и обществени и административни консуматори. Община Каварна има добре развита телекомуникационна инфраструктура и достигаща до всяко селище автоматична телефонна мрежа. Освен традиционната телефония, всички населени места в община Каварна имат осигурен достъп до интернет, но качеството и скоростта не са оптимални. Достъп чрез мобилната мрежа има почти 100 % от населението в населените места на общината.

На територията на Община **Шабла** първокласният път **I-9** е с дължина 30.8 км, като провежда международния туристически поток от ГКПП Дуранкулак към вътрешността на територията, минавайки през населените места Дуранкулак, Ваклино, Шабла и Горун. Най-голямо е натоварването в участъка Шабла - разклон Крапец, главно от туристически потоци. Третокласният път **III-901 Шабла-фар “Шабла”-Тюленово-Камен бряг-Българево-Каварна** обслужва същинското крайбрежие в южния край на общината, като неговата дължина е 12,5 км. Останалите населени места се обслужват от общинска пътна мрежа с дължина 71,9 км. Високият относителен дял на първокласната пътна мрежа (26,74%) е предимство за общината. Въпреки това, предвид малката дължина на единствения третокласен път в общината, относителният дял на републиканската пътна мрежа е едва една трета. Проблемът е в преобладаващия дял и лошото състояние на част от републиканската и на общинската пътна мрежа и затруднения в поддържането ѝ, особено през зимата, когато има условия за навявания. В община Шабла е развит само автомобилният транспорт. Междуселищния транспорт е силно затруднен и няма интерес от превозвачи да поддържат линии по общинска транспортна схема, поради липсата на редовно пътуващи лица и лошото състояние на пътната мрежа. На територията на община Шабла няма изградени пристанища. Основен енергиен източник за общината се явява общата електроенергийна система на страната посредством една трансформаторна подстанция Шабла. В общината не е изградена газоразпределителна мрежа за битово газоснабдяване, но изградената до община Каварна газоразпределителна мрежа е добра възможност и за община Шабла да въведе природния газ като алтернативен енергоносител в района. Всички селища от общината имат покритие от мрежите на мобилните оператори, но в някои от селата обхватът е слаб. В почти всички населени места вече има Интернет.

Инфраструктурата на територията на трите общини е в относително добро състояние, въпреки наличието на определени проблеми. Територията има потенциал да се развива и чрез трансгранично сътрудничество да създава по-добри условия за комуникация. Регионалният план на Североизточния планов регион за периода 2014 - 2020 г. предвижда изграждане на интермодални и подобряване на вътрешнорегионалните и междурегионалните транспортни връзки в региона. На практика територията има добро географско разположение, сравнително добре изградена комунална, енергийна, транспортна и комуникационна инфраструктура, включваща европейски транспортни коридори, наличие на пътна инфраструктура, търговско пристанище, възможност за ползване на летище, и те добавят привлекателни характеристики на региона за определени категории бизнес. Подходящите условия за реализиране на комбинирани превози на товари „море-река” (връзка р. Дунав - Черно море) и „море - път” са недостатъчно използвани.

1.2.6. Административен капацитет и гражданско участие

Административният капацитет на общините е съществен фактор за ефективното управление на публичните дейности и разходи. Администрациите създават капацитет за ефективно планиране, програмиране, управление, контрол, наблюдение и оценка и подготовка за усвояване на средствата по структурните и кохезионните фондове на ЕС, а така също от национални и местни източници. И трите общини се характеризират с относително висока активност от страна на общинската администрация в търсенето на възможности за привличане на средства чрез проекти за реализирането на дейности, които не могат да бъдат финансово обезпечени от общинските бюджети, като изпълняват проекти в различни направления, обхващащи различни сфери от вменените на местните власти отговорности - образование, култура, социални дейности, общинска пътна инфраструктура, благоустрояване на населените места, чистота. Към юни 2018 г. изплатените средства от европейски фондове за община Балчик възлизат на 846 лв/ човек, за община Каварна - 732 лв/ човек и за Община Шабла - 337 лв/ човек. На национално ниво, спрямо населението, общините са получили средно по 1 513 лв. на човек, т.е. по този критерий разглежданите общини са средно или недостатъчно ефективни.

Между трите общини са създадени и действат и хоризонтални връзки. В предишния планов период 2007 - 2013 г. на общата територия функционира Местна инициативна рибарска група „Шабла - Каварна - Балчик” по ОП „Развитие на сектор Рибарство - 2007-2013 г.”, като нейната дейност продължава и през настоящия период.

Неправителственият сектор присъства на територията и на трите общини, като има създадени партньорски отношения и успешни сътрудничества за постигане на общи цели. Общините имат изградени сътрудничества с НПО, основно в културната и социалната сфера, напр. Община Балчик отбелязва значителен ръст на подкрепените творчески проекти на организации от неправителствения сектор, Община Каварна и

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Шабла също имат изградено сътрудничество с организации на своите територии. Неправителственият сектор, от своя страна, също акумулира опит от съвместни проекти и дейности с различни партньори и заинтересовани страни.

Съществуват досегашни партньорства и съвместно изпълнени проекти за трансгранично и транснационално сътрудничество. Сдружение ЕВРИКА и Община Наводари (Румъния) имат осъществен партньорски проект за Балчик и румънската община Наводари за изграждане на бизнесинфраструктура за рибарската общност в трансграничния регион. През 2014 г. в Наводари стартира дейност трансграничен бизнесцентър, насочен към предприемачите от двата града с изложения, фестивали и други събития. В четириетажна сграда, с формата на каменна риба, са създадени борса за морски дарове, съоръжения за съхраняването им, тематични ресторанти и зали. Проектът е финансиран с 1.121.647.1 евро по Програма за трансгранично сътрудничество "Румъния-България 2007-2013 г." В рамките на същата програма Община Балчик и Община Констанца реализират проект „Разнообразяване на туристическите услуги чрез създаване на мрежа от велосипедни станции в градовете на Констанца и Балчик BSB“, с финансиране от 1.051.265.48 евро. По същата програма Община Балчик, в партньорство с Община Текиргьол осъществява проект *"Трансгранично градинско изкуство по Черно море"*, насочен към устойчивото развитие на трансграничния регион Текиргьол- Балчик чрез развитие и диверсификация на туризма. Дейностите по проекта са насочени към развитието и експонирането на природните и културни забележителности в град Текиргьол, Румъния и в Ботаническа градина и Държавен културен институт „Двореца“ - Балчик. Много повече са проектите, които са осъществени или се осъществяват в по-широко партньорство - общини и неправителствен сектор.

Анализът на досега реализираните и текущите проекти по трансгранично сътрудничество извежда до следните заключения: осъществените партньорства са по-скоро ad-hoc, заради потенциал за решаване на сходни проблеми и предоставени възможности за финансиране; голяма част от тях не успяват да постигнат достатъчна устойчивост на създадените партньорства и контакти. Интервютата с представители на заинтересовани страни добавят още няколко аспекта в осъществяване на трансграничното сътрудничество между румънски и български общини, като наличие на езикова бариера (особено при по-малки общини), зависимост от субективни фактори (консултанти), които в зависимост от своите контакти създават проектни партньорства; трудна реализация на трансгранични проекти; трудности при работата в екип и зависимостта на окончателното приключване на проектни дейности и верифициране на вече направени разходи от редица фактори, вкл. постигане на заложи индикатори. Въпреки създадените контакти и връзки между различни нива на администрация, институции и граждани, все още липсват механизми за съвместно изпълнение на стратегически цели в трансграничен обхват. Усилията следва да бъдат насочени към изграждане на рамка за планиране, изпълнение и координация с гражданския сектор в дългосрочен план.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
 ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ
 ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Interreg
 www.interregrobg.eu

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

2. РУМЪНИЯ

2.1. Въведение

Градовете в област Констанца, които са разположени по черноморското крайбрежие, както и целият добруджански регион, са пример за историческо сътрудничество и контакт между националностите, които живеят тук. Както при Констанца и Мамая, първите сведения за които са за гръцки крепости преди 2700 години, така и при Ефорие и Наводари, с не толкова далечно минало, става на въпрос за културна мозайка и напреднала форма на мултикултурализъм, в условията на които източната цивилизация се преплита със западната. Днес, на територията на градовете по Черно море, румънци, турци, татари, гърци, българи и представители на други етноси, живеят и работят заедно, за да поддържат развитието на населените места.

В настоящия международен контекст, градовете вече не могат да се разглеждат като обособени единици, без да се взема предвид тяхното влияние и взаимодействие, което води както до териториално, така и до социално-икономическо развитие. Икономическото развитие на градовете се простира извън техните териториални граници, привличайки в своите процеси населените места в непосредствена близост, като по този начин се изграждат териториални единици, наречени метрополни зони или метрополни региони, Констанца е градът в Румъния, който генерира такъв процес на взаимозависимост, привличайки градовете Наводари и Ефорие. Тази нова политическа концепция за устойчиво развитие на градовете включва както намиращия се в засилено развитие метрополен център, така и цялата зона на негово влияние. Като се има предвид използването и изтъкването на икономическите ползи от развитието на метрополните райони, град Мангалия ще може да формира нова такава зона в южната част на брега, в съответствие с развитието на административното законодателство¹².

Градовете по черноморското крайбрежие се намират в постоянен процес на развитие, като тяхната цел е да бъдат признати за стратегически локации, що се отнася до извършването на икономически дейности във водещите сфери за географската зона, към която принадлежат, за логистични центрове за международен транспорт, особено градовете Констанца и Мангалия, както и за атрактивни зони за местните жители и за туристите. Тяхната близост до границата с България им дава възможността да участват в трансгранично сътрудничество в качеството си на гранични градски зони. Отварянето на границите след присъединяването към ЕС е основен фактор за развитието на възможностите за институционално и административно сътрудничество между периферните гранични райони. Тези промени съпътстват развитието на целия регион, като водят до създаването на трансгранични връзки и на общи планове за управление и развитие. Това допринася за динамичността на региона, като вече границата не се

¹² <https://tomisnews.ro/dezbatere-publica-mangalia-si-medgidia-ar-putea-constitui-zone-metropolitane-se-propune-modificarea-planului-de-amenajare-a-teritoriului-national/>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

разглежда като пречка, а като възможност, от която трябва да се възползват и двете страни.

Граничните райони представляват зона за контакт между политически, културни, икономически и наследствени системи. Подобно е обаче положението на черноморските градове в Румъния и България, с близка история и с подобни проблеми и възможности за разрешаване. Така, в контекста на политиката на Европейския съюз, и предвид силното влияние върху местното законодателство и финансирането на тези зони, трансграничното сътрудничество е придобило статута на обща цел. Подобряването на условията за живот на жителите в тези региони е важна задача за местните власти, които получават финансиране от Европейския съюз. В този контекст, устойчивото планиране и управление на териториите, проектите и стратегиите са изключително важни за създаването на добре устроени градове от икономическа, социална, екологична и културна гледна точка.

Така градовете се превръщат в по-интелигентни и по-ефективни населени места, като повишават нивото на целия регион, от гледна точка на управлението на транспорта, енергетиката, околната среда, качеството на услугите и социалното развитие. Икономическият растеж на градовете по черноморското крайбрежие ще се възползва от интелигентно управление, както посредством сътрудничеството на всички административни и неадминистративни единици, така и чрез интегриране на интелигентни технологии, които намаляват разходите за енергия и осигуряват по-голяма оперативна безопасност, повишавайки сигурността на хората, които живеят и работят на територията.

В този контекст, сътрудничеството, което се дължи на стратегическото разположение в близост до румънско-българската граница, както и все по-нарастващите културни и икономически контакти между двете страни, определят необходимостта за създаване и изпълнение на съгласувани стратегии за интелигентно развитие на управлението на градовете от двете страни на границата. Това ще позволи на граничните градове, посредством общи мерки и ресурси, да се превърнат във важна среда, която поддържа конкуренцията с по-големи и по-важни градове от всяка страна, с цел повишаване на тяхната конкурентоспособност и привлекателност.

2.1.1. Нормативна база и стратегически документи на национално ниво

Развитието на Черноморската зона в Румъния, и по-специално на четирите града - Констанца, Мангалия, Наводари и Ефорие, е регламентирано в рамките на законодателството, което се включва две основни рамки: стара рамка, от 1864 г. до 22 декември 1989 г., който се намира в постоянен упадък, и законодателната рамка, създавана след 22 декември 1989 г., до настоящия момент, която непрекъснато се развива.

Настоящата законодателна рамка отговаря на статута на държава-членка на Европейския съюз, както и на държава, която участва в подписването на многобройни

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

международни документи, споразумения и протоколи¹³. Всеки аспект, свързан с териториалното, социалното, културното и икономическото развитие на страната, е регламентиран от поредица нормативни актове, които установяват институционалната рамка, целите, компетенциите и специфичните инструменти за неговото дефиниране, било то на местно, регионално или на национално ниво. Законодателните области, които влияят върху подхода на местните власти, включват регионалното развитие и благоустройството, опазването на околната среда, изграждането на транспортна инфраструктура, поддържането на образованието, здравеопазването, културното и природно наследство, социалната политика и др. Тези области допринасят за благосъстоянието и качеството на живот на населението, като същевременно гарантират целостта, качеството и автентичността на природното и културно наследство, като неизчерпаем източник за развитие и културна идентичност. Централните власти, отговарящи за тези дейности, са тези които поддържат законодателните основи.

Някои от най-изчерпателните примери за законодателни основи:

- ✓ Стратегиите за развитие, политиките, плановете и програмите, на местно или на регионално ниво, трябва да отговарят на приложимото законодателство, като същевременно допринасят за неговото прилагане. Що се отнася до регионалното развитие и благоустройството, то е регламентирано както в общото законодателство, така и в Националния план за благоустройство (PATN)¹⁴, който подкрепя всестраничното и устойчиво развитие на региона и представлява приноса на Румъния за развитието на Европейското пространство. PATN е разделен на шест секции - мрежа от населени места, транспортна мрежа, води, защитени зони, зони в опасност и туристически зони. Имайки предвид Европейския съюз и неговите специфики, за крайбрежната и граничната зона съществува специална рамка за поддържане на морските пространства - Закон 88/2017¹⁵ - като за двете страни е на разположение обща методология за анализ и териториално планиране на трансграничната морска зона¹⁶.
- ✓ Законодателната рамка за околната среда е разделена на области¹⁷ - управление на водите, опазване на природата (биоразнообразие, защитени зони), управление на отпадъците, атмосфера/замърсяване, почви и подпочвени води, гори, климатични промени, опасни вещества. Обемът на нормативните актове е значителен, като за гарантиране на съобразността, всички плановете, програми и стратегии, на местно и на регионално ниво, трябва да бъдат прегледани и оценени от компетентните органи. Конкретно за крайбрежната зона,

¹³ http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.frame

¹⁴ <http://mdrap.ro/dezvoltare-teritoriala/amenajarea-teritoriului/amenajarea-teritoriului-in-context-national/-4697>

¹⁵ <https://portal.rna.ro/SiteAssets/Pagini/Legislatie-siguranta-maritima-2017/mai%202017/Lege%2088%202017.pdf>

¹⁶ <http://www.marsplan.ro/ro/rezultate/dezvoltarea-metodologiei-comune-pentru-msp.html>

¹⁷ <http://www.mmediu.ro/categorie/domenii/8>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

специфичното законодателство е представено и произлиза от плана за Интегрирано управление на крайбрежните зони¹⁸.

- ✓ Що се отнася до осигуряването на обществени услуги¹⁹ за населението (водоснабдяване, канализация, топлоенергия, обществено осветление, публичен транспорт) законодателството, което ръководи тяхното развитие е разделено съобразно всяка услуга.
- ✓ Защитата и усвояването на културното наследство са регламентирани²⁰, на национално ниво, в законодателството, изготвено от Министерството на културата, включвайки историческите паметници, които са защитени от закона: археологически, архитектурни, обществени и исторически паметници. Стриктните правила за опазване, управление и усвояване са вписани в законодателните актове, които регламентират недвижимото, движимото и нематериалното наследство.
- ✓ В икономическата сфера, секторите, които оказват влияние върху тези четири града са туризма, морският и речният транспорт, корабостроенето и риболова, като всички тези сфери са обстойно регламентирани от законодателството, за да се гарантира здравето и безопасността на местното население и на туристите, сигурността на транспорта, опазването на околната среда и биоразнообразието и др.

В допълнение към правната рамка, на национално ниво съществува обща и специализирана стратегическа рамка, като повечето секторни стратегии следват програмите на Европейския съюз, с времеви обхват до 2020 г.

Развитието на зоната е предвидено до 2035 г., а Стратегията за териториално развитие на Румъния - Полицентрична Румъния 2035, е в основата на цялата система за териториално планиране - регионално развитие и благоустройство на национално ниво, като полага основите на инициативи и стратегически документи на местно и регионално ниво. Стратегията определя визията и целите, които ще осигурят капацитета за определяне и поддържане на икономическия растеж, посредством поддържането и привличането на нова работна сила, усвояването и опазването на природните и културни ресурси, като същевременно се запазва и популяризира националната идентичност. стратегия за развитие на Румъния в следващите 20 години (2016-2035), изготвена от Румънската академия на науките, се фокусира върху три срока за утвърждаване на Румъния в средно положение сред развитите страни на ЕС, които отговарят на човешките ресурси, природните дадености, икономическото и геополитическо състояние в рамките на Европейския съюз. В проекта е включена допълнителна стратегия на национално ниво, а именно Националната стратегия за регионално развитие 2014-2020 г.

¹⁸ <http://apepaduri.gov.ro/marea-neagra/>

¹⁹ <http://www.anrsc.ro/legislatie-primara-si-secundara/>

²⁰ <http://www.cultura.ro/resurse-legislative>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Що се отнася до крайбрежната зона на Черно море, Стратегията за териториално развитие на Румъния - Полицентрична Румъния 2035 - отделя специално място на плана за цялостно развитие на региона, на интервенциите за запазване и усвояване на крайбрежната природна подсистема, за осигуряването на свързаност на крайбрежната зона, развитие на туристическия потенциал, както и за създаването и насърчаването на морска политика и поддържане на инициативите за „синьо развитие“.

Засягайки темата за общата Българо-Румънска граница, стратегическият проект SPATIAL, ФИНАНСИРАН ОТ Европейската комисия чрез Програмата за трансгранично сътрудничество Румъния-България 2007-2013, дефинира и създава обща Стратегия за устойчивото развитие на трансграничния район Румъния-България, сътрудничество с цел улесняване на конкурентоспособността и иновативността в цялата трансгранична зона.

Друг стратегически проект, MARSPLAN - BS, финансиран от Европейската комисия чрез посредничеството на Европейския фонд за морско дело и рибарство 2012-2020, стартира създаването на институционална рамка за благоустройство на крайбрежния район в трансграничната зона между Румъния и България, включвайки създаването на Морски териториален план за трансграничната зона Мангалия, Румъния - Шабла, България, като проверява капацитета на двете страни за развитие и прилагане на конкретни действия при управлението на морския район.

На секторно ниво, националните политики са в съответствие с общите национални стратегии и са структурирани по теми, от които най-важни са тези, които определят насоките за развитие на местно ниво:

- ✓ Генерален план за транспорта в Румъния, със срок до 2030 г.;
- ✓ Национална стратегия за изследване, развитие и иновации 2014-2020;
- ✓ Национална стратегия за конкурентоспособност 2014-2020;
- ✓ Правителствена стратегия за развитие на малки и средни предприятия и подобряване на бизнес средата в Румъния - срок 2020;
- ✓ Национална стратегия за социално развитие и намаляване на бедността за периода 2015-2020;
- ✓ Национална стратегия за равни възможности за жените и мъжете 2018-2021;
- ✓ Национална стратегия за заетостта 2013-2020;
- ✓ Национална стратегия за закрила и насърчаване правата на детето 2014-2020;
- ✓ Национална стратегия „Общество без ограничения за хората с увреждания“ 2015-2020;
- ✓ Национална стратегия за насърчаване активността на възрастните хора и тяхната защита 2015-2020;
- ✓ Национална стратегия за устойчиво развитие на Румъния 2013-2020-2030;
- ✓ Национална стратегия за климатичните промени 2013-2020;
- ✓ Национален план за управление на отпадъците;
- ✓ Национална стратегия за опазване на биоразнообразието 2014-2020;
- ✓ Национална стратегия за рибарството 2014-2020;
- ✓ Румънска енергийна стратегия 2016-2030;

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

- ✓ Национална стратегия за Програмата в областта на цифровите технологии за Румъния 2020;
- ✓ Стратегия за намаляване на ранното напускане на училищата в Румъния;
- ✓ Стратегия за образованието и професионалното формиране в Румъния;
- ✓ Национална стратегия за учене цял живот;
- ✓ Национална стратегия за висше образование;
- ✓ Стратегия за културното и природно наследство 2016-2020;
- ✓ Генерален план за национален туризъм в Румъния 2007-2026;

2.1.2. Нормативна база и стратегически документи на местно ниво

Констанца, Мангалия, Наводари и Ефорие са административно-териториални единици с юридическа правосубектност, а структурите, които осигуряват тяхната администрация, са съвещателните органи - местните съвети, и изпълнителните власти - кметовете. Тези два органа на властта са задължени да създават и одобряват стратегии за подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на съответния регион. Що се отнася до правните рамки на местно ниво, съгласно закона, местните съвети установяват и решават всички проблеми с местен характер. Така местното законодателство се формира от местните съвети.

Четири града имат изготвени стратегии за устойчиво развитие и редица секторни дългосрочни планове, които дават насоки за развитието им до 2020 г. Що се отнася до регионалното развитие и благоустройството, всички градове работят в строги рамки - общи устройствени планове на градовете (ОУП), които подробно представят програмата за развитие на конкретен район. ОУП включва анализи, регламенти и разпоредби за цялата територия на даден град. Същевременно, планът определя общи правила, въз основа на които по-късно се разработват детайлни планове.

Община **Констанца** се намира в област Констанца и е основният град на метрополната зона Констанца (ZMC)²¹ - формирана от 16 териториално-административни единици, които се възползват от обща стратегия за интегрирано развитие, инвестиции и сътрудничество. В допълнение към Интегрираната стратегия за градско развитие (SIDU), област Констанца има разработен и План за устойчива градска мобилност. За Констанца са разработени и следните стратегии:

- План за действие за енергийна устойчивост на област Констанца 2015-2020 г.;
- Стратегия за развитие на социалните услуги в Констанца за периода 2018-2023 г.;
- Стратегия за развитие и популяризиране на туризма, одобрена в началото на 2018 г.

Община **Мангалия**, разположена в южната част на румънското черноморско крайбрежие, се ръководи в развитието си от целите и насоките, установени в

²¹ www.zmc.ro

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Стратегията за местно развитие 2016-2020 г. и от Плана за устойчива градска мобилност.

В град **Наводари** се изпълнява Стратегия за устойчиво развитие на град Наводари за периода 2015-2020 и Плана за устойчива градска мобилност 2018-2030.

По подобен начин, в град **Ефорие** - формиран от двата туристически курорта Ефорие Норд и Ефорие Суд, се изпълнява Стратегията за устойчиво развитие на град Ефорие 2014-2020 г. и Планът за устойчива градска мобилност на град Ефорие.

Освен това, градовете разработват и изпълняват и други планове или стратегии, инициирани или наложени от законодателния контекст, като например плановете за управление на отпадъците или за градската енергийна ефективност.

2.2. Анализ на развитието на територията

2.2.1. Общ профил на територията

2.2.1.1. Местоположение и граници

Четирите града са крайбрежни градове на брега на Черно море, с пряк достъп до вода. Цялата тяхна история и култура, градоустройството, социалния и икономически живот, развитието и перспективите, са формирани и определяни от морето, от ресурсите и вдъхновението, които Черно море предлага на местните общности. Градовете са разположени в историческия регион Добруджа и са част от област Констанца, която се намира в югоизточната част на Румъния, на границата с България. Област Констанца е една от осемте области, които формират Югоизточния район на развитие.

Според националната политика за административно-териториална организация, градовете са формирани от различен брой жилищни райони - от два жилищни района (Ефорие), до осем жилищни района (Мангалия), с административен център в един от жилищните райони. Съгласно класификацията на Евростат, четирите града са териториални единици от типа LAU²² 2, от които са част селата, градовете и общините. Климатът е еднакъв и за четирите града, умерено-континентален с морско влияние, силно зависим от географското си разположение. Летата се характеризират с високи температури, които се смекчават от морския бриз, а зимите са меки, със силни ветрове. Есента е дълга и топла, а пролетта е къса и студена. През лятото често се регистрират екстремни метеорологични явления, които включват сухи горещини и силни бури с обилни дъждове. Средната годишна температура варира в обхвата 11.5 - 11.7 °C в крайбрежната зона. Многогодишните вариации не надвишават 4 °C. Годишните валежи са между 300 - 500 мм. Движението на въздушните маси през зимата е повлияно от Сибирския антициклон, който води до намаляването на валежите през

²² Local Administrative Units, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Territorial_typologies/de

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

зимата, а през лятото, Азорският антициклон води до високи температури и засушаване. Преобладаващият вятър е в посока Север - Североизток, като се характеризира с ниска влажност през лятото, докато през зимата води до виелици и студове.

Община **Констанца**, областният център на едноименната област, е община от ранг 1, с национална значимост за потенциално влияние на европейско ниво, най-важният град в югоизточния район. Поради въздействието си и социално-икономическите промени, които градът е претърпял, Констанца играе ролята на център за национално развитие, като през 2007 г. се създава основава градския конгломерат „Централна зона Констанца“, който обединява 16 административно-териториални единици в една доброволно създадена административна единица, с основна цел развитието на съставящите я жилищни райони. Градът се намира в средата на румънското черноморско крайбрежие, с координати 44° 11' - северна ширина, 28° 39' - източна дължина. Намира се на около 225 км от столицата на Румъния - Букурещ - и на 55 км от най-близкия контролно-пропускателен пункт към България, Вама Веке. Най-близкото международно летище се намира на 27 км североизточно, в град Михаил Когълничану, област Констанца. Градът включва три населени места - Констанца, Мамая и Палазу Маре. Констанца и Мамая се намират на брега на морето, а селото Палазу Маре, намиращо се на северозапад, е включено отскоро към града като жилищен район. Общата площ на административната територия е 124,89км². Мамая е построена върху земната ивица между Черно море и езерото Сютгьол. На север градът граничи с градовете Наводари, Овидиу и Корбу, с Аджиджа на юг, с Валулуй Траян на запад, Кумпъна на югозапад и Черно море на изток. Надморската височина, на която е разположена Констанца, е между 15 и 35м. От гледна точка на релефа, град Констанца се намира в крайбрежна зона, която има две основни характеристики: зона на височина 5-15 м по продължение на брега и зона 20-30 м, която продължава в сушата. На изток от града се намира лагуна, на север и към центъра на областта - хълмиста местност, а в южната и западната част - равнина. Крайбрежната зона е покрита с находища на сарматска белевалия с льос. Естествените скали са формирани от последователни нива льос, разделени чрез палеосоли, като в основата си имат следи от червена глина, а плажът е пясъчен. Плажът в Констанца и в Мамая е различен, като в Мамая плажът е нисък, с дължина 7 км, а в Констанца плажът е висок, с дължина 6 км. Ширината на плажовете варира, а поради продължителен период на 30 години ерозия, плажните зони на Мамая и Констанца са консолидирани посредством голям инфраструктурен проект, финансиран от Европейски фондове. Що се отнася до хидрографските единици, които се намират в община Констанца, Черно море е най-важната, като градът има приблизително 25 км пряк достъп до морето. Характерно за географските особености на Констанца е наличието на естествени морски езера, защитена територия с площ 1900 хектара и езерото Тъбакарие с площ 94 хектара.

Община **Мангалия** е третият по големина град в област Констанца и най-южният град на брега на Черно море, като се намира на 45км от Констанца, на 11км от КПП към България (Вама Веке). Неговите координати са 43 ° 48'- северна ширина, 28 ° 35'-

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

източна дължина. Градът се състои от седем населени места - Мангалия, Кап Аурора, Юпитер, Нептун, Олимп, Сатурн и Венера. Всички населени места са разположени на брега на Черно море, а с изключение на Мангалия, всички останали места се занимават единствено с туристическа дейност. Общата площ на административната територия е 62,26 кв. км. Около града се намират селищата 23 Август на север, Печиняга на северозапад, Албещ на запад, Лиману на юг, а на изток се намира Черно море. Средната надморска височина на Мангалия е 6 м, а скалите достигат височина до 20 м. От гледна точка на релефа, градът се намира върху плажна зона, като е заобиколен от равнинна местност. Геоложките особености на крайбрежната зона са сарматски степи, покрити с лъос. Естествените скали са формирани от последователни нива лъос, разделени чрез палеосоли, като в основата си имат следи от червена глина. Плажната ивица на тези 7 населени места, които съставляват Мангалия, е комбинация от високи и ниски плажове, като цялото крайбрежие все още не е пригодено за туристи. Височината на плажовете варира между 50 и 150 м. При зоните с високи плажове се наблюдава явлението ерозия. По отношение на хидрографските единици в Мангалия, Черно море си остава най-важната от всички, както и при другите градове. Градът има приблизително 13 км пряк достъп към морето. Освен това, преминаващата вода създава серия от езера с туристически потенциал: езерото и блатата Мангалия, с площ 199 хектара, Млащина Хергелией 98 хектара, езерата Нептун 1 - 15,6 хектара и Нептун 2 - 14,3 хектара, езерото Тисмана - 15,82 хектара и езерото Венера.

Град **Наводари** е четвъртият по големина град в област Констанца, като е най-северният черноморски град в Румъния - на 15 км от Констанца и на 75 км от КПП към България (Вама Веке). Неговите координати са 44 ° 19' северна ширина, 28 ° 36' източна дължина. Градът включва две населени места - Наводари и Мамая. Единствено Мамая е разположена на брега на морето, като двете населени места се разделят от канала Поарта Алба - Мидиа, който свързва пристанището Мидиа-Наводари с канала Дунав-Черно море. Общата площ на административната територия е 70,31 кв. км. Наводари граничи със село Корбу на север, Констанца на юг, на запад със село Лумина, а на изток с Черно море. Средната надморска височина на град Наводари е 6 - 8 м, с ширина между 50 и 150 м. От гледна точка на релефа, градът се намира на морския бряг, заобиколен от езера и равнини. Геоложките особености на крайбрежната зона са сарматски степи, покрити с лъос. В северната и централната част на града, както и на югозапад от езерото Ташаул, лъосовото покритие липсва, а на изток има подвижни пясъци. Град Наводари е открит към Черно море и езерата Сютгьол с площ 1900 хектара, както и Тасаул - Чорбу с площ 2335 хектара. Освен това, градът е прекосен от Канала Поарта Алба-Мидиа, който има обща дължина 27,5 км и свързва пристанището Мидиа с канала Дунав-Черно море.

Град **Ефорие** е деветият по големина град в Констанца, като е разположен на 18 км разстояние от Констанца и на 40 км от КПП на границата с България (Вама Веке). Неговите координати са 44 ° 04' северна ширина, 28 ° 38' източна дължина. Градът включва две населени места - Ефорие Суд и Ефорие Норд. И двете населени места са с пряк достъп към морето, като основната дейност в тях е предимно туристическата.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общата площ на административната територия е 9,22 кв.км. Ефорие граничи с град Текиргьол на запад, Аджиджа на север, на юг с село Тузла, а на изток - с Черно море. Надморската височина, на която е разположен град Ефорие, варира между 6 м и 20 м, крайбрежната зона на двете населени места е висока, със средна височина 20м, с изключение на тясната пясъчна ивица, която свързва Ефорие Норд и Ефорие Суд, намираща се между морето и езерото Текиргьол, на нивото на водата. От гледна точка на релефа, градът се намира в крайбрежна зона, заобиколен от езеро и равнинна облат. Както и останалите три румънски града, геоложките особености на Ефорие се характеризират със сарматски депозити, покрити с дебел слой льос, а плажните зони са изцяло пясъчни. Плажът на Ефорие Норд е с дължина 3 км и с ширина до 100 м, а плажът на Ефорие Суд е с дължина 2 км. Подобно на ситуацията в Констанца, ерозиралите скали и плажове на град Ефорие са били консолидирани и съответно разширени по мащабен европейски проект. Що се отнася до хидрографските единици в град Ефорие, най-важни са Черно море и езерото Текиргьол, със статут на защитена зона, с площ 1068 хектара. Освен това, в Ефорие Норд се намира и езерото Белона.

2.2.1.2. Природно - ресурсен потенциал

Природата и природните ресурси на четирите града - Констанца, Мангалия, Наводари и Ефорие са анализирани в контекста на зелената инфраструктура и защитените зони от граските райони, флората и фауната, както и стратегическите природни ресурси (възобновяеми и невъзобновяеми), които могат да доведат то сътрудничество и развитие. Качеството на природната среда в градските райони зависи от промените в използването на земите. Това води до увеличаване на популацията на градовете Наводари и Ефорие²³. Като цяло, всеки човек се нуждае от енергия, пространство и ресурси, за да оцелее, което води до негативно влияние върху околната среда. От друга страна, подобряването на условията за живот, научният и техническият прогрес водят до развитие на обществото, със все по-сложни и повече нужди. Това води до намаляване на ресурсите и прекомерно генериране на отпадъци, което води до нуждата за създаване на нови цели за преминаване от производство към консервиране и запазване на ресурсите, както и нови подходи към суровините и рециклирането на отпадъците. В този контекст, неконтролираните и безотговорни човешки дейности са изложили голяма част от природните екосистеми на риск. От тези дейности, най-силни и специфични за румънското крайбрежие са тези, които са свързани с влиянието на туризма и транспорта върху околната среда, като и двете влияят отрицателно върху естествените и полуестествените хабитати с преки последици върху флората и фауната.

Зелената инфраструктура включва не само зелените площи, но и пространствена визия за мрежата, която свързва откритите пространства, публичните и частните градини, обществените паркове, спортните площадки, градините както и местата за отдих. „Градската зелена/синя инфраструктура включва всички зелени площи в града, частни

²³ Institutului Național de Statistică

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

и обществени, градини, паркове, горски земи, гробища, както и водните зони и реките. Тя включва и растителността покрай пътищата, покрай ЖП линиите, около оградите и по покривите на сградите²⁴. За да се намали дефицита на зелени площи, както на областно, така и на местно ниво, съществуват специални разпоредби за създаване на минимален брой зелени зони, както и храсти и дървета при построяване на нови сгради.

Грандиозни са крайбрежните зони на Констанца, Мангалия, Наводари и Ефорие. На първо място, поради широкия достъп към Черно море, поради големите заливи и няколкото полуострова, които позволяват развитието на две дейности от голяма важност за морската крайбрежна зона на Румъния - транспорт и туризъм, дейности, които усвояват важни ресурси и определят Констанца като важен икономически център в черноморския регион. Извън градовете, многобройните езера и речно-морските лимани представляват важен ресурс както за развитие, така и за образователна и изследователска дейност, като от най-голяма важност са защитените зони.

Площта на зелените терени в Констанца, включително всички видове, регламентирани в Закон 24/2007, е 420 хектара²⁵, които според доклада от 2016 г. съответстват на 13,20 кв. м на глава от населението, недостатъчно пространство що се отнася до разпоредбите на Европейския съюз за 26 кв.м. на жител. Освен зелената инфраструктура, водите на територията на града са важен природен ресурс, включително и поради наличието на защитени зони²⁶, които изискват политика за устойчивото им усвояване, посредством конкретното законодателство и специално изготвените проекти. По този начин, Констанца зависи от своето разположение на брега на Черно море, което по дължината на града е защитена територия от обществена значимост, респективно територия със специална защита ROSPA0076, включена в Мрежата Натура 2000 (оператор Euro Level SRL). Езерата, които заобикалят града, са Сютгьол, територия със специална защита ROSPA0057, включена в мрежата Натура 2000, и езерото Табакарие. Що се отнася до биоразнообразието, то се характеризира със силна антропогенна дейност. Специфичната растителност за крайбрежната зона около град Констанца е силно повлияна от високата градска пренаселеност. В Констанца са запазени единствено няколко растителни вида, характерни за първоначалната фитоценоза: *Elymus giganteus*, *Salsola kali ssp. Ruthenica*, *Argusia sibirica*, *Crambe maritima*, *Glaucium flavum*, *Ecballium elaterium*, *Cakile maritima*, *Salicornia europaea*, *Sueda maritima*. Растителността в парковете и зелените площи се характеризира с еднаквост, като растителните видове са култивирани. По-голямата част са екзотични и декоративни. Видовете дървета и храсти включват: див кестен, топола, бреза, явор, ясен, бряст, копривка, липа, бяла акация, жълта акация, върба, миризлива върба, влакнест шмак, черен бор, смърч, облепиха, червена боровинка, бръшлян, имел и т.н. Дърветата *Arborele Corylus* (леска) са защитени от закона, като са естествен природен паметник за Кметството на Констанца (Адрес: Strada Ion

²⁴ Проект COST C8 - Best Practice in Sustainable Urban Infrastructure

²⁵ Национален статистически институт, база данни TEMPO-Online, 2016 г.

²⁶ <http://anap.gov.ro/anap/arii-naturale-protejate/sud-est/>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Lahovary, Constanța). Наблюденията и изследванията върху дивата природа в Констанца са оскъдни и основно се концентрират върху видовете птици, които могат да бъдат наблюдавани на територията на езерата Табакърие и Сютгьол, както и по крайбрежната ивица на Констанца. Най-често срещаните видове през цялата година са Сребристая чайка, Речната чайка, домашното врабче, свраката, гълъбите, Чавката, враната, сойката и селската лястовица. Други видове птици, наблюдавани в екосистемата на Констанца са Големият гмурец, Черновратият гмурец, лебедът, Сивата чапла, Червената чапла, Корморанът, Голямата бяла чапла, тръноопашата потапница и т.н. В Черно море флората и фауната се развиват само в най-плитките части на морето (до 180м дълбочина). Най-често срещаните видове риба са черноморската есетра, скумрията, морското конче, скатът, делфините, морските кучета и т.н. Флората се състои главно от зелени, червени и кафяви водорасли, които се развиват на дълбочина до 75-80м, докдето има достъп на светлина.

Зелените площи в Мангалия са 304 хектара²⁷, които според проучване направено през 2016 г. се разделят на 71,92 кв. м площ на глава от населението - площ, много над средното ниво (26 кв.м на жител), определено от Европейски съюз. Тази идеална ситуация се дължи, на първо място, на площта на града, който включва шест туристически курорта в северната част на селището - курорти, които разполагат с много растителност за осигуряването на приятен и здравословен климат за извършване на туристически дейности. В допълнение към тези значителни площи, гората Коморова, която се намира около курортите Нептун и Олимп, има площ около 520 хектара и е сформирана от тополи, брези, дъб, ела и липа. Наред със значителната зелена инфраструктура, водите на територията на града са стратегически разпределени във всички курорти, с изключение на Олимп. Черно море е също така защитена територия от обществена значимост, респективно зона със специална защита ROSPA0076. Езерата са разположени по следния начин: между курортите Сатурн и Венера - Млащина Хергелиеи, във Венера - Езерото Венера, в курорта Юпитер - Тисмана, и в курорта Нептун - езерата Нептун I и Нептун II. Природата и биоразнообразието в община Мангалия са защитени²⁸ в рамките на мрежата NATURA 2000 и дадени обекти с обществено значение ROSCI0114 Млащина Хергелиеи (смесен природен резерват) - с отговорник Група за подводни и спелеологични изследвания Букурещ (G.E.S.S.), ROSCI0281 Cap Aurora, ROSCI0094 Серни подводни извори в Мангалия (морска територия с площ 362 хектара, намираща се на границата между Мангалия и курорта Сатурн - под опеката на INCD GeoEcoMar. Също така, за естествен природен паметник е обявена и дъбовата гора, която се намира в курорта Нептун, на защитена територия с площ 1,2 хектара - с отговорник Кметството на град Мангалия. Подводните води охранават няколко извора с термична вода (26-27 °C) и сярна вода (с лечебни свойства)

²⁷ Национален статистически институт, база данни TEMPO-Online, 2016 г.

²⁸ <http://anap.gov.ro/anap/arii-naturale-protejate/sud-est/>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

в района на град Мангалия. От хидрографска гледна точка, в района на Мангалия съществуват 2 типа водоизточници:

1. Подземните води в основата на кватернерните находища, с нисък капацитет на съхранение;
2. Дълбоко разположени подземни води, в пропускливите отлагания на сарматските варовици, които преминават по вертикален път поради пукнатините. Всички дълбоко разположени подземни води имат еднакви физико-химични свойства, като са богати на сяра и са с температура 24-26 градуса по Целзий. Те излизат под налягане над 1 atm.

Достъпът до мезотермалния воден слой се осъществява чрез сондажи - в спа курорта Мангалия, на плажа Сатурн и в района на Нептун, като се очаква тези ценни ресурси да донесат бъдещи ползи.

Площта на зелените територии в град **Наводари** е 40 хектара²⁹, което според изследванията направени през 2016 г., води до 9,59 кв.м. площ на глава от населението - прекалено малка площ спрямо средната, изчислена за Европейския съюз (26 кв.м на жител). По отношение на местната хидрография на град Наводари, Черно море е защитена територия от обществено значение, респективно, защитена зона за морска . И двете езера, до които има достъп градът, са защитени територии съгласно Натура 2000, т.е. зони със специална протекция: ROSPA0057 езеро Сютгьол и ROSPA0060 Езерата Ташаул - Корбу - отговорник асоциация "Black Sea SPA". Специфична за град Наводари е степта, с дребни растения, като например власатка, като присъстват и типични растения за влажните зони - папрат, тръстика, хвощ, папур. Фауната е представена от многобройни видове гризачи. Влечугите са представени от обикновени видове, включително змии и гущери. Специфични насекоми за тази равнинна зона са скакалците, благун, щурци, богомолки, мравки и др. Благодарение на усилената защита на двете езера Ташаул и Сютгьол, в тях се развиват многобройни видове риба, от костур и шаран, до сом, червеноперка и платика. Флората и фауната на Черно море са запазени по цялото крайбрежие.

Площта на зелените територии в град **Ефорие** е 15 хектара³⁰, което съгласно изследването проведено през 2016 г., предполага по 13,65 кв.м площ на глава от населението, което е твърде малко според разпоредбите на Европейския съюз. Както и при останалите градове, така и в Ефорие, Черно море е със статут на защитена територия, като природна територия от обществено значение³¹, ROSPA0076. Освен това, между двете съставни селища Ефорие Норд и Ефорие Суд се намира районът от обществено значение ROSCI0197. Всички те са част от мрежата на NATURA 2000. Град Ефорие, и двете населени места, има пряк достъп до Черно море и до езерото Текиргьол ROSPA0061 - отговорник Румънското орнитологично дружество и Кметството на град Текиргьол - специална защитена зона със статут на резерват. Естествените ресурси от езерото Текиргьор - салпропелична утайка с минерална вода и саламура,

²⁹ Национален статистически институт, база данни TEMPO-Online, 2016 г.

³⁰ Национален статистически институт, база данни TEMPO-Online, 2016 г.

³¹ <http://anap.gov.ro/anap/arii-naturale-protejate/sud-est/>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

се използват от много десетилетия за лечение в здрави и медицински бази. Освен това, в Ефорие Норд се намира езерото Белона. Растителността и фауната са разнообразни, специфична за района на Черно море.

Почва и подпочвени слоеве

През последните пет години използването на земята³² не се променя за нито един от градовете Констанца, Мангалия, Наводари и Ефорие. Основните функции на земята са: селскостопански, обработваеми, овощни градини и разсадници, неземеделски терени - водни площи, строителни обекти и пътна мрежа. Почвите в област Констанца са комбинация от разнообразни генетични и екологични условия. Като цяло, естественото плодородие и производствения потенциал на тези почви е благоприятен за диверсификация на културите. Напоследък, поради климатичните промени, както и поради човешкия фактор, плодородието на почвите с намаляло, което води до повишаване на площите с деградирала земя. От генетична гледна точка, по-голямата част от почвите имат за базисен материал лъос, който допринася за разграждането на почвите.

Има две основни причини за влошаване състоянието на почвите в областта, като резултатите от тях са: 2391,71 хектара площ, засегната от свлачища и 19690 хектара площ, засегната от засоляването. Причини за повреждане качеството на почвата:

- ✓ Използване на торове: в периода 2012-2016 е намалена употребата на всички видове химически торове, използвани в окръг Констанца, както и в четирите изследвани града;
- ✓ Използване на препарати за защита на растенията: в периода 2012-2016 г., количеството на използвани фунгициди и инсектициди намалява, като за сметка на това се увеличава употребата на хербициди;
- ✓ Прогрес за подобряване на почвите: площите, обработвани с цел намаляване на вредното въздействие върху състоянието им, остават непроменени през периода 2012-2016 г.

2.2.1.3. История и културно - историческо наследство

Румънската крайбрежна зона е преминала през фазите на неолита, бронзовата и желязната епоха (Халщат, Ла Тене), през гръцката цивилизация, гетската, а след това и римската, началото на феодализма и до ден днешен. Черно море, и от друга страна, Дунав, дал тласък на икономическото развитие и културните промени в държавите по неговите брегове, са допринесли за появата, продължителността и устойчивостта на местното тракийско население, тогавашните гето-даки, като същевременно са улеснили пристигането и установяването на средиземноморски, гръцки и римски цивилизации. Що се отнася до крайбрежната зона, североизточните заливи не са

³² Налични статистически данни за периода 2010-2014, НСИ, база данни TEMPO-Online

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

благоприятствали развитието на пристанищата, които, от своя страна, са били двигатели за местното развитие. С изключение на Томис (днешна Констанца), тук са се развили само 2 други антични града - пристанища: Хистрия (в близост до село Истрия) и Калатис (днешна Мангалия). Следи от древни неолитни селища (около 5000 години пр. Хр.) са открити на територията на градовете Констанца, Мангалия и Наводари. Бронзовата и Желязната епоха са силно представени в регионите, като съвпадат с разцвета на тракийската и гето-дакската цивилизация, като последните са коренно население на днешна Констанца. Започвайки от VII век пр. Хр., по бреговете на Черно море възникват първите гръцки колонии, развивайки вече създадените гетски селища, на територията на днешните градове Констанца и Мангалия, както и бъдещата крепост Хистрия. Населенията на двете цивилизации са съществували съвместно до края на I век пр. Хр., когато Римската експанзия на север е спряна на Дунава, а в Добруджа римляните преминават през 29-28 г. пр. Хр. Директното влияние на древния Рим върху Добруджа и понтийския бряг трае до III век, когато започва постепенното проникване на мигриращи народи. Те са посрещнати от силна дако-римска общност, първите християни на територията на Румъния, които поддържат тесни връзки със средиземноморските народи. През Византийския период, просперитетът на Добруджа продължава, като след X век се появяват местни поитически формации, а през XIV век, зоната е в икономически разцвет, като половината от населението е било с дако-римски произход, а останалите са били гърци, турци, българи, сърби, арменци, евреи, венециански търговци и германци. По това време, местността е управлявана от българския деспот Добротица, който се преборва за автономията на Добруджа спрямо Византия. В края на XIV-ти век, територията на южна Добруджа попада под влиянието на румънския княз - Мирча Стари, след чиято смърт започва началото на тюркското робство през 1417 г., когато започва бързият икономически разпад и обезлюдяването на региона. Въпреки тюркското робство (1417 - 1829 г.), връзките между добруджанските региони и Мунтения остават непрекъснати, за което свидетелстват османските документи. С течение на времето, в региона се заселват турци, татари от Крим, както и българи, ливанци и други. XIX-ти век е белязан от стабилно развитие на земите между Дунава и Черно море, включително на селищата по крайбрежието, особено Констанца. Като важни инвестиции се отличават изграждането на железопътна линия до Констанца и нейното свързване с железопътната мрежа в Румъния, построяването на мостове над Дунава, които осигуряват директна връзка към морето и по този начин стимулират развитието на Добруджа, модернизирването и разширяването на Пристанище Констанца, основаването на училища във всички добруджански населени места, и т.н. През същия период се появява бъдещото пристанище Ефорие. През следващите десетилетия е регистрирано значително развитие, което води до просперитета на древната провинция Добруджа, а сред новопостроените градове на първо място е Констанца, като е построен и бъдещият курорт Ефорие. Едновременно с установяването на комунистическия режим, настъпват дълбоки промени в градовете. След 1950 г. Наводари се превъща в индустриален град, а Мангалия е разширена със серия туристически курорти, които сега са нейните

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

прилежащи населени места. Констанца е най-развитият град на румънското черноморското крайбрежие, отправна точка за целия регион, а Ефорие обединява два курорта - северен и южен, в един град, посветен на туризма за отдих и здраве.

2.2.2. Състояние на икономиката на територията

Икономиката на окръг Констанца има комплексен характер, като основни дялове със значителен обхват са пристанищната дейност и морският транспорт, туризмът, хранителната промишленост, търговията, автомобилната промишленост, химическата и нефтохимическата индустрия, електроенергийната и топлинноенергийната индустрия, включително от възобновяеми източници (особено ветрогенераторите), индустрията за преработване на дървесина и производство на хартия, текстилната промишленост³³. Освен това, икономиката на област Констанца има съществен принос за брутна добавена стойност на регионално и национално ниво, в рамките на промишлените дейности, строителството, услугите, особено търговията, хотелиерството и ресторантьорството, транспорта, складови услуги и комуникации. Що се отнася до икономическите дейности на областно ниво³⁴, през 2016 г. са регистрирани и активни 20 236 фирми, по-голямата част от които извършват търговски дейности (32,29 %), като с по-малка честота са фирмите с транспортна и складова дейност (11,69%) и с професионална, научна и техническа дейност (10,20 %). Хотелиерските и ресторантьорските дейности представляват 9,05 %, а строителните и производствените дейности са малко над 8%.

Областният град **Констанца** е най-развитото населено място в Румъния на Черно море, с разнообразна и динамична икономика, генератор и обединител на икономическите дейности в метрополната зона на Констанца. Икономическите дейности, извършвани от 12 729 активни дружества, регистрирани през 2016 г., които определят специализацията на града, се отнасят до следните сектори³⁵:

- ✓ Търговията е секторът с най-много активни фирми, 3 594 на брой, което представлява 28,23% от общия брой. Оборътът, получен от тези фирми, представлява 47% от оборота за целия град;
- ✓ Транспортните и складовите дейности се определят от големия трансфер на стоки, най-вече поради засилената пристанищна дейност в Констанца, която е свързана с националната пътна мрежа, железопътните линии и плавателните канали, които водят до движение на стоки, работна ръка и туристи. Тези дейности концентрират 1543 фирми (12,12% от общия брой), от които 1161 фирми за сухопътен транспорт. Пристанище Констанца е отправна точка за този сектор, тъй като е пристанището с най-голям капацитет в Черноморския басейн.

³³ Окръжен съвет Констанца, Местен дневен ред 21

³⁴ <http://www.constantina.insse.ro/category/anuarul-statistic-al-judetului/>

³⁵ Статистически данни за 2016, Окръжна Дирекция Статистика Констанца

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Оборотът на транспортните и складовите предприятия представлява 13.98% от общия оборот в общината.

- ✓ Индустриалните и производствени дейности се изпълняват от 742 фирми, което представлява 5,82% от общия брой. Те обхващат са с широк спектър на специализации, сред които се отличават хранително-вкусовата промишленост - 206 фирми, металопреработвателната индустрия - 107 фирми, следвани от текстилната промишленост - 67 фирми, и мебелната промишленост - 47 фирми. Корабостроителната индустрия е представена от 32 фирми. Приносът на този голям сектор към общинския оборот е 7.19%.
- ✓ Туризмът, посредством хотелиерските и ресторантьорските дейности, наброява 896 фирми в Констанца, включително курорта Мамая (7,03% от общия брой). Приносът, на този определящ град Констанца сектор, е скромнен, а именно 3,79% от общия оборот.
- ✓ В сферата на строителството, на сгради и на специализирани обекти, са активни 946 фирми, които представляват 7,43% от общия брой. Приносът на строителния сектор е 4,92% от оборота на Констанца.
- ✓ Много други фирми работят в останалата част от икономическите сфери на действие, като техният брой и оборот показват засилена дейност в сферата на архитектурата и инженерството, търговията с недвижими имоти, човешкото здраве, информационните технологии.

Анализът на статистическите данни за **Мангалия** от 2016 г. показва намален брой на икономически дейности, които са представени от общо 1217 активни предприятия и оборот, получен в следните сфери:

- ✓ Най-голям брой фирми работят в сферата на търговията, а именно 375 на брой, което е 11,29% от общия брой за 2016 г.;
- ✓ Туризмът е на второ място по брой, с 219 фирми, като реализира 6,31 % от общия оборот;
- ✓ Производствената сфера, с 95 активни фирми, допринася за 67,66 % от оборота на града. Производството на транспортни средства, включително кораби и лодки, е най-важната индустрия в Мангалия, с 56 активни фирми и с оборот от 66,70 % от общия за индустрията. Може да се заключи, че град Мангалия има силна корабостроителна промишленост;
- ✓ Складовите дейности са представени от 65 фирми.

Град **Ефорие** е насочен към туристическите и търговските дейности. От общо 481 активни фирми през 2016-та година, 173 фирми са в сферата на туризма и спа-процедурите, а 119 работят в сферата на търговията. Тези две дейности съответстват на 61,32 % от общия оборот.

Наводари е индустриален град, с важна за Румъния нефтохимическа дейност, като към настоящия момент там се намира функционираща рафинерия от национално значение. През последните 10 години, Нъводари подкрепя посредством пулбични инвестиции, развитието на туризма в прилежащата местност Мамая-Сат. Анализът на

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

статистическите данни през 2016 г. показва преобладаващ дял на нефтохимическата индустрия в общия оборот за целия град, съответно 89,41 %, генериран от една-единствена фирма. От общия брой активни фирми, голям процент работят в сферата на търговията, съответно от общо 824 фирми, 257 се занимават с търговия, което представлява 31,19%. На второ място са строителните фирми - 101 фирми (12,25%), а на трето, туристическите - 96 фирми (11,65%).

Интересът на предприятията за научни изследвания и иновации е относително висок в Югоизточния регион, който включва градовете Констанца, Мангалия, Наводари и Ефорие, съответно 18,48% от всички предприятия са иновативни в сравнение с националния индекс от 12,87%³⁶. Тази дейност е съсредоточена в градовете Констанца, Наводари и Мангалия поради индустриалния контекст, който или чрез индустрии, които имат големи концентрации на местно ниво, или чрез присъствието на големи компании, стимулира на местно ниво приложните изследвания, иновациите, сътрудничеството между фирмите и академичните среди, както и разработването на услуги за подкрепа на иновациите. Анализът на икономическите концентрации и клъстери показва секторите и подсекторите с най-голям потенциал за иновации и интернационализация, а Стратегията за интелигентна специализация в Югоизточния регион за развитие³⁷ предоставя иновативен европейски инструмент, посветен на регионалното икономическо развитие. В този контекст са активни румънският морски клъстер RONOMAR³⁸, който обединява фирми от морския сектор, образователни и изследователски институции, както и власти от тази област, Клъстерът INOMAR³⁹, специализиран в туризма, както и трансграничния клъстер, Клъстер "Зелена енергия" Констанца - Добрич, специализиран в областта на възобновяемите енергийни източници. За да подкрепят иновативните фирми, включително тези, които са партньори в споменатите клъстери, трите държавни университета от Констанца, както и Камара за търговия, индустрия, навигация и земеделие Констанца предлагат специализирани услуги чрез центъра ERBSN, част от мрежата Europe Enterprise Network.

Туризм

Румънското крайбрежие има ценни природни и човешки ресурси, чието качество, автентичност и териториална дисперсия предлага "основен" туристически продукт - "румънско крайбрежие". Това е площ, която обединява артефакти, културни и религиозни ценности, мултиетническа култура, биоразнообразие, включително защитени зони, както и международни комуникационни трасета и туристически активи, които използват по устойчив и ефективен начин за модернизирани на туристическите

³⁶ Национален статистически институт, база данни ТЕМПО-онлайн, иновативни и неинновационни предприятия по дейности, размери, макрорегиони и региони за развитие 2014 г.

³⁷ <http://www.adrse.com/Planning/RIS3.aspx>

³⁸ <https://sites.google.com/a/cluster-maritim.org/www/home>

³⁹ <http://www.inomar.com/>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

услуги. Отношенията между туристическата индустрия и публичните власти следва да насочат своите усилия, така че районът да достигне своя потенциал като туристическа дестинация⁴⁰.

Благоприятните природни условия, културно наследство и традиции в туристическата дейност, са създали и развили различни туристически форми в четирите града Констанца, Мангалия, Наводари и Ефорие. Всеки град е специфичен като дестинация, която разчита на функции и елементи на разграничаване от други дестинации, въпреки обединяването за развитие на общ туристически продукт с традиции под надслов "Румънско крайбрежие".

В **Констанца**, включително и **Мамая**, съотношението е 85 % в полза на туризъм за почивка, въз основа на наличието на природни фактори, а именно море, морски био-климат, плажен пясък, солни аерозоли и т.н. Това с особена сила важи за **Мамая**, която се промотира като място за разтоварване и курортът се позиционира като "гореща точка за нощен живот на брега"⁴¹. В допълнение, броят на туристите се увеличава и защото Констанца е дестинация за културен туризъм, вкл. религиозен, заради богатото културно-историческо, археологическо и религиозно наследство, както и календар на събития, насочени към туристи, който е разнообразява и обогатява през последните години. Освен това, туристическият бизнес е много динамичен, като тази динамика се определя от качеството на постоянен икономически център и университетски град на брега на Черно море.

Мангалия разполага със значителна туристическа инфраструктура, която не се използва пълноценно и, до известна степен, остарели природни ресурси, които включват, в допълнение към плажа и морето, езера, гори и спа-ресурси и интересно историческо наследство. Традиционните форми на туризъм в Мангалия са летен туризъм за релаксация, свързан със слънцето и морето, и уелнес- и спа-туризъм, благодарение на санаториумите в Мангалия и Нептун - Олимп. Техният профил е насочен към профилактика на някои заболявания, но най-вече, към противодействие на последиците от нарастващите прояви на burn-out и професионални заболявания, причинени от темпото на съвременния живот.

Туризмът в **Наводари** е дейност, която започва да се формира в последно време с големите жилищни комплекси в района на **Мамая - Сат**, разположени по плажната ивица на Черно море. Това са пространство в застроените зони, редуващи се с области, които запазват див вид. Основната форма на туризма тук е летен отдих. В допълнение, разположена между морето и **Порта Алба - Мидия**, съществуващата туристическа база за организиране на детски лагери може да бъде възстановена, чрез модернизация, до предишния си капацитет от 2500 места.

Курортът **Ефорие** се идентифицира главно със здравен туризъм, здраве и уелнес. И двата курорти - **Ефорие - Юг** и **Ефорие - Север** - са традиционна туристическа и

⁴⁰ Стратегия за развитие и популяризиране на туризма в Констанца

⁴¹ Стратегия за развитие и популяризиране на туризма в Констанца

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

курортна дестинация, заради естествените черноморски аерозоли и близостта на езерото Текиргьол (лечебна кал, минерални води и сол).

В допълнение към основните форми на туризъм, които популяризират четирите града на румънското крайбрежие, Констанца, Ефорие и Мангалия разполагат с необходимата инфраструктура за практикуване на морски и спортен туризъм, круизен и маршрутен туризъм.

Както на ниво област Констанца, така и във всеки един от градовете Констанца, Мангалия, Наводари и Ефорие, туризмът⁴² е в непрекъснато развитие, с тенденция за увеличаване през последните години. Въпреки че броят на местата за настаняване не се е увеличил значително, броят на регистраните туристи в местата за настаняване в градовете по Черно море се увеличава. По този начин, независимо от факта, че броят на местата за настаняване не се увеличава постоянно, то посещенията и броят на нощувките на туристите в черноморските градове се увеличават значително. Нощувките са в различни места за настаняване, не само хотели, но и къмпинги, вили и пансиони, характеризиращи се с ниски цени, минимално обслужване и повече свобода на действие за туристите.

Следвайки тенденциите на ниво окръг, **Констанца** се радва на постоянно развитие на туристическия сектор през последните пет години, според данните, предоставени от Националния статистически институт. Броят на местата за настаняване се увеличава от 745 през 2013 г. до 838 през 2017 г., т.е. увеличение с 12.48%, общо за окръга, от които в града - 126 през 2013 г. до 144 през 2017 г., или увеличение с 14.28%. През 2017 г. местата за настаняване в града представляват едва 17,18 % от всички в областта. Капацитетът за настаняване в град Констанца се увеличава едва с 4 %, но броят на пристигащите (пристигания в обекти за туристическо настаняване) се увеличава с 26,61%, а броят на нощувките бележи ръст от 18,45% което демонстрира по-висок индекс на използване на капацитета за настаняване. Най-голямо увеличение бележат настаняванията на туристи в хостели: пристиганията се увеличават с 450%, нощувките със 191%; следвани от пристигания и нощувки в туристически вили: пристиганията се увеличават със 144.36%, а нощувките със 140,95 %, и пристигания и настаняване в къмпинги: пристиганията се увеличават с над 100%, а нощувките - с 80%.

Броят на обектите за настаняване в **Мангалия** се е увеличил от 160 през 2013 г. на 247 през 2017 г., т.е. ръст от 54,37%. През 2017 г. обектите за туристическо настаняване в града представляват 29,47 % от общия брой на местата за настаняване в окръга. На местно ниво капацитетът за настаняване намалява с около 10%, но броят на пристигащите (пристигания в обекти за туристическо настаняване) се увеличава с 58,43%, а броят на нощувките също се увеличава с 37,68% което показва по-висок индекс на използване на капацитета за настаняване. Най-голямо увеличение са пристигащите и нощуващите туристи в бунгала: пристиганията се увеличават с 296%, нощувките - с 276%, пристиганията и настанявания в туристическите пансиони:

⁴² Национален статистически институт, база данни ТЕМПО-Online

пристиганията се увеличават с 138%, а нощувките - с 511% и пристигащи и нощувки в туристически вили: пристиганията се увеличават с 692% и нощувките с 575%.

Броят на обектите за туристическо настаняване в **Наводари** намалява с 23,81% - от 63 през 2013 г. на 48 през 2017 г. Капацитетът за настаняване в града намалява с около 11%, но броят на пристигащите (пристигания в обекти за туристическо настаняване) се увеличава със 117%, а броят на нощувките - със 152%, което показва по-голям индекс на използване на капацитета за настаняване. Устойчиво увеличение може да се види в категорията хотелски тип единици, като техният брой нараства три пъти, от 3 хотела през 2013 г. до 9 хотела, открити през 2017 г., така че капацитетът за настаняване се увеличава с 372%, пристигащите нарастват със 166%, а нощувките - с 270%. В допълнение към хотелите с най-голямо увеличение са пристиганията и нощувките в хостели: пристиганията се увеличават с 616%, нощувките с 900%, следвани от пристигания и нощувки в къмпинги: пристиганията се увеличават с 424%, а нощувките - с 451%.

Броят на обектите за туристическо настаняване в град **Ефория** се е увеличил слабо - от 195 през 2013 г. до 203 през 2017 г. През 2017 г. обектите за настаняване в града са представлявали 24,22% от общия брой за окръга. В Ефорие, капацитетът за настаняване се увеличава с около 7%, докато броят на пристигащите туристи нараства с 53,88% и нощувките - със 77%, което показва по-висок индекс на ползване на местата за настаняване. От тях най-голямо увеличение са пристиганията и нощувките в хостели: пристиганията се увеличават с 232%, нощувките - с 264%; следвани от настаняване в къмпинги: пристиганията се увеличават с 309%, а нощувките - с 296%.

2.2.3. Човешки ресурси и социална сфера

2.2.3.1. Демографски характеристики

В градовете по румънското крайбрежие⁴³ се наблюдава тенденция към обезлюдяване, по-малко в град Наводари, с намаляване на възрастовата група от 15- до 60-годишна възраст, увеличаване на броя хора над 60 години и намаляване на възрастовата група от 0 до 14 години. Миграционни движения са регистрирани основно в градовете Констанца и Наводари, като що се отнася до емиграция, данните за Констанца са по-различни. В окръг Констанца, през последните пет години, се наблюдава лек спад от 1% на регистрираните лица, както за мъжете, така и за жените - от 771 785 жители през 2013 г., на 769 379 жители през 2017 г. Тази тенденция важи и за град Констанца, като населението е намаляло с 1,5% от 321 077 жители през 2013 г. на 316 303 жители през 2017 г., както и в Мангалия, с по-силно изразен спад от 2,6 %, от 43 001 жители през 2013 г. на 41 888 през 2017 г. Що се отнася до град Ефорие, там се наблюдава леко колебание в стойностите между двете сравнявани години, докато в град Наводари се наблюдава постоянно увеличаване на населението, с 2,4% от 40 883 жители през 2013

⁴³ Национален статистически институт, база данни ТЕМПО-Online

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

г. на 41 882 през 2017 г. Също така, в град Констанца се регистрира растеж на закупуване на жилища (включително външна миграция), около 1,2%, за разлика от останалите три града, които показват спад в този показател.

Етническата структура на населението в **Констанца**, според преброяването през 2011 г., е както следва: румънци - 83,1%, турци - 2,3%, роми - 0.8%, руснаци липовани - 0.2%, други националности - 3,6%, като липсва информация за 10,4% от жителите⁴⁴. През последните 5 години населението е намаляло с 1,5%, от 321 077 души през 2013 г. до 316 303 души през 2017 г. По отношение на възрастовата група 0-14 години, през 2017 г. те са 13,23% от общото население в Констанца, в сравнение с 15,26% на окръжно ниво. През последните 5 години, се наблюдава постоянно нарастване на броя на децата в Констанца, с 2,24%, от 40 925 деца през 2013 г. до 41 860 деца през 2017 г. Възрастовият анализ на населението посочва броя на населението в трудоспособна възраст, 15-59 години, което отговаря на 60,98% от общия брой за 2017-та година, съответно 192 901 трудоспособни души от общо 316 303 жители в град Констанца. В развитие се регистрира спад от 7,45 % от 208 421 души през 2012 г. на 192 901 души през 2017 г. От друга страна, тенденцията към застаряване е по-видима, като нарастването на броя на хората над 60 години е значително, 13,67 % в Констанца, от 71,731 през 2013 г. до 81,542 през 2017 г.

Според данните на Националния статистически институт, публикувани в Стратегията за регионално развитие, етническата структура на жителите в **Мангалия**, е следната: румънци - 82.4%, Турци - с 4.1%, татари - 3,3%, роми - 0,5%, липовени - 0,3%, унгарци - 0,2%, а за 9,2% липсва налична информация⁴⁵. В община Мангалия, се наблюдава спад от 2,6% на общото население, от 43 001 души през 2013 г. до 41,888 през 2017 г. По отношение на възрастовата група 0-14 години, тя е, през 2017 г., 13,98% от общото население на Мангалия, в сравнение с 15,26% на окръжно ниво. През последните пет години се наблюдава спад на броя деца в Мангалия, с 6.34%, от 6254 деца през 2013 г. до 5858 деца през 2017 г. В град Мангалия, лицата в трудоспособна възраст, т.е. на възраст между 15-59 години години са 27 618 души, в сравнение с 41 888 трудоспособни жители в цялата област, което е 65,93% от общия брой. Наблюдава се спад от 8,28%, от 30 110 през 2013 г. до 27 618 през 2017 г. От друга страна, тенденцията на застаряване на населението е очевидна, като темпът на нарастване на броя жители над 60 години е доста над средното за област Констанца, а именно 26,74% в Мангалия, в сравнение с 11,47% на областно ниво.

От гледна точка на етническата принадлежност, жителите на **Наводари** са в съотношение 89,5% румънци, липованци 1.7%, 0.9% роми, турци 0.9%, 0.6%, различна етническа група и 6,5% са неопределени, според преброяването през 2011 година⁴⁶. Броят на жителите на градовете, е в постоянен растеж през последните пет години, а именно 2,4%, от 40 883 жители през 2013 г. до 41 882 през 2017 г. По отношение на възрастовата група 0-14 години, през 2017 г., те са представлявали 15,15% от общото

⁴⁴ http://www.adrse.ro/Documente/Planificare/PDR/2014/Studiu_Urban_ADR_Raport_final.

⁴⁵ <http://www.mangalianews.ro/wp-content/uploads/2016/11/SDL-Mangalia-Strategia-Locala-Dezvoltare-2016-2023.pdf>

⁴⁶ http://www.adrse.ro/Documente/Planificare/PDR/2014/Studiu_Urban_ADR_Raport_final.pdf

население на град Наводари, в сравнение с 15,26% на окръжно ниво. Наблюдава се нарастване на броя на децата в град Наводари, с 3.48%, от 6134 деца през 2013 г. на 6348 деца през 2017 г. Що се отнася до анализа на населението в трудоспособна възраст, т.е. 15-59 години, най-добри са резултатите за град Наводари, като той се намира над средното ниво за област Констанца, съответно 63,17%. През последните пет години, се наблюдава лек спад под 3%, от 30,116 през 2013 г. до 29,220 през 2017 г. От друга страна, тенденцията за застаряване на населението е очевидна, като броят на лицата над 60 години е сравнително голям, особено в град Наводари, 36,28%, от 4 633 жители през 2013-та година на 6 314 през 2017-та, в сравнение с 11,47% за град Констанца. Нарастването на населението в град Наводари по трите регистрирани показателя, както по отношение на общото население и на младите, така и на възрастните жители, се дължи на увеличаващата се тенденция през последните години за смяна на местожителството на хората от град Констанца, към град Наводари, в търсене на по-спокойни и по-големи жилища, по-малки разстояния за преминаване, както и поради добрите пътни връзки към областния град. Град Наводари е единственият град, в който е регистрирано увеличено закупуване на жилищни парцели, 26,38%, от 163 жители през 2013, до 206 жители през 2017 г., като всички останали градове в това проучване регистрират спадове.

Според преброяването, проведено през 2011 г., населението на град Ефорие се е увеличило на 9 473 жители. Повечето от жителите са румънци (80,62%). Основните малцинства са: татари - 3,56%, роми - 3,25% и турци - 2,21%. За 9.61% от населението, етническата принадлежност е неустановена⁴⁷. По отношение на Ефорие, през двете референтни години се наблюдава лек спад на броя на жителите: 11 052 жители през 2013 г. и 11 040 жители през 2017 г. Възрастовата група 0-14 години през 2017 г. представлява 13,51% от общото население на град Ефорие, спрямо 15,26% на областно ниво. С известни колебания през последните пет години се наблюдава спад с 1,9% в техния брой - от 1 520 лица през 2013 г. до 1 492 през 2017 г. 62,15% от населението на град Ефорие, респективно 6 862 жители от общо 11 040, са в трудоспособна възраст, т.е. 15-59 години. Тенденцията през последните 5 години е за намаляване на този брой - от 7 181 жители през 2013-та година, на 6 862 през 2017, т.е. спад с 4,45 %. От друга страна, тенденцията за застаряване на населението е видима и в четирите града, като процентът жители над 60-годишна възраст в град Ефорие е значителен - 14,24%.

2.2.3.2. Образование

Устойчивият икономически растеж и социалната съгласуваност зависят до голяма степен от повишаване на общото ниво на образование на населението. Хората с адекватна образователна подготовка допринасят за стабилизирането на пазара на труда, създаването на иновативни и конкурентни продукти и услуги, което води до повишаване благосъстоянието на обществото.

⁴⁷ <http://www.recensamantromania.ro/>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

И четирите града по румънското крайбрежие имат подготвен човешки капитал, благодарение на разнообразието и качеството на образователните институции, които обхващат всички видове предучилищна, училищна и университетска подготовка, като Констанца е важен университетски център. В Констанца висшето образование се осигурява от три държавни университета и три частни. Университетът „Овидий“⁴⁸, който ежегодно привлича около 15 000 студента, е основан през 1961 г. и се е развива постепенно, като днес включва 16 факултета и един Център за дистанционно обучение. Университетът предлага бакалавърски, магистърски и докторантски програми, както и изследователски дейности с научна цел. Благодарение на традициите и спецификата от гледната точка на навигацията, в Констанца има две висши учебни институции. Морският университет⁴⁹ подготвя специалисти в сферата на морските плавателни дейности и навигацията, както и в свързани области, като например, икономическо инженерство, екологично инженерство и електронно инженерство. Морската академия „Мирча Чел Батран“ е военна институция за висше образование. Частните университети „Андрей Шагуна“, „Спиру Харет“ и „Томи“ предлагат специализирани програми в сферата на икономическите, юридическите и психосоциологическите науки.

От 4-те румънски черноморски града⁵⁰, **Констанца** е единственият град, в който се регистрира увеличение на броя записани учащи в учебни институции, както и броят на учебни заведения за периода 2012-2016 г., въпреки че, от друга страна, броят на преподавателския персонал намалява. В Констанца и Ефорие се увеличава броят на класните стаи.

В град **Констанца** съществуват всички видове учебни институции, признати в Румъния. Така, въпреки че в област Констанца, за периода 2012-2016 г. има еднакъв брой учебни институции (234), то за същият период за град Констанца те са се увеличили от 109 през 2012 г. на 112 през 2016 г., което представлява 52.14 % от общия брой. Увеличението е свързано с прибавена една предучилищна структура, една структура за основно образование и една за прогимназиално образование. В сравнение с 2012 г. в града има открита ново професионално училище, но е затворена една гимназия. Броят на висшите учебни заведения остава непроменен, пет университета, в т.ч. три държавни и два частни. Според Националния статистически институт, броят на учениците в Констанца представлява 54,38 % от общия брой ученици за целия регион, а именно 73 224 лица, което се приближава до стойността за 2012 г., респективно 73 510 лица. Като ниво на образование, броят на децата, записани в детски градини, намалява през същия период, съответно, 403 - през 2014 г. и 371- през 2016 г. или с 7.95%. Децата, записани в детски градини, също намаляват в разглеждания период - от 7 903 - през 2012 г. до 7 606 през 2016 г., т.е. с 5,76%. Броят на учениците, записани в основно образование, се увеличава от 11 569 през 2012 г. до 13 297 през 2016 г., или около 15%. Броят учащи в средно образование се увеличава от 9 607 през 2012 г. до 9 803 през 2016 г. (2%). От друга страна, броят учащи, записани в специализирани

⁴⁸ <http://www.univ-ovidius.ro/educatie/facultati>

⁴⁹ <https://cmu-edu.eu/>

⁵⁰ Национален статистически институт, база данни TEMPO-Online

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

гимназии, намалява от 17 313 през 2012 г. до 14 075 през 2016 г., с 18.71%. Броят учащи, приети следгимназиално образование, се увеличава през 2016 г. на 3 522 ученици в сравнение с 2 735 ученици през 2012 г. или ръст с 28.77%. Броят на учащи в техникуми се увеличава със 105 % - от 251 през 2012 г. до 515 през 2016 г. В висшето образование е налице спад в броя на студентите, приети през 2016 г. в сравнение с 2012 г., а именно 19 195 2016 спрямо 23 871 през 2012 г., т.е. спад с 19.59 %. По отношение степента на завършване, 23,25 % от гимназиалните ученици завършват своето образование в посочения период. 18 % от студентите във висши учебни заведения завършват своето образование за периода 2013-2014 г. Що се отнася до преподавателския състав в образователните звена в град Констанца, през 2016 г. в образователната система работят 4 034 души, от общо 7 758 на областно ниво, което представлява 52 % от преподавателите в общината. Същевременно, броят на преподавателския състав в Констанца намалява с 4.28 % спрямо 2012 г., когато там са работили 4 214 души. Условиата в учебните институции са се подобрили през разглеждания интервал, както следва: обновени са училищните зали, лабораториите, спортните площадки, както и компютърните зали. Броят учебни стаи в област Констанца се увеличава от 3314 през 2012 г. на 4210 през 2016 г., т.е. с 27%. 47 % от тях се намират в град Констанца, където броят се е увеличил от 1686 (2012 г.) на 1979 (2016 г.) или ръст с 17,37%. Най-голямо увеличение е регистрирано в началните и гимназиалните форми на обучение, където броят на учебните стаи се увеличава с 4,63%, а най-голямо намаление се наблюдава във висшето образование, с 13,61%. Броят на компютърните зали се увеличава с 11,58% - от 5932 през 2012 г. на 6619 през 2016 г. Спортните училища се радват на увеличение на броя на спортни зали - от 81 през 2012 г. на 89 през 2016 г., както и построяването на плувен басейн в община Констанца.

В град Мангалия има нарастване на броя учебни институции, от 9 през 2012 г. на 11 през 2016 г. Нивата, за които са регистрирани промени, са предучилищно образование, където се наблюдава увеличаване броя - от 2 през 2012 г. на 3 през 2016 г., и следгимназиално, като през 2015 г. се открива първото училище от този тип. Наблюдава се спад 7,69% в броя на деца и младежи в училищата в град Мангалия - от 7604 през 2012 г. на 6521 през 2016 г. Броят на записаните деца в детски ясли се увеличава от 51 през 2012 г. на 59 през 2016 г., а броят на децата, записани в детски градини, намалява с 3,1% - от 1810 през 2012 г. на 1745 през 2016 г. Подобен спад (8,11%) е регистриран и в броя учащи, записани в гимназиално ниво - от 1579 ученика през 2012 г. на 1451 през 2016 г. Броят на записаните в следгимназиално образование намалява значително през 2016 г. - 1731 ученика, спрямо 2240 ученика през 2012 г. (22,73%). Наблюдава се увеличение на записаните в професионални училища - 303 ученика през 2016 г. спрямо 100 през 2012 г. или увеличение с 203 %. Наблюдава се спад от 59,27 % и в броя на учениците, записани в техникуми - от 119 през 2012 г. на 48 през 2016 г. Преподавателският състав, нает в учебните заведения в Мангалия, отбелязва лек спад от 5,74% - от общо 401 през 2012 г. те са 378 през 2016 г., с като най-засегнати са началното и средното ниво, където спадът е 15,11% - от 139 (2012 г.) на 118 (2016 г.) Учебните заведения в Мангалия се подобряват, както чрез увеличаване

на броя на класовете от 164 през 2012 г. на 214 през 2016 г. или ръст от 30.48%, така и чрез увеличаване с 16% на броя на компютрите в училищата и средните училища от 468 през 2012 г. на 543 през 2016 г.

В град **Наводари**, броят на учебните заведения е останал непроменен за периода 2012-2016 година, а именно 9, от които 5 на предучилищно ниво, 3 на начално и гимназиално ниво и една специализирана гимназия. В броя на децата и на младежите, записани в учебни заведения в град Наводари, има регистриран спад от 6,13%. - от 5208 ученика през 2012 г. на 4858 ученика през 2016 г. Броят на децата, записани в ясли, се запазва непроменен, около 69 деца, а броят на деца, записани в детски градини, намалява с 10,56% - от 985 през 2012 г. на 881 през 2016 г. Броят учащи, записани в начална форма на образование, се увеличава с 5.52 % - от 1593 през 2012 г. на 1681 през 2016 г. Учащите в гимназиална форма на образование се запазват на едно ниво, с леки колебания - 1332 ученика. Броят на записани деца в специални гимназии спада значително (32,67%) през 2016 г. - 841 ученика спрямо 1249 ученика през 2012 г. Наблюдава се леко увеличение на учениците в професионална форма на обучение - 28 за 2016 г. спрямо 19 през 2012 г. Подобно намаление се наблюдава и при техникумите - 30 ученика през 2012 г. и 26 през 2016 г. Регистрирано е намаляване от 10,55% на преподавателския персонал, нает на работа в град Наводари - от 294 през 2012 г. на 263 през 2016 г., като най-засегнати са специализираните гимназии, където намалението е с 32% - от 78 учители през 2012 г. до 53 през 2016 г. Условиата в учебните заведения в град Наводари са подобрени, както благодарение на увеличението на класни стаи с 43,39%, - от 106 през 2012 г. до 152 през 2016 г., така и поради увеличението със 17% на компютърните зали - от 197 през 2012-та година на 231 през 2016 г.

В град **Ефорие** има две учебни заведения: едно училище на начално и гимназиално ниво, и една специализирана гимназия. Според Националния статистически институт, през периода 2012-2016 г. се наблюдава увеличение на броя деца, записани в ясли - от 11 на 21 деца. Спад от 24 % има в броя деца, записани в детски градини - от 166 на 124. Регистрирано е нарастване с 6,63 % на броя записани деца в начално ниво - от 407 през 2012 на 434 през 2016 г. При гимназиалното и специализираното обучение се наблюдава спад: на гимназиално ниво са записани 304 деца през 2016 г. спрямо 342 деца през 2012 г. или спад от 11,21%, а на специализирано гимназиално ниво намалението е 26,69% - 316 учащи през 2016 г. спрямо 431 деца през 2012 г. Броят на учебните стаи се е увеличил с 24,31% - 29 през 2012 г. и 36 през 2016 г. Преподавателският персонал, нает на работа в учебните заведения в град Ефорие, регистрира спад с 11,25% - 80 преподаватели през 2012 г. на 71 през 2016 г., като най-засегнати са учебните заведения с начална и гимназиална форма на обучение, където спадът е 20% - от 29 преподавателя през 2012 г. до 23 през 2016 г.

2.2.3.3. Пазар на труда

Наличието на квалифицирани човешки ресурси, които могат да бъдат привлечени и задържани, е от съществено значение за социално-икономическото развитие на всеки град. Съществуването, привличането и задържането на човешки ресурси зависят и от изискванията на местния пазар на труда, местния образователен контекст, от възможностите за професионално оформяне и т.н.

Местните статистики за наетата работна ръка⁵¹ в **Констанца**, респ. средният брой наети лица, декларирани от активните фирми през всяка една година, според финансовите отчети, показват, леко колебание през последните години (2012-2016 г.), с тенденция за нарастване. Така, от 106 726 наети лица през 2012 г. през 2016 г. в Констанца работят 108 565 души, среден брой. Това увеличение с 1,72% е незначително и индикира, от една страна, липсата на търсене и задържане на работна ръка в контекста на несигурната икономика, а от друга страна, липсата на адекватно предлагане на пазара на труда. Ситуацията има шансове за подобрене през периода 2017-2018г., като на национално ниво статистиките показват значително увеличение на броя на работещи, на фона на икономическия растеж⁵². Въпреки че средният брой на работещите се е увеличил съвсем малко, броят на регистрираните безработни лица не само, че не е нараснал, но дори се забелязва спад през всяка година за периода 2012-2016 г. Така, докато през 2012 г. са регистрирани 3480 безработни, от които 2280 жени (65,51%), то през 2016 г. регистрираните безработни са 1701 лица, от които 1049 са жени (61,66%), т.е. процентът на безработни лица спрямо общия брой на трудовите ресурси в Констанца, е спаднал от 1,60 % през 2012 г. на 0,80 % през 2016 г.

Анализът на състоянието на заетостта в **Мангалия** показва много лек спад на средния брой работещи лица за периода 2012-2016 г.: от 12 360 работещи на 12 280, т.е. с 0,75 %, като през анализирания период данните са били колебливи, без да се регистрира стабилна и ясна тенденция. Що се отнася до безработицата, и тя е била колеблива, като след стабилния спад в периода 2012-2015 г. се наблюдава нарастване през 2016 г. Броят на безработните през 2016 г. е бил 886 души, от които 584 жени (65,91%), което представлява 3,10% от общите трудови ресурси за град Мангалия.

Местните статистически данни, отнасящи се за ангажираността на работната сила в **Наводари**, съответно средният брой на работещи показват обещаващо нарастване за периода 2012-2014 г., последвано от спад през 2015 г. и 2016 г. През 2016 г. средният брой на работещи лица е бил 6788, с 10,40 % по-голям от 2012 г. Безработицата намалява прогресивно през всяка една година от изследвания период - от 648 регистрирани безработни през 2012 г., от които 455 жени (29,78%) на 442 безработни през 2016 г., от които 355 жени (24,20%). През 2016 г. безработните са представлявали 1,50 % от общия трудов ресурс на местно ниво.

⁵¹ Статистически данни за Констанца, Мангалия, Наводари и Ефорие, Окръжна дирекция по статистика, Констанца, данни за населени места

⁵² <https://www.digi24.ro/stiri/economie/numarul-angajatilor-a-crescut-cu-peste-120-000-in-2017-871939>

Ситуацията със заетостта на работната сила в град **Ефорие** е подобна на тази в Наводари: след нарастване на средния брой работещи лица през периода 2012-2014 г. се регистрира спад през 2015 г. и 2016 г. През 2016 г. средният брой работещи лица е 2835, с 3,11% по-малко от 2012 г., както и от която и да е предходна година. Безработицата, след период на постоянен спад в периода 2012 - 2015 г. показва леко повишение през 2016 г., като броят на безработните е 159 лица, от които 80 жени (50,31%), представлявайки 2,20 % от общите трудови ресурси на град Ефорие.

2.2.3.4. Спорт и младежки дейности

Спортът е забележителен социален и икономически феномен, който има важен принос за качеството на живот, здравето и хармоничното развитие на хората. На обществено равнище спортът свързва чрез насърчаването на ценности - екипен дух, честна игра и толерантност, стимулиране на сближаването, разнообразието и гражданския дух. Без да е само за младежите, спортът е съчетан с млада възраст в развитието, процес на учене и способност на постоянните и крайни усилия, необходими за практикуване на спортните постижения. Любителите, обаче, нямат възраст, и ползите от редовната физическа активност се изучават, популяризират, превръщат в стратегии, проекти и начин на живот, които правят спорта път към щастието и младостта без старост.

Окръг Констанца, и по-специално, крайбрежните градове имат нещо уникално, отличаващо ги от другите райони на страната чрез своето геостратегическо местоположение, което предлага реални възможности за организиране на спортни и конкурентни проекти на национално и международно ниво. Този контекст насърчава развитието на много спортни дисциплини, отразени в дейността на множество клубове, спортни асоциации, както частни, така и обществени. Освен това в Констанца спортът се стимулира и дисциплинира от Факултета по физическо възпитание и спорт в Университета Овидий, както и от спортно училище "Николае Ротару".

От гледна точка на статистиката, на ниво окръг⁵³ съществуват около 300 спортни организации, свързани с националните спортни федерации, където повече от 9 500 спортиста се подготвят с около 325 треньора. В течение на времето са постигнати изключителни национални и международни резултати в дисциплини като футбол, художествена гимнастика, аеробика, тенис, тенис на маса, водни спортове и др.

Окръжна Дирекция "Спорт и младеж" в Констанца⁵⁴ е институцията, която координира както спортните дейности в областта, така и специфичните младежки дейности. Годишните програми за действие включват младите хора в граждански, културни и артистични проекти с професионални или социални конотации. Тези дейности включват редица неправителствени младежки организации, действащи във всичките четири града - Констанца, Наводари, Мангалия или Ефорие.

⁵³ Национален статистически институт, база данни TEMPO-Online

⁵⁴ <http://www.dsconstanta.ro/>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Що се отнася до община **Констанца**, тук спортните бази са най-много: базата на спортното училище "Николае Ротару", стадион за ръग्би, четири футболни стадиона (Георге Хаджи, Морска гара Констанца, от Пристанището и към ЖП), към стадиона "Георге Хаджи" има лекоатлетически писта, многофункционална зала, клубове и спортни комплекси (Триунги, Томис, Фарул,, Лагуна, Хидротехника и др.) - с пространства и функции, специфични за много индивидуални и отборни спортове. Също така, в Констанца има спортни зали, както в рамките на спортните бази, така и в учебни заведения, където учениците се обучават от учители по физическо възпитание и спорт. В Констанца работи и уникален хотел и ресторант, посветен на спортисти - хотел "Спорт".

Младите хора са организирани в множество структури, повечето от които с основно младежки състав, с дейности в най-разнообразни области - защита на правата на човека и гражданско образование, подкрепа за хората с увреждания, социална защита, физическо и психическо здраве, научни изследвания, студентски живот, култура, изкуство, отдих, опазване на околната среда, спорт.

Базата за спортни прояви в **Мангалия** включва два стадиона "Калатис" и "Нептун", спортните площадки "Пескаруш", "Марина" и спортната база на Икономическия колеж в Мангалия, както и боксова зала "Ойтуз". Младите хора са организирани в сдружения, посветени на социалната защита, религиозни дейности, специфични дейности за младите хора и т.н.

Стадионът "Флакара" и Олимпийски център Наводари, разположен в Младежкия Лагер Наводари, посветен на водните спортове, са най-важните спортни съоръжения в **Наводари**. Към тях се присъединяват спортен клуб и частна зала за бокс. Младежният лагер Наводари оперира през летния сезон и организира дейности за ученици и младежи. НПО, посветени на младите хора, предоставят социални услуги за деца или други групи в неравностойно положение, младежки дейности.

В град **Ефорие** има открита спортна база с голямо футболно игрище, малко футболно игрище (с балон) и тенис корт, както и спортна зала, където се провеждат регионални и национални спортни събития. Два лагера - Луминица в Ефорие Норд и младежки център "Ню Парадайз" в Ефорие Суд - осигуряват инфраструктура за морски почивки, на разположение на децата и младежите.

Младежките НПО са активни в области като: физическо и психическо здраве, дейности за младите хора и т.н.

В различна степен, всички черноморски градове страдат от липса на инвестиции в модерна спортна инфраструктура. Както стадионите, така и откритите спортни площадки са построени преди десетилетия, а понастоящем много от тях са в лошо състояние. От друга страна, редица спортни бази и закрити клубове се реновират и позволяват провеждането в тях на обучения и състезания. Заедно с това, лагерите по крайбрежието на Черно море са обновени и предлагат прилични условия за настаняване, заведения за хранене и организиране на събития, посветени на младите хора.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

2.2.3.5. Здравеопазване и социални дейности

Социалното развитие⁵⁵, както смята социологът Каталин Замфир⁵⁶, се отнася до ориентацията на страна, региони, общности, институции за постигане на желано състояние, установено като цел, чрез процес, планиран с течение на времето, постигнат чрез набор от конюгирани действия. В Румъния, особено след 1989 г., интересът към социалното развитие се е увеличава, като в центъра на вниманието е не само обществото, но и индивидът. Промяната, която настъпва в обществото след идването на промените, води до преместване на фокуса върху благосъстоянието на индивида, а не върху просперитета на обществото, както преди 1989 г., основавайки се на идеята, че индивидът е този, който формира обществото; и ако индивидът не се възползва от всички необходими средства за хармоничен живот, обществото ще бъде хаотично. Нивото на социално развитие, което даден град може да достигне в определен момент, включва и достъпността до здравни услуги. За да се подчертае този аспект, трябва да се анализира броят и вида на здравните услуги в даден град.

В **Констанца**, броят на държавните болници не се променя за периода 2013-2017 г., като те са пет. Забелязва се повишение в броя на частните болници: от 7 през 2012 г. на 14 през 2017 г., т.е. 100% увеличение. Три от държавните болници и една частна имат комплексни амбулатории. Броят на леглата в болниците се е увеличил от 2049 през 2012 г. на 2095 през 2016 г. Медицинските услуги в град Констанца се осигуряват от една клиника и от един медицински диспансер, както и от 5 частни диагностични центъра. През 2016 г. в Констанца има 204 частни кабинета, за разлика от 181 през 2012 г., както и 3 медицински общности. Медицинска помощ за деца и младежи се предоставя в 18 училищни медицински кабинета и 1 студентска медицинска практика. Други видове специализирани медицински кабинети са частните стоматологични кабинети, чиито брой претърпява високи колебания през последните пет години, но нараства с около 4 % между 2012 и 2016 г. Освен това, през 2016 г. в община Констанца има 375 частни специализирани медицински кабинета и 15 специализирани медицински дружества, силен растеж в сравнение с 2012 г. Броят на регистрираните частни аптеки нараства през 2016 г. в сравнение с 2012 г. с около 40%, достигайки до 203. Медицинските лаборатории се увеличават от 35 на 62 частни медицински лаборатории, или ръст от 77 %, и 27 държавни медицински лаборатории.

Обществената служба за социална помощ (SPAS) Констанца е публична институция от местен интерес, с юридическа правосубектност, подчинена на Местния съвет Констанца. Дейността на SPAS Констанца се фокусира върху прилагането на законодателството, което регламентира тази сфера, както и реализирането на набор от мерки, програми, професионални дейности и специализирани услуги за защита на лица, групи и общности със социални проблеми, намиращи се в затруднено положение,

⁵⁵ Национален статистически институт, база данни TEMPO-Online

⁵⁶ Cătălin Zamfir, румънски социолог, <http://www.catalinzamfir.ro/>

които нямат възможност да водят нормален начин на живот, както и обществено развитие чрез мерки за предотвратяване на социалната маргинализация. Услугите, предоставяни от SPAS Констанца, са насочени към широк спектър от получатели: от семейства с малки деца до възрастни хора, и включват Служба за закрила на детето, Службата за администриране на детски ясли, Дирекция за обществена подкрепа, която осигурява услуги за управление на клубове за пенсионери, социални мероприятия, както и услуги за училищна медицина и обществена медицинска помощ. Структурата предлага услуги и за лица в неравностойно положение, лични асистенти и обезщетения за инвалидност. В допълнение към това, SPAS Констанца отговаря за два стола за хранене и един дом за възрастни хора⁵⁷.

В Мангалия има една болница с комплексна амбулатория и една частна болница (от 2014 г.) Броят на болничните легла за града е непроменен - 240. Медицинските услуги в Мангалия са осигурени от един публичен диспансер, един спа-санаториум, както и три частни кабинета на общопрактикуващи лекари. Здравни грижи за деца и младежи се предоставят в 6 училищни медицински кабинета, което е увеличение спрямо наличието на 4 кабинета през 2012 г. Други видове медицински кабинети, които осигуряват специализирани услуги, са частните стоматологични кабинети, с намаляващ брой през 2012-2016г., и частните специализирани медицински кабинети, в стагнация. Регистрирано е нарастване на броя на частните аптеки през 2016, спрямо 2012 г., от 15 на 17, а броят на медицинските лаборатории е останал непроменен.

В град Мангалия функционира Обществена служба за социална помощ, която се управлява от Местния съвет в град Мангалия. Основната цел е гарантиране прилагането на социалните политики за превенция и ограничаване на ситуацията на бедност или уязвимост, които могат да доведат до маргинализиране или до социално изключване. Институцията следи за реализацията на тази цел посредством осигуряване на помощи и на социални услуги. Те се предоставят на жители на град Мангалия, които се намират в социален риск: деца и семейства в затруднено положение, възрастни хора с проблеми, хора с увреждания, както и други лица в неравностойно положение - лица лишени от свобода, жертви на домашно насилие, жертви на трафик на хора, лица от ромски произход⁵⁸.

Град Наводари не разполага с болница, но медицинските услуги се предоставят в четири частни медицински кабинета за общопрактикуващи лекари, което е спад от общо 5 лекари през 2012 г. През 2016 г. град Наводари разполага със 17 частни стоматологични кабинета, което е спад в сравнение с 21 през 2012 г., както и с 13 частни специализирани кабинета, спрямо едва 4 през 2012 г., с 13 частни аптеки, спрямо 12 през 2012 г. и с 2 частни медицински лаборатории.

⁵⁷ www.primaria-constantia.ro

⁵⁸ <http://mangalia.ro>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Социалните услуги се осигуряват от Дирекция по Социална помощ Наводари, която се управлява от Кметството на града. Институцията извършва дейността си въз основа на Закона за социална помощ 292/2011. Дирекцията по Социална помощ управлява следните отдели: Отдел социални помощи, Детска ясла, със специализиран персонал за деца на възраст между 0 и 4 години; Дневен център за деца и възрастни хора, който включва услуги за прекарване на времето през интервала от 9:00 до 17:00 часа, както и медицински услуги; Столова за социална помощ; Клуб на пенсионера; Медицинска помощ за училищата и постоянен център, който осигурява спешна медицинска помощ през нощта за жителите на града, посредством специализиран медицински персонал (лекари и медицински сестри)⁵⁹.

През 2016 г. в град **Ефорие** има една държавна болница с пълна амбулатория, в сравнение с 2 болници през 2012 г. През 2016 г. в града има 2 частни кабинета, в сравнение с 6 през 2012 г. Здравни грижи за деца и младежи се предоставят в един училищен медицински кабинет. През 2016 г. в град Ефорие има 10 частни стоматологични кабинети, които са намалели от 12 през 2012 г., както и 7 частни медицински практики, в сравнение с 2 през 2012 г., 5 частни аптеки, в сравнение със 7 през 2012 г., 2 частни медицински лаборатории и 3 публична собственост, в сравнение със 7 през 2012 г.

Дейността по социално подпомагане се управлява на местно ниво и отговаря на разпоредбите на Закон 47/2006 за националната система за социално подпомагане и Закон 466/2006 за статута на социалния работник⁶⁰.

2.2.3.6. Култура

Констанца е градът на румънското крайбрежие, който е най-богат на обекти на културното наследство, като тук са налични всички четири категории от обекти, които могат да осигурят устойчиво развитие от социална и културна гледна точка. На второ място е град Мангалия, който разполага с библиотеки и музеи, а Културният дом в града осигурява пространство за различни събития. В градовете Ефорие и Наводари се наблюдава стремеж към компенсиране липсата на изложбени места, като се организират културни мероприятия в Културният дом и Летният театър, както и на открито. През лятото четирите града организират културни мероприятия в неконвенционални или открити пространства, като фестивали, концерти, прожектиране на филми в летни кина, както и използването на пространствата, осигурени от културните центрове.

⁵⁹ <https://www.primaria-navodari.ro>

⁶⁰ <https://www.primariaeforie.ro>

Община **Констанца** е класифицирана като териториално-административна единица с много висока концентрация на културно наследство от национален интерес, което се поддържа според Плана за териториално устройство, Секция 3 - Защитени зони⁶¹.

Исторически паметници

Списъкът на историческите паметници в Констанца⁶², приложен към Постановление на министъра на културата №. 2.361 / 2010 г., актуализирано през 2015 г., показва наличието на 156 паметника, принадлежащи към три категории исторически паметници, защитени от закона:

- I. Археологически паметници - 27 паметника, 3 от които в Палазу Мик;
- II. Архитектурни паметници - 95 паметника, от които 5 в Мамая;
- III. Обществени паметници - 34 паметника, от които 16 в Мамая;

От тези защитени паметници, обекти с национален интерес⁶³ са античният град Томис, Сградата с мозайката и Изрисуваната гробница в Констанца, както и хотел „Рекс“ в Мамая. Античният град Томис е разположен на полуострова, върху който е възникнал и се е развил града, още от антични времена, и се счита за културна точка от голям интерес за туристите. Античният град включва, освен монументалните останки от различни епохи, големи сгради от елинистичната епоха (I-II век пр. Хр.); останки от важни храмове, складове, обществени сгради, мозаечни настилки, колонади, улици и акведукти., пазарни площи, предмети на изкуството, ателиета от мрамор, стъкло и керамика от римският императорски период (I-III век сл.Хр.); базилики с апсиди и сводове, подземни крипти, павирани улици и др. от периода след на Християнството (IV-VI век сл.Хр.); крепостни стени с дебелина 3 метра, с пристанища и отбранителни кули, построени през III-ти век и използвани до VI век сл. Хр.; кварталът с християнските базилики и керамичните ателиета в района на старата гара. Голяма част от тези археологически паметници са достъпни и отворени за посещения. Общовалидно за Румъния, всички паметници са защитени в райони с периметър 100 м в населеното място и 500 м извън населените места, считано от външната граница на паметника⁶⁴.

През 2016 г. в област Констанца съществуват 264 библиотеки, което е с 10 % по-малко от 2012 г., когато са били регистрирани 293 библиотеки. От тях, най-много са функциониращите в град Констанца, а именно 33 през 2018 г., което е с 5% по-малко от 93 работещи библиотеки през 2012 г. От тях, само 1 библиотека е обществена, а именно Регионалната библиотека „Йоан Н. Роман“ Констанца, а другите са част от различни образователни звена. От друга страна. Това, което е тревожно е, че въпреки

⁶¹ Planul de Amenajare a Teritoriului Național Secțiunea a III-a -Zone protejate, aprobat prin Legea nr.5 din 6 martie 2000, <http://www.cultura.ro/page/17>

⁶² Planul de Amenajare a Teritoriului Național Secțiunea a III-a -Zone protejate, aprobat prin Legea nr.5 din 6 martie 2000

⁶³ Закон 422/2001 за защита на историческите паметници

⁶⁴ Planul de Amenajare a Teritoriului Național Secțiunea a III-a -Zone protejate, aprobat prin Legea nr.5 din 6 martie 2000

⁶⁴ Закон 422/2001 за защита на историческите паметници.

многобройните библиотеки, активните читатели в областта са намалели от 218 668 за 2012-та година, до 96 517 за 2016-та година, което е 56% намаление. В град Констанца намалението на читателите е от 167 429 през 2012-та година, на 52 244 през 2016-та. Броят на заети книги също е намалял с 15,18% за периода от 2012-та до 2016-та година, което е по-малко в сравнение с намалението от 21,73% за област Констанца.

Град Констанца разполага с 3 театрални институции: Националната Опера и Балет „Олег Дановски“, Държавен театър Констанца и Театър за деца и младежи „Морско конче“. Броят на зрителите, през периода 2012-2016 г., варира, и като цяло, намалява. Жителите на община Констанца могат да ползват театралната зала на Областния дом за култура и мултифункционалния образователен център „Жан Константин“, в чиито зали се провеждат театрални, балетни и концертни изяви, както и други видове художествени и културни събития. През цялата година се организират събития и фестивали с различна тематика, от поезия и театър, до опера, кино, и научни симпозиуми посветени на Черно море. Освен това, мултикултуризмът се празнува ежегодно чрез различни мероприятия за популяризиране традициите и обичаите на етническите групи. Някои от събитията се радват на дългогодишен успех: Международен фестивал на музиката и танца, Международен театрален фестивал „Крепостни легенди“, Международен фестивал на независимото изкуство, Международният уличен фестивал АРТ ДИСТРИКТ и др.

През 2016 г. в Констанца има 11 музея и колекции (напр. Художественият музей, Музеят за народно изкуство, Музеят на скулптурите „Ион Жаля“, Национален исторически и археологически музей, Национален морски музей, Национален военен музей, Музеят на пристанище Констанца) от общо 17 в окръг Констанца. Наблюдава се постоянно нарастване на посетителите, а именно с 73,36% - от 390 860 посетители през 2012 г., до 678 618 посетители през 2016 г. на ниво окръг, от които регистрирани 635 694 посетители 2016 г. в Констанца.

Община **Мангалия** е класифицирана като териториално-административна единица с много висока концентрация на културно наследство, със стойност от национален интерес, поддържана от Плана за национално териториално устройство, Раздел III „Защитени територии“⁶⁵.

Списъкът на историческите паметници⁶⁶ в община Мангалия, приложение към Разпоредба №. 2.361/ 2010 на министъра на културата, обновена през 2015 г., показва наличието на 26 паметника, принадлежащи към четирите категории исторически паметници, защитени от закона:

- I. Археологически паметници - 17 паметника, всички в Мангалия;
- II. Архитектурни паметници - 7 паметника, всички в Мангалия;
- III. Обществени паметници - 1 паметник в курорта Нептун;

⁶⁵ Planul de Amenajare a Teritoriului Național Secțiunea a III-a -Zone protejate, aprobat prin Legea nr.5 din 6 martie 2000

⁶⁶ <http://www.cultura.ro/page/17>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

IV. Мемориални и погребални паметници: 1 паметник в Мангалия, мюсюлманско гробище.

Част от тези защитени паметници от национален интерес⁶⁷ са древният град Калатис и Джамията Есмахан Султан, и двете в Мангалия.

В Община Мангалия броят на библиотеките остава постоянен през последните 5 години, а именно 13 библиотеки, една от които е Общинската библиотека в Мангалия. Увеличаването на броя на активните читатели е впечатляващо, като се има предвид общата тенденция за спад. Мангалия няма театрални институции, единственото място, където могат да се провеждат театрални постановки, концерти и други събития, е Домът на културата в Мангалия. Също така през летния сезон, в летния театър на курорта Юпитер, част от община Мангалия, се провеждат театрални постановки, концерти и други събития за обществеността. Сред най-известните и трайни събития в Мангалия е Фестивалът "Калатис", посветен на румънската музика, Фестивалът за театрално изкуство Мангалия, Международния фестивал "Дни и нощи на литературата". Също така, през летния сезон в седемте туристически курорта има множество места за развлечения, които предоставят забавления не само на туристите, но привличат и жителите на града. В град Мангалия има 2 музея: Културен център „Калатис“, който организира музейни дейности в сферата на историята и археологията, и Музей на военноморските сили. Броят на посетителите на тези два музея постоянно нараства през периода на последните пет години - от 7349 през 2012 г. до 9319 през 2016 г., с темп на растеж от 21.14 %.

Град **Наводари** разполага с ограничен брой паметници, които се нуждаят от защита, а именно два археологически обекта, единият от които е разположен на остров Ла Остров на езерото Ташаул, енеолитно селище, специфично за културата Гумелница. В града няма музеи или изложения. В Наводари броят на библиотеките остава непроменен през разглежданите години, като в града има 5 библиотеки, с намаляващ брой читатели. В град Наводари се намира Културен дом "Понтус Евксин", открит през 2006 г., където местните жители могат да присъстват на театрални постановки, концерти и други културни и художествени дейности. За културните занимания на града се организират ежегодните събития Дни на града и Дни на реколтата.

Град **Ефорие** е класифициран като териториално-административна единица с много висока концентрация на културно наследство, от национален интерес, поддържано чрез План за териториално устройство, Раздел III - Защитени територии⁶⁸.

Списъкът на историческите паметници в град Ефорие⁶⁹, приложен към Наредба на министъра на културата №. 2.361/ 2010 г., актуализирана през 2015 г., показва

⁶⁷ Planul de Amenajare a Teritoriului Național Secțiunea a III-a -Zone protejate, aprobat prin Legea nr.5 din 6 martie 2000

⁶⁸ Planul de Amenajare a Teritoriului Național Secțiunea a III-a -Zone protejate, aprobat prin Legea nr.5 din 6 martie 2000

⁶⁹ Planul de Amenajare a Teritoriului Național Secțiunea a III-a -Zone protejate, aprobat prin Legea nr.5 din 6 martie 2000

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

наличието на осем паметника, принадлежащи към три категории исторически паметници, защитени от закона:

- I. Археологически паметници - 3 паметника;
- II. Архитектурни паметници - 1 паметник, а именно хотел Белона, Ефорие Норд;
- III. Обществени паметници - 4 паметника;

Нито един от тези паметници не е с национално значение.

В град Ефория няма музеи или изложби.

В град Ефорие броят на библиотеките е постоянен, а именно 4 библиотеки, според Таблица 1, две от които са публични: Градската библиотека "Ефорие Норд" и Градската библиотека "Ефорие". Броят на активните читатели в град Ефория намалява, което е в унисон с тенденциите на окръжно ниво. Община Ефорие разполага с Летен театър в курорта Ефорие Норд, където през летния сезон се провеждат театрални представления, концерти, фолклорни фестивали и други художествени и културни събития. По време на туристическия сезон се провеждат многобройни събития за туристите, повечето от които са музикални, stand-up comedy, конкурси и изложби, както и Рибарският фестивал, който се провежда ежегодно в Ефорие Суд.

2.2.4. Екологично състояние

Състоянието на елементите на околната среда⁷⁰, характеризиращи градовете Констанца, Мангалия, Наводари и Ефорие, е представено съобразно последните налични данни и изследвания, в повечето случаи - от 2016 г. Климатичните промени са актуален проблем: температурите се покачват, честотата на валежите се променя, ледниците и снега се стопяват, а глобалното морско равнище се покачва. Очаква се тези промени да продължат и екстремните метеорологични условия, водещи до рискове от наводнения и суши, да стават все по-чести и интензивността им да нараства. Тенденции за региона на Добруджа:

- ✓ Средната годишна температура се увеличава на около 11 °С; увеличаване честотата на топлите дни (дневно максимум > 30 °С) и намаляване честотата на зимните дни (максимално дневно < 0 °С); значително увеличение на средната минимална температура през лятото и на средната максимална температура през зимата и лятото (за Добруджа до 2 °С през лятото);
- ✓ Намаляване количеството на годишните валежи; намаляване нивата на подпочвените води и на реките, с отрицателни последици през сезоните с липса на валежи; значително увеличаване на честотата на заскрежаване, явление с отрицателно влияние върху селскостопанските култури.

2.2.4.1. Екологично състояние

Системи за водоснабдяване и отпадни води

⁷⁰ <http://www.anpm.ro/web/apm-constanta/rapoarte-anuale1>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Констанца, Мангалия, Наводари и Ефорие се обслужват от регионалната система за вода и канализация, RAJA SA ⁷¹(Автономна окръжна водна администрация). Източниците за системите за захранване с питейна вода са различни за тези градове, като източници с различна дълбочина захранват градовете Констанца, Наводари и Ефорие Норд, а сондажи с различна дълбочина захранват Ефорие Суд и Мангалия. Водата се обработва в пречиствателна станция Палас - Констанца и се изпомпва към съответните населени места, като се съхранява в специални резервоари. RAJA SA е регионален оператор и поддържа водните системи в областите Констанца, Яломица, Кълъраш, Илфов, Дъмбовица, Брашов, Прахова и Бакъу. За модернизацията и разширяването на водните системи, компанията се възползва от многобройни проекти с европейско финансиране.

Качество на повърхностните води

Наличните данни за 2016 г. се отнасят за качеството на водата за целия Добруджански крайбрежен басейн, което показва 807,5 екологично добър курс на водата (81,69%) и 181,0 км с добро екологично състояние (18,31%). Няма забележителни водни течения в четирите румънски града.

Качество на водата в езерата

Добруджанският крайбрежен басейн се дели на 22 водни източника, разделени в 14 секции. В три от тези секции през 2016 г. са регистрирани по-високи концентрации от определените в стандартите за качество на водата - увеличение с 14,28 %.

Качество на подземните води

В румънската част на хидрографската област Добруджа са идентифицирани, обособени и описани 10 подземни водни източника. Тези подземни води се наблюдават за 17 вида пестициди.

Качество на водата за къпане

Сезонът за къпане през 2016 г. е между 01.06-15.09.2016 г., като през този период качеството на водата за къпане е наблюдавано в 48 фиксирани контролни пункта между Наводъри и Вама Веке на границата с България, от които 42 точки в Констанца, Мангалия, Наводари и Ефория, поради интензивността на туристическите дейности. Водата се изследва за наличие на Ешерихия коли и Ентерококи, като честотата на изследване е през два месеца (вземането на проби от всяка фиксирана точка се прави на всеки две седмици). Допълнително, освен анализите на морската вода, се прави и анализ на пясъка (взимат се проби от мокрия и от сухия пясък) по следните параметри: Шигелоза, Салмонела, Ешерихия Коли, дрожди от типа Кандида, патогенни Стафилококи, Холера и геоелементи). През летния сезон на 2016-та година, всички

⁷¹ <http://rajac.ro/>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

резултати от изследванията са в рамките на „задължителните“ стойности, като голям брой от тях отговарят на критериите. От 48-те зони за къпане 21 се вписват в перфектните стойности за качество, а 27 са зони за къпане с добро качество. Класификацията на водите за къпане е публикувана на уеб сайта на Министерството на здравеопазването в графата „Информация за зони за къпане“.

2.2.4.2. Морска и крайбрежна среда

Състояние на защитените морски зони

Румънското крайбрежие, разположено изцяло биоеографски в региона на Черно море, има дължина 244 км, към която се включва и морската част, състояща се от биорегиона Черно море и прилежащите морски екосистеми, плажове и дюни. Морската част заема площ от 5 400 кв.км, като се вземат предвид единствено териториалните води. Понастоящем, 24,5% от тази площ е със статут на защитена територия. В крайбрежната зона, от общо 244 км брегова линия, около 68% са със специален защитен статут. Специалните защитени морски зони, които са на територията на Наводари и Мангалия, са:

- ✓ ROSCI0094 - Серни подводни извори в Мангалия: обект от обществено значение, съгласно изискванията на Директива 92/43/ СЕЕ - 362 ха;
- ✓ ROSCI0197 - Плажът Ефорие Норд - Ефорие Суд: обект от обществено значение, съгласно изискванията на Директива 92/43/ СЕЕ - 141 ха;
- ✓ ROSCI0281 - Кап Аврора: нов обект от обществено значение, съгласно изискванията на Директива 92/43/ СЕЕ, определен с Наредба № 2387/2011 от Министерството на околната среда и горите - 13,071 ха;
- ✓ Зоната за специална защита ROSPA0076 "Черно море", която отчасти съвпада с обектите от обществено значение, като същевременно има влияние върху четирите румънски града.

Състояние на екосистемите и на живите морски ресурси

- ✓ Фитопланктон: идентифицирането на качествена и количествена структура на фитопланктона, като показател за състоянието на еутрофикацията, е осъществено след анализа на проби, взети от Констанца, Ефорие Суд и Мангалия. През 2016 г., фитопланктонната общност се характеризира с по-малко развитие в сравнение с предходните години;
- ✓ Зоопланктон: що се отнася до идентификацията на екологичното състояние, популацията на фитопланктон на румънското крайбрежие, през 2016-та година са анализирани три групи проби, събрани по време на програмата за наблюдение на морската среда. Качественият и количественият състав на трофичния и атрофичния зоопланктон през 2016-та година показва стойности, по-високи от средните за пролетните и летните периоди на 2010-2015 година;

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

- ✓ Растителен бентос - основните заключения през 2016 г., по отношение на растителния бентос, се отнасят до два многогодишни, морски вида, съответно *Cystoseira barbata* и *Zostera noltei*, които поддържат възобновителните си процеси по румънското крайбрежие, и до червените водорасли *Coccotylus truncatus*, вид от рода *Phyllophora*, които през последните десетилетия са претърпели силно негативно влияние;
- ✓ Животински бентос - през 2016-та година, се наблюдават, от гледна точка на анализите за биологичните качества на средата - бентогенни макроелементи - в добро екологично състояние, като се вземат предвид стойностите на AMBI⁷², вариращ между 2.78-2.97;
- ✓ Живи морски ресурси: според данните на специалистите от черноморските държави (България, Турция, Украйна, Румъния, Грузия и Русия), включени в Черноморската комисия (Black Sea Commission), в списъка с черноморски риби влизат 189 вида. Румънските изследователи са изследвали и описали, съгласно критериите за изследване на Международния съюз за защита на природата (IUCN)⁷³, 140 вида риби по румънското крайбрежие, като те са разделени в 49 семейства. От тези 140 вида риби по румънското крайбрежие, 88 са с атлантическо-средиземноморски произход, 29 са ендемични черноморски видове, 13 вида със средиземноморски произход, 9 вида, срещащи се по цял свят и един единствен черноморски вид.

Замърсяване на морската среда и на крайбрежието

Основната причина за еутрофикацията, хранителните вещества, са изследвани през 2016 г. чрез анализ на взетите проби (N=220) от различна дълбочина на водата (0-100 m) в две океанографски експедиции. Неорганични форми на азот (нитрати, нитрити и амоний) са в различни стойности по румънското крайбрежие на Черно море, като показват леко преминаване на допустимите стойности за добро екологично състояние на крайбрежните морски води. Средната годишна концентрация на силикати в морето около Констанца е в диапазона 6,7 µM (1993) - 66,3 µM (1972), като през 2016-та година е регистриран спад спрямо 2015 г. Хлорофилът е един от най-често определяните биохимични параметри, като е важен индикатор на растителната биомаса и на първичната продуктивност. Както през началото на зимата, така и в края на лятото, са установени ниски концентрации на хлорофил, като през останалото време от годината стойностите се повишават.

Влияние на климатичните промени върху морската среда и крайбрежието

Физически показатели на морската вода

- ✓ Температура: температурата на морската вода около Констанца през 2016 г. е с 1, 49 °C по-висока, отколкото референтните стойности, измервани между 1959 -

⁷² Морски биотичен индекс (AMBI) установява екологичното качество на морските води;

⁷³ International Union for Conservation of Nature (IUCN), www.iucn.org;

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

2015 г. Съществува тенденция за увеличаване на температурата на повърхностните води за периода 1959-2016, с приблизително 0,02 °C;

- ✓ Морско равнище: максимална стойност от 15.5 см над средната стойност за референтния период е регистрирана през юни 2016 г. и минимум от 1.4 см, регистрирана през декември 2016 г.

Както през предходните години, така и през 2016 г., промишлената риболовна дейност в Румъния се осъществява по два начина:

- ✓ Подвижен риболов чрез кораби, на дълбочина над 20 м;
- ✓ Статичен риболов по крайбрежието, разпределен в 12 риболовни пункта, намиращи се в региона между Сулина - Вама Веке, на малка дълбочина 3-11м, и на по-големи дълбочини 20-60 м.

Проведен е анализ на търговската риболовна дейност, като са регистрирани следните тенденции:

- ✓ Структурата на популацията е същата като през предходните години, като в уловите са регистрирани различни видове риба (над 20), от които най-много са дребните видове (цаца, хамсия, меджид, атлантическа скумрия, стронгил), както и по-големи риби (калкан и дунавска скумрия);
- ✓ Честота на риболовни дейности: регистрирана е непрекъснатата тенденция на спад от 2000 г. насам;
- ✓ През последните 6 години е регистрирано увеличение на установените риболовни улови, което не се дължи на популацията на риба, а на по-големия интерес за отглеждане на риба, в частност на видовете рапани (*Rapana venosa*), като стойностите се покачват с всяка изминала година;
- ✓ Общ допустим улов (ОДУ): за основните видове риба през периода 2012-2016 г. се запазва на същото ниво.

Антропогенният натиск в румънската крайбрежна зона се формира от следното:

- ✓ Морската аквакултура в Черно море е обект на относително скорошно развитие. Въпреки всички трудности, съществува желание за регионално развитие, както от технологична, така и от производствена гледна точка. Може да се твърди, че влиянието на морската аквакултура върху околната среда и крайбрежието е минимално;
- ✓ Риболовният капацитет, в зависимост от тонажа, мощността и броя на плавателните съдове, е един от ключовите фактори за смъртността на морските видове. Средният размер на корабите е важен параметър за оценка на натиска, упражняван от риболовната дейност. По-големите плавателни съдове обикновено водят до по-голяма риболовна дейност, отколкото плавателните съдове с малки размери, основно поради риболовните уреди които се използват, нивото на активност и географския обхват, който имат по-големите кораби;
- ✓ Урбанизацията на крайбрежните зони, основно възниква в резултат на големия брой жители, почивни комплекси, неконтролираното развитие на туризма и

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

- увеличаването на развлекателните дейности. Неконтролираното развитие има негативни ефекти върху околната среда и пейзажа, като увеличава натиска върху екосистемите, което от своя страна води до унищожаване на морските и крайбрежните хабитати;
- ✓ Замърсяването е един от критичните проблеми, като основна причина за него е развитието на населените места по крайбрежието, пристанищните и транспортните дейности. Неконтролираното изхвърляне на отпадъци и отпадни води също има негативен ефект върху качеството на морската вода, като се вземе предвид, че периода за възстановяване на водата е изключително дълъг, а последиците върху морската среда са очевидни;
  - ✓ Повишаване въздействието върху морето: дейностите по опазване на бреговата граница, опесъчаването на плажовете, нарастващото търсене на брегови площи за туристически дейности, новите строежи (основно ваканционни сгради), увеличаване на трафика по пристанищата - всичко това влияе негативно върху естествените хабитати на морските видове;
  - ✓ Намаляване на биологичните ресурси и изменение на ключовите екологични процеси: популациите от морски видове са естествен ресурс за всички страни по Черно море. Морският риболов е най-силно засегнатият сектор от драматичните промени в черноморската екосистема. Самият риболов също допринася за влошаване екологичното състояние на морето (микробиологично замърсяване на водата, повреждане на естествените хабитати) и за намаляване популацията на морски видове.

Други рискове, произтичащи от индустриализацията и селското стопанство са еутрофикация на крайбрежните води; замърсяване на водата и на въздуха; унищожаване на морски хабитати/сухоземна растителност/застрашени видове; засоляване на почвите; шумово замърсяване.

Интегрирано управление на крайбрежните зони (ICZM)

Интегрираното управление на крайбрежните зони е един от компонентите на Стратегията за морската среда. Необходимостта от интегрирано управление на крайбрежните зони се дължи на негативния ефект върху морските и крайбрежните природни ресурси. Това е резултат от нарастващия брой хора по крайбрежието, замърсяването на морската вода и неблагоприятното влияние на човека върху водните басейни, което води и до негативни ефекти върху крайбрежието. За решаването на тези проблеми са създадени редица национални и международни проекти.

Морско пространствено планиране (MSP)

Директива 2014/ 89/ ЕС относно морското пространствено планиране, приета от Парламента и Съвета на Европа на 23 юли 2014 г. за създаване на рамка за морско пространствено планиране, се прилага в Румъния и България, единствените държави-членки на Европейския съюз в Черноморския басейн. На 29 август 2016 г. тя е

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

публикувана в бр. 658 на Държавен вестник на Румъния, като Извънредна наредба №. 18/2016 относно морското пространствено планиране, нормативен акт, който включва всички срокове за изпълнение, съгласно законодателството и правилата на ЕС. През цялата 2016 г. работата по морското пространствено планиране се развива на широка основа, заедно с прилагането на самата Директивата, чрез номинирането на национални власти за работа по морското пространствено планиране от Министерството на регионалното развитие, публичната администрация и европейските фондове и от проекта MARSPLAN BS⁷⁴, финализиран през 2018 г.

Въздух

Качеството на въздуха в окръг Констанца, се следи чрез непрекъснати измервания в 7 автоматични станции, разположени в ключови райони. Наблюдавани са замърсители, предвидени в румънското законодателство, като техните стойности са установени чрез Закон за качеството на въздуха 104/2011, имайки целта да избегнат, предотвратят и намалят вредното им действие върху човешкото здраве и околната среда. Станциите следят качеството на въздуха що се отнася до замърсителите от трафика, индустрията, градските и извънградските дейности. От тези 7 станции, 3 са разположени в град Констанца, като следят трафика, градската среда и индустриалната дейност; две се намират в Наводари и измерват стойностите за извънградската среда и индустриалната дейност, а една се намира в Мангалия, като следи трафика. През 2016 г. в градските райони, единствените регистрирани показатели, които превишават граничните дневни стойности са фините прахови частици с диаметър под 10 микрометра, в 35 случая, и озон, в 25 случая.

Управление на отпадъците

Четирите града Констанца, Мангалия, Наводари и Ефорие са участници в интегрирана система за управление на отпадъците. Polaris M Holding SRL е операторът, който събира, транспортира и депонира отпадъците във всичките четири града. По отношение на системата за депониране на битови отпадъци тя включва две екологични депа, едното в района на Констанца - в град Овидиу, а второто в южната част на областта, в община Албести, в близост до Мангалия.

Разделно събиране на отпадъци се извършва в Наводари, Констанца, Ефорие и Мангалия. Положението с разделното събиране на тези места се променя от година на година, без ясна тенденция, с изключение на факта, че в Констанца и в Наводари, количеството на събрани разделно отпадъци е увеличено значително в периода 2011-2015 г. Във всеки град съществува център за събиране на специализирани отпадъци, като например електрически и електронни отпадъци, хартия и картон, стъкло, пластмаса, цветни метали.

⁷⁴ ⁷⁴ <http://www.marsplan.ro>

Данните от 2016 г. сочат, че 95,8% от обема на битовите отпадъци, събрани от санитарните оператори, се депониран, а 4,2% от общото количество се рециклират или се използват за добив на енергия. Елиминирането на битовите отпадъци, събрани на нивото на окръг Константа, се извършва изключително чрез депониране. Досега в Румъния няма пуснати в експлоатация инсталации за изгаряне на общински отпадъци.

2.2.4.3. Опазване на околната среда и на биоразнообразието

В румънския черноморски район се проявяват следните заплахи за биологичното разнообразие и натиск върху биологичното разнообразие:

- ✓ Проникване на алотонови видове - Проникването на чужди видове в места, които са отдалечени от мястото им на произход, води до промени в структурата на морската екосистема, а в повечето случаи е негативно за местните екосистеми. Това става все по-важен фактор, тъй като в момента голяма част от крайбрежните райони са обект на силен антропогенен натиск от различни видове, а крайбрежните екосистеми са изключително уязвими. Групите чужди и инвазивни организми, идентифицирани в област Констанца, са следните:
  - Морски и сладководни видове: водорасли - 6 вида; безгръбначни - 44 вида; риби - 38 вида; влечуги - 2 вида; бозайници - 2 вида;
  - Сухоземни видове: безгръбначни - 2 вида; растения - 140 вида;
- ✓ Замърсяване и натоварване с хранителни вещества - концентрацията на фосфати в крайбрежните води по поречието на румънския бряг е със стойности, близки до тези за референтния период през 60-те години на миналия век, като се наблюдава леко завишаване. Концентрациите на неорганични форми на азот (нитрат, нитрит, амоняк) в крайбрежните води се вписват в променливите стойности за последните години, като се регистрира спад спрямо периода на интензивна еутрофикация. Силикатите в крайбрежните води са с по-ниски концентрации спрямо референтния период през 1960 г.

Въз основа на изследванията, направени през юни 2016 г., се отбелязва риск от недостигане на целевите стойности за добро екологично състояние на черноморския бряг по отношение на еутрофикацията в течащите (фосфати) и в морските води (неорганичен азот). Високи стойности могат да възникнат, както в резултат на теченията и на влиянието на човека, така и поради настъпване на екстремни климатични явления (хидроложко ниво на р. Дунав, прекомерни температури и др.), които могат да дестабилизируют екологичното състояние.

2.2.4.4. Радиоактивност

Програмата за следене на радиоактивността на околната среда на територията на Констанца, се състои от няколко компонента:

- следене на радиоактивността на територията на град Констанца;

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

- надзор и рутинни проверки в зоната около АЕЦ Чернавода; и
- редовно вземане на проби от зоната около фосфогипсовите сметища на търговското дружество, намиращо се в Наводари.

Следенето на радиоактивността в област Констанца се извършва от Станциите за наблюдение на радиоактивността (SSRM) в Констанца и Чернавода, които са част от Националната мрежа за контрол на радиоактивността, която се ръководи от Националната агенция за опазване на околната среда в Констанца. Освен това, станцията за наблюдение на радиоактивността в Констанца разработва програма за следене на зоната Наводари - Лумина - Мамая Сат, като се следи за евентуално замърсяване поради производство на химически торове. Станцията за наблюдение на радиоактивността (SSRM) в Констанца се занимава с измерване на гама лъчението във въздуха и с вземане на проби от околната среда в района около град Констанца и периодично изпълнява изследвания за идентифициране на радиоизотопите чрез вземане на проби от град Констанца, от района около АЕЦ Чернавода, както и измервания на пробите, взети от станциите за наблюдение на радиоактивността в Галаци, Бузю, Тулча, Сфънту Георге, разположени в североизточния регион на Румъния. Станцията за наблюдение на радиоактивността в Чернавода извършва глобални бета измервания на екологични проби, събрани в широк район около АЕЦ "Черна вода", както и измервания на проби от вода и валежи, за да се определи обемната активност на тритий.

2.2.5. Инфраструктура

Пътната инфраструктура в четирите града по румънското крайбрежие на Черно море е добре организирана, като те са свързани както помежду си, така и с други населени места в област Констанца и със съседните области в Румъния и България, чрез европейски пътища, магистрали, републикански и областни пътища. Магистрала А4 (европейски път Е81) достига чрез пътни разклонения до град Констанца и много близо до градовете Наводари и Ефорие. Също така, градовете Констанца, Ефорие и Мангалия са свързани с европейски път Е87 (DN 39). Пътната мрежа във всеки град е модерна. Четирите града разполагат със свързващ транспорт, като град Констанца е най-добре оборудван и единствения град със обществен транспорт, като в останалите се осигурява от частни фирми.

Четирите града са свързани с останалите населени места в Румъния и с България чрез два основни пътя:

1. Европейски път Е87, който свързва Одеса, Украйна с Анталия, Турция, преминавайки през Констанца - Мангалия (или DN 39), идвайки от Галаци - Браила, към Варна, България.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

2. Магистрала А2, Букурещ - Констанца, последвана от същия път Е87, с който се пресича и позволява лесен достъп до историческите региони Мунтения и Трансилвания.

Що се отнася до железопътната инфраструктура, Община Констанца е най-добре свързана с останалата част от територията, като разполага с модерна железопътна гара, но няма съоръжения за хора с увреждания. Влаковете, минаващи по бреговата линия, имат ограничена скорост на пътуване, както поради старите железопътни линии, така и поради множеството спирки, което ги прави по-малко желани транспортни средства от тези на пътя.

Най-развитите пристанищни съоръжения се намират в градовете Констанца и Мангалия, които са от полза, както от туристическа гледна точка, така и за развиване на търговска дейност. Град Ефорие разполага с частно туристическо пристанище, а Наводари - с търговски порт.

Що се отнася до достъпа по въздух, той се осъществява през Международното летище „Михаил Когалничану“, на 27 км от Община Констанца, следван от европейски път Е87.

Пътна инфраструктура

На територията на община **Констанца** има общо 377 км улици от различни категории, както следва: Категория I (стратегически пътища) - 39 км, Категория II (главни пътища) - 18 км, Категория III (второстепенни пътища) - 285 км и Категория 4 (местни пътища) - 35 км. Достъпът до туристическия курорт Мамая е ограничен от основната/ вторичната пътна мрежа в центъра на града, особено от юг и запад, основните маршрути по които пътуват голяма част от туристите. Съществува външен обходен път в западната част на града, осигурен от магистрала А4, и вътрешен обходен път, който се движи по Националния път Е87/ Републикански път DN3С към курорта.

Обществен транспорт

Община Констанца предлага обществен транспорт за жителите на града. Общината, чрез Regia Autonomă de Transport Constanța (RATC), разполага с 19 постоянни линии, както и с две фестивални линии с двуетажни автобуси. Билети могат да бъдат закупени както от павилиони, така и чрез SMS-плащане. Заедно с това, общественият транспорт в Констанца се обслужва и от други частни фирми, които покриват допълнителни маршрути, 9 линии за маршрутки на 3 различни частни фирми, като всички са одобрени от Община Констанца. Тези допълнителни транспортни услуги са необходими за запълване пътно-транспортната мрежа на Констанца. Трите частни дружества са: SC Grup Media Sud Company SRL, SC Sybel Pro Invest SRL и SC Dorada Transporting SRL.

Железопътна инфраструктура

Единствената жп-гара в Констанца е разположена на лесно достъпно място от центъра на града, на юг от морския бряг, и е основен терминал за автобусните линии, които предлагат транспорт до най-важните дестинации в града. Влаковете по линията до Мангалия и извън тези населени места се обслужват от местните гари. Железопътната

инфраструктура като цяло е непривлекателна за повечето пътници в региона Констанца - Мангалия, тъй като е еднолинейна и се правят множество спириания, което води до бавно пътуване - почти двойно, около 90 минути с влак, в сравнение с около 50 минути по шосе.

Морска инфраструктура

Пристанище Констанца⁷⁵ се възползва от географски изгодното си местоположение по маршрутите на 3 паневропейски транспортни коридора: Коридор IV, Коридор IX и Коридор VII (Дунав), свързващ Северно море с Черно море през коридора Рейн - Майн - Дунав. Пристанището в Констанца играе основна роля в европейската мрежа за интермодален транспорт, като е благоприятно разположено на пресечната точка на търговските пътища, свързващи пазарите на държавите с излаз на море в Централна и Източна Европа, с транскавказкия регион, Централна Азия и Далечния изток. Пристанище Констанца е едновременно морско пристанище и речно пристанище чрез свързаността на Дунавско-черноморския канал с река Дунав. Пристанище Констанца е с площ от 4 000 хектара и е модел за интермодалност, свързано със своя хинтерланд чрез река, сухопътно, по въздушен път, железопътен път и чрез канали. Пристанище Констанца се администрира от Национална компания за управление на морските пристанища SA Constanta. Пристанище Констанца има годишен оперативен капацитет от около 120 милиона тона, обслужва 156 корабни места, от които 140 оперативни. Услугите, извършвани в пристанището, се предоставят от почти 900 икономически агента, и включват пилотаж, влачене, монтиране на корабни съоръжения, корабни агенции, доставка на гориво, материали, доставка на кораби, експлоатация на кораби, търговия, транспорт и др. услуги. Град Констанца има и своето туристическо пристанище - „Томис“. Наскоро рехабилитиран и модернизирани, Томис Порт хармонично се интегрира в градската архитектура на Констанца, като удължава сградата на казиното и предлага плавен преход към градския плаж.

Пътната инфраструктура в община Мангалия е скромно развит сектор. Въпреки че осигурява достъп от и до всички главни и съседни точки около града, тази инфраструктура е остаряла от технологична гледна точка, превозите не са интегрирани не могат да поемат потока от стоки и хора на територията. Един от проблемите на пътната инфраструктура в Мангалия е напливът от хора през лятото, когато пътищата не могат да се справят с притока на туристи в Мангалия, а местата за паркиране също са ограничени. Като цяло, състоянието на пътищата в Мангалия е оптимално, с добри пътни артерии, резултатът от поемането на пътническият трафик от CFR Călători и трафика към работните места с автобуси, предоставени от работодателите. Местната услуга за обществен пътнически транспорт в Мангалия се предоставя чрез делегиране от 2 частни транспортни оператора. Има два линии за обществен транспорт: маршрут

⁷⁵ www.portofconstantza.com

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Мангалия - Олимп през курортите с обща дължина 25 км и местен маршрут през община Мангалия и квартал Колонисти с обща дължина 14 км⁷⁶.

Железопътна инфраструктура

Железопътните линии са основно средство за транспорт в Добруджа, особено от и до Мангалия, поради липсата на междуградски пътнически транспорт. През летния период румънската железница увеличава броя на влаковете, които осигуряват превоз на пътници по маршрута Букурещ - Мангалия и обратно.

Морска инфраструктура

Търговските и туристическите пристанищни дейности в Мангалия са сред най-важните източници на доходи за населението. Търговското пристанище Мангалия се намира на 45 км южно от Констанца и разполага с оборудване и работилници за ремонт на пристанищно оборудване. Достъпът на товарите до пристанището е възможен както по шосе чрез Констанца - Мангалия - Вама Веке - България - Турция, така и чрез железопътен транспорт. Търговското пристанище се управлява от „Compania Națională Administrația Porturilor Maritime SA Constanța”. Туристическото пристанище на Мангалия, Мангалия Марина⁷⁷, се намира в южната част на Мангалия, северно от търговското пристанище, близо до плажа на града. Туристическото пристанище се намира в зона на постоянен търговски и туристически трафик. Пристанището е дължина от 3.5 километра, разделена на 4 секции, така че да може да приеме както средно големи кораби с дължини между 8 и 18 м, така и големи круизни кораби.

Пътна инфраструктура

Основните пътища за достъп до **Наводари** са автомагистрала А2 (Букурещ - Констанца), продължена с А4 (обходна за Констанца) и DN 21 (Е60), които свързват град Наводари с Букурещ Мюничиер, DJ 226 Овидиу - Наводари и DN 22 Тулча - Наводари. Директната връзка на Община Констанца с град Наводари се осъществява чрез разширен и модернизирани четирилентов път. Мрежата от малки улици, паркинги и тротоари, поддържани от Община Наводари, е с дължина около 261 км, асфалтирана, павирана или без настилка⁷⁸. Градският транспорт на град Наводари се осигурява от частни фирми, по предварително определени маршрути.

Железопътна инфраструктура

В град Наводари има железопътен транспорт, който минава през града и свързва градовете Констанца и Меджидия, като се използва и за транспортиране на материал от каменната кариера Ситорман и индустриалната платформа Петромидия, като същевременно ограничава капацитета за разширяване на града на северозапад.

⁷⁶ <http://mangalia.ro>

⁷⁷ <http://mangalia.ro>

⁷⁸ <https://primaria-navodari.ro>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Пристанищна инфраструктура

Търговското пристанище Мидия се намира на около 13,5 км северно от Констанца. То е проектирано и построено, за да осигури съоръжения за прилежащия промишлен и нефтохимически център. Северните и южните диги имат обща дължина 6.97 м. Пристанището обхваща площ от 834 ха, от които 234 ха са сухоземни и 600 ха във водата. Разполага с 14 корабостоянки (11 оперативни и 3 ремонтни), а общата дължина на кея е 2,24 км. Пристанището се управлява от Compania Națională Administrația Porturilor Maritime SA Constanța.

Пътна инфраструктура

Структурата на транспортната мрежа в **Ефорие** е доминирана от национални и окръжни пътища. Основните трасета са: DN 39 (E87), DJ 383 Eforie Nord - Techirghiol. В град Ефорие има широка улична мрежа (72 километра), с много местни пътища, повечето от които покрити с асфалт или камък. Град Ефорие е на пътя между Констанца и Мангалия, като е лесно достъпен както по шосе, така и с железопътен транспорт, И двата компонентни града - Eforie Nord и Eforie Sud - имат железопътни гари и автобусни спирки. За да използва обществения транспорт до Ефорие, пътникът трябва да ползва или ЖП гара/ автогарата на Констанца по маршрут Констанца - Ефорие - Мангалия, или в ЖП гара Мангалия по маршрут Мангалия - Ефорие-Констанца. Между градовете Ефорие Норд и Ефорие Суд може да се пътува с автобус, микробус или с влак по гореспоменатите маршрути. В град Ефория има само частни транспортни услуги.

Железопътна инфраструктура

На територията на град Ефорие има необходимите съоръжения за железопътни услуги, като железопътната линия Констанца - Мангалия е изключително използвана от туристите. Има 12 км железопътни линии и гари, както в Ефорие Норд, така и в Ефорие Суд. Средният трафик е 6 влака на ден през летния сезон, от които пет за пътници и един товарен транспорт.

Морска инфраструктура

Марина Ефорие е частно туристическо пристанище в Румъния, построено според европейските стандарти, разположено в Ефорие Норд. Туристическото пристанище предлага лодкостоянки и места за съхранение, лодки / катери, топла вода, електричество (като системите са разположени на кея), безжичен интернет, топла вода и каравана за клиенти на пристанището. Марината предлага и други видове услуги за непристанищни туристи, като паркинг, ресторант, лодки под наем, училище за ветроходство и разходки⁷⁹.

⁷⁹ <http://marina-eforie.ro>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

2.2.6. Административен капацитет и гражданско участие

В Румъния съществуват многобройни нива на административен, социално-икономически и екологичен живот, които се регулират от пакети от принципи, правила и институционални рамки, като административно-териториална организация, административна и финансова децентрализация, създаване и консолидиране на административно-териториални региони или изпълнението на проекти, финансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове за периода 2014-2020 г. Институционалната рамка за административно-териториалното устройство на крайбрежната зона може да бъде дефинирана на три нива, които допринасят за нейното развитие и просперитет - три синергични нива, които обединяват и увеличават ефекта от усилията на институционалните участници.

Регионално ниво:

- ✓ Югоизточният район за развитие, част от който са областите Констанца, Тулча, Вранча, Браила, Галац и Базъу, е един от осемте региона за развитие в Румъния, характеризирани със своето геостратегическо положение - намира се в крайната югоизточна част на Европейския съюз, на границата с Молдова, Украйна и Черно море. Регионът е формиран от шест области, не е териториално-административна единица и няма юридическа самостоятелност. Координирането на дейностите за изготвяне и мониторинг, които произтичат от регионалното развитие, се изпълняват от Съвета за регионално развитие, съвещателен регионален орган без юридическа правосубектност, а Агенцията за развитие на Югоизточния регион е институция, която изпълнява регионални планове и стратегии, включително чрез администриране на европейски програми.
- ✓ Чрез процеса на регионализация и децентрализация, започнал през 2013 г., част от компетенциите на централните власти са прехвърлени на регионално ниво, така че специфичната институционална рамка включва регионални дирекции в сферата на публичните финанси, защитата на околната среда, статистиката, защитата на потребителя, качеството на строителството и др.

На окръжно ниво, Констанца е административно-териториална единица с юридическа правосубектност, в която се организира и функционира администрацията на публичната власт, съответно Окръжен съвет Констанца, който управлява дейностите на гражданските и обществените съвети по отношение на изпълнение публичните услуги от общински интерес. Окръжният съвет се състои от съветници, избрани чрез гласуване. Окръжната администрация включва автономни институции: автономна общинска институция за пътища и мостове, болници, културни центрове, музеи, библиотеки, учебни центрове, главна дирекция за социално подпомагане и защита на детето, обществен архив, инспекторат за извънредни ситуации и др.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

В същото време, чрез процеса на административна и финансова децентрализация на министерствата и други централни институции, функционират обществените услуги, ръководени от префект, представляващ правителството на местно ниво. Префектът се назначава от правителството. Децентрализираните обществени услуги в окръг Констанца покриват сектори като публични финанси, обществено здраве, образование, социална защита, селско стопанство, околна среда, риболов, култура и национално наследство, защита на потребителите, полиция и жандармерия, извънредни ситуации и др.

На *местно ниво*, подобно на окръжното, градът и селото са административно-териториални единици и юридически лица, за които местната автономия се постига чрез местните общински съвети, като органи на законодателната власт, и кметове - органи на изпълнителната власт. Местните съвети и кметове се избират, както е предвидено в Закона за местните избори. Местните съвети инициират и решават всички въпроси от местно значение, с изключение на тези, възложени със закон на други публични власти, местни или централни. Кметовете следва да осигурят изпълнението на решенията на общинските съвети, и за тази цел, на местно ниво работят автономни институции и се предоставят публични услуги, адаптирани към спецификата на конкретната териториална единици: напр. самостоятелна структура за общински публичен транспорт, за разпределение на топлинна енергия, за стопанисване и експлоатация на експлоатация на публични и частни територии в населеното място, публични услуги за социално подпомагане, данъци и такси, комунално стопанство, управление на комунални услуги и др.

Градовете Констанца, Мангалия, Наводари и Ефорие, разположени географски едновременно в периферията на Румъния, на брега на Черно море, и в трансграничния регион Румъния - България, концентрират човешка дейност и взаимодействия от цяла Южна Добруджа. Това са градовете, които осигуряват работни места и услуги за голяма част от населението на област Констанца - респективно 53,33% от хората, като представляват икономически и социален интерес за българските партньори. Може да се каже, че това е двигателят на икономиката на румънската крайбрежна зона. Съществуват обаче и постоянни проблеми като безработицата, сегрегацията и бедността, както и силен натиск върху морската и крайбрежната околна среда. В този сложен и мултидисциплинарен контекст, подходът на четирите града е да се справят с различните предизвикателства пред градските райони - икономически, климатични, социални, демографски и екологични. Именно стратегиите за планирано и устойчиво развитие на региона са тези, които дефинират развитието на тези градове. Европейската комисия препоръчва, за този вид развитие, комбинирането на мерки за обновяване на градските райони, чрез подобряване на образованието, икономическото развитие, социалното приобщаване и опазването на околната среда. Освен това, незаменим аспект е развитието на силни партньорства, в които участват местните граждани, гражданското общество, местната икономика и различните равнища на

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

управление. Комбинирането на умения и знания е от съществено значение за намирането на общи решения и за постигането на широко приети и устойчиви резултати. В случая с крайбрежната зона на Румъния, тази визия трябва да придобие трансграничен характер, за интелигентно и ефективно усвояване на основният ресурс, който генерира развитието на тези четири града, а именно, Черно море.

Градското развитие на **Констанца** се обуславя от ролята на града като ядро за развитие на общината и за метрополната зона Констанца (ZMC⁸⁰). ZMC е първата асоциативна административна структура, създадена в Румъния през 2007 г., за да се осигури органично и стратегическо развитие на надградското ниво, съответно зоната на влияние, която Констанца упражнява върху радиус от 25-30 км. Тази зона се състои от 16 населени места, от които 6 града и 10 кметства⁸¹, с общо население от около 500 000 жители. В този контекст, визията за градско развитие включва, освен община Констанца, и градовете Наводари и Ефорие, а целта е да се превърне в европейска метрополия, основна точка и туристическа зона в развитие, със стабилна и конкурентна икономика и висок стандарт на живот за всички негови жители. Интегрирането на иновативни мерки и използването на нови технологии също е амбициозна стратегия, която има за цел да приложи концепцията Smart City.

Стратегията за развитие на Констанца определя три стратегически цели, насочени към ключови направления, за осигуряването на устойчиво развитие:

- **Жителите на Констанца, насочена към** подобряване условията на живот на жителите и повишаване на привлекателността на района, достъп до качествена инфраструктура (публична градска инфраструктура, инфраструктура, свързана с обществените услуги, транспортна инфраструктура, комуникации и т.н.), достъп до добри жилищни условия, здравни услуги, качествени образователни и културни услуги, в устойчива среда, еднакъв достъп до обществени услуги;
- **Туристите на Констанца, насочена към** създаване на условия за различни видове туризъм: морски, СПА, развлекателен и други през цялата година, използване на потенциала на природното и културното наследство, и изграждане на публична инфраструктура за развитие на туризма (пряко или косвено);
- **Инвеститорите на Констанца, насочена към** увеличаване на преките инвестиции, особено в икономически сектори с висока добавена стойност (от които туризъм, творчески индустрии и хранително-вкусова промишленост са идентифицирани като сектори с потенциал за интелигентна специализация⁸² на национално ниво, както и инженеринг и морски транспорт, на регионално

⁸⁰ Интегрирана стратегия за градско развитие 2017 -2023 (Strategia Integrată de Dezvoltare Urbană 2017-2023, <http://www.zmc.ro/sidu/>;

⁸¹ Кметство - основна териториално-административна единица в Румъния, включваща селско население, състои се от едно или повече села;

⁸² Национална стратегия за конкурентоспособност 2014 - 2020 (Strategia Națională de Competitivitate 2014-2020), <http://www.economie.gov.ro/strategia-nationala-pentru-competitivitate-2014-2020>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

ниво⁸³), насърчаване на третичния сектор и бизнеса, за да генерират устойчив икономически растеж, развитие на инфраструктурата, развитие на сътрудничеството в рамките на Черноморския еврорегион и на трансграничното пространство Румъния-България, както и мерки за развитие на човешките ресурси в контекста на икономически растеж.

Тези цели е предвидено да бъдат постигнати в средносрочен период, до 2023 г., като специфичните цели водят до серия от 818 проекта. Проектите обхващат цялата агломерация от 16 населени места и я интегрират чрез местни и допълващи се действия, които синергично дават възможност за постигане на визията за развитие на метрополна зона Констанца. Проектите се предлагат и някои от тях вече са инициирани от публични и частни субекти, поотделно или в партньорство, от общините и окръжния съвет, висшите учебни заведения, търговската камара и промишлеността, министерствата и правителствените агенции.

Този подход към развитието на Констанца отговаря на европейските приоритети за програмен период 2014-2020 г., в който градското измерение е в основата на Кохезионната политика, а важните финансови ресурси - най-малко 50% от ресурсите на Европейския фонд за регионално развитие - трябва да бъдат инвестирани в градските зони посредством стратегии за устойчиво градско развитие.

Освен Интегрираната стратегия за градско развитие 2017-2023, община Констанца изработва прецизна рамка за развитие и популяризиране на туризма⁸⁴, с два времеви период - 2023 г. и 2030 г. До 2023 година населените места Констанца-Мамая има за цел да се превърнат в силна туристическа дестинация за Румъния, със силен международен профил, атрактивна за минимум 2-3 сезона, така че до 2030 г. да се превърне в туристическа дестинация с европейско значение - румънски водещ туризъм, градски център с регионално и европейско значение - източник на ресурси, център на търговия, енергетика, с консолидирани местни туристически марки и оператори и с традиции на върхови постижения. Целите за постигане на тази визия са съсредоточени върху четири тематични цели, които описват приоритетите за развитие: развитие на оборудване (твърда инфраструктура), развитие на опит, събития и маркетинг, развитие на образование и развитие на мениджмънт и работа в екип.

Мангалия се намира в южния край на румънското крайбрежие, извън градските задръствания на Метрополията в Констанца, а градското ѝ развитие се дължи на голямата концентрация на ресурси за туризма и за корабостроенето. Видимите разлики спрямо градската зона се намаляват поради общата антична история, спецификите на бреговата линия в Мангалия и постоянното партньорство с България. Местната стратегия за развитие на града обхваща периода 2016-2023 г. и утвърждава идеята Мангалия да се превърне във важен туристически, икономически, социален, културен

⁸³ Стратегия за интелигентно развитие на Югоизточен регион 2014 - 2020 г., www.adrse.ro

⁸⁴ Стратегия за развитие и популяризиране на туризма в Община Констанца, проект, www.primaria-constantina.ro/

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

и спортен център. В рамките на област Констанца, Мангалия играе важна роля за развитието на южната част на областта, оказвайки силно влияние върху съседните селски райони и стимулирайки трансграничното сътрудничество с България. Предложените от стратегията инвестиции следват икономическото развитие според модела за устойчив растеж и конкурентен и стабилен прогрес. Декларираната в стратегията цел е градът да се превърне в Green City (Зелен град) до 2023 г. посредством приемането и следването на екологичен начин на живот и екологични икономически дейности, със съдействието на местната общност. "Мангалия - почивна дестинация 365 дни в годината" е друга цел на града, която има конкретни насоки за развитие - между създаването на голф игрище на международно ниво и изграждането на воден парк и спа-център с терапевтични приложения, като се използват термалните, серни и морски води. Заедно с това, предвид основните тенденции на европейско и международно ниво, Мангалия има за цел да се превърне и в център с услуги за възрастни хора, като целият град стане жив музей на историята и археологията. Близостта до българската граница и традициите в трансграничното сътрудничество се изразяват чрез създаването на две специфични цели, съответно популяризирането на трансграничното сътрудничество посредством изпълняване на проекти за увеличаване на конкурентоспособността и създаването на нови работни места, и подобряване на капацитета за сътрудничество чрез въвеждане на социални измерения на съседство - за ефективност, икономически и административни. По този начин Мангалия се стреми да се превърне в център на трансграничното сътрудничество, за различни сектори.

Определян през последните десет години като изключително индустриален град, **Наводари** се намира в интересен процес на социално-икономически промени, преминавайки към град с комплексни характеристики, който комбинира тежката промишленост с туристическия сектор. Политиката за градско развитие⁸⁵ подкрепя този процес, който поляризира важни ресурси, енергия и изобретателност за ефективно използване на 7-километровата брегова линия, разположена между Черно море и канала Поарта Алба - Мидия Наводари. В това отношение стратегията идентифицира три приоритетни направления за устойчиво градско развитие: икономическо развитие, развитие на инфраструктурата и повишаване на привлекателността на местността.

В качеството си на туристически град, посветен както на крайбрежния, така и на спа-туризма, град **Ефорие**⁸⁶ има за цел да се превърне до 2020 г. в местен лидер за семеен спа-туризъм, модел за развитие и важен участник в метрополната зона на Констанца. Седем основни цели концентрират усилията за развитие, така че тази идея да се превърне в реалност:

⁸⁵ Стратегия за устойчиво развитие на град Наводари за периода 2015 - 2020 г., <http://primaria-navodari.ro>

⁸⁶ Стратегия за устойчиво развитие на град Ефорие, окръг Констанца, 2014 - 2020 г., <https://consiliulocaleforie.ro>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

- ✓ увеличаване на конкурентоспособността в сектора на услугите, особено в сферата на туризма, като се извършва устойчиво и уравновесено развитие на местната икономика;
- ✓ популяризиране и активно прилагане на мерките за защита на природата;
- ✓ подобряване качеството на живот и здравното състояние на населението;
- ✓ максимално използване на територията на града и подобряване на пътната инфраструктура;
- ✓ увеличаване на капацитета за планиране от страна на местната администрация;
- ✓ развитие и адаптиране на човешките ресурси спрямо условията на пазара;
- ✓ подобряване на инфраструктурата за култура, спорт и развлечения.

Мерките, които имат за цел да изпълнят тези основни цели, са в сферата на поддържането на туристическите дейности и спа лечението, осигуряване на основна инфраструктура и градска среда за предлагане на атрактивни оферти и привличане на частни инвеститори. Същевременно, стратегията търси решения за заетостта извън сферата на туризма, за осигуряване на разнообразни работни места, които да привличат и задържат местната работна сила.

Прилагането на стратегиите за местно развитие на градовете по Черно море зависи от наличието на финансови, материални, човешки и партньорски ресурси. За да се координират и следят усилията за реализация и постигане на максимален ефект, стратегиите са структурирани в цели, мерки и насоки за развитие, които, в рамките на усилията и на ресурсите, се изработват като проекти. В допълнение към местните стратегии, градоустройствените или зоновите стратегии участват с конкретни мерки на нивото на населените места и за този подход са създадени и функционират структури за партньорства от по-висок ранг. Голяма част от тези структури са създадени за изпълнението на публични услуги, като например регионализирането на услугите за водоснабдяване и канализация или за осигуряване изпълнението на идеи за регионално развитие, посредством центрове за местен/регионален растеж (напр. Национални центрове за развитие) или чрез секторен подход (напр. Развитие на селските райони и рибарството). В много случаи, институционалните действия на нива, които са над местното, осигуряват достъп до европейски фондове, насочени към сектори или зони, засегнати от подобни проблеми (напр. Селски райони, риболовни зони, центрове за развитие, планински райони, трансгранични райони).

В този контекст, три от четирите разглеждани румънски града - Констанца, Наводари и Ефорие, имат двойна рамка за предлагане на проекти, посредством собствена Стратегия за местно развитие, както и на нивото на Метрополна зона Констанца (ZMC), която е част от Асоциацията за междуобщинско развитие (ADI). Асоциацията, част от която са и градовете Наводари и Ефорие, е основана през 2015 г. за осигуряване устойчиво развитие на административно-териториалните единици, членуващи в нея, и на граничните зони чрез осъществяване на общи проекти за развитие и чрез осигуряване на обществени услуги. С оглед съвместното управление на услугите за

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

водоснабдяване и канализация, както и за осъществяването на общи проекти за публични инвестиции в този сектор, градовете Констанца, Мангалия, Наводари и Ефорие са част от Асоциация за междуобщинско развитие „Вода и канализация Констанца“, а що се отнася до сектора за управление на отпадъците, градовете Констанца и Ефорие са част от Асоциация за междуобщинско развитие „Добруджа“. Нито един от четирите града не е член на местни групи за действия, свързани с развитието на селските райони, докато град Наводари и северната част на община Констанца са част от Местната инициативна група за рибарство „Добруджа Норд“, а Мангалия и Ефорие са част от групата „Добруджа Суд⁸⁷“.

На трансгранично ниво, област Констанца и градовете Констанца и Мангалия са част от Еврорегион „Черно море“.

Проектите, предложени от Община **Констанца**⁸⁸, в рамките на Стратегията за развитие на метрополна зона Констанца са 300 на брой, като тяхното изпълнение е предвидено до 2023 г., а сферите, които те обхващат, отговарят на приоритетите на местно, регионално и европейско ниво. Следва да се отбележат многобройните проекти за развитие на енергийна ефективност в над 100 обществени сгради, модернизация на общественото осветление в Констанца и Мамаля, увеличение на енергийната ефективност на жилищни сгради, обновяване и модернизация на образователни институции и други обществени сгради, услуги за поддържане на иновативни предприятия в ИТ сферата, оптимизиране и енергийна ефективност на комуникационните системи и на системите за обществен транспорт, включително и изграждане на Центрове за междуградски транспорт, „park and ride“ системи в курорта Мамаля, многобройни проекти за подобряване на градската среда, включително на зелените площи, популяризиране на придвижване с велосипед, грандиозни проекти за възобновяване и усвояване на културното и археологическо наследство, инвестиции в туристическата инфраструктура, както в Мамаля, така и в Констанца (туристически пристанища, Черноморска крайбрежна алея, Ривиера Томис, ски лифтове, телегондола, развлечения), социални структури и др. Освен това, трансграничното и международното сътрудничество е предвидено в конкретни проекти. С оглед реализацията на Стратегията за развитие и популяризиране на туризма, са предложени проекти целящи повишаване атрактивността на двата града Констанца и Мамаля посредством реновиране на многобройни публични точки, намиращи се по туристическите маршрути, но и създаване на нови възможности за привличане и задържане на туристите и за популяризиране на града като туристическа дестинация. Голяма част от проектите са включени и в други местни и регионални стратегии, като те също са от значение за развитието на туризма.

⁸⁷ www.madr.ro/docs/fep/2015/axa4/FLAG-arie-si-puncte-de-contact-2015.pdf

⁸⁸ www.zmc.ro/PID/2017/Constanta.pdf

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Община **Констанца** изготвя индивидуално голяма част от проектите си, в контекста на Стратегията за градско развитие на Констанца, респективно, като член на Асоциацията за междуобщностно развитие (ADI) „Метрополна зона Констанца“. З изпълнение на други проекти общинската администрация си партнира с централните власти, неправителствени организации или междуобщински асоциации, като например „Добруджа“ и „Вода и канализация - Констанца“. В сферата на туризма е предвидено партньорство с частни дружества.

По подобен начин, община **Мангалия** разработва и изпълнява широка гама от проекти, които обхващат целия спектър от нужди на градско ниво, включително за шестте туристически курорта: проекти за инфраструктурата на града, за обновяване и енергийна ефективност на обществените и жилищните сгради, за социални и здравни услуги, за осветление, за транспорт, за образование. Развитието на туризма е взето предвид при проектите за развитие на инфраструктурата, включително за спаление, за усвояване на културното наследство, за изграждане на зоологическа градина в горите Коморова. Освен това, Мангалия планира да инвестира в производството на вятърна енергия. Проектите ще бъдат изпълнени от Мангалия самостоятелно или чрез споразумения за партньорство, които включват Асоциация за междуобщинско развитие „Вода и канализация Констанца“, централните власти или местните публични институции.

Разнообразието на проектите, чрез които град **Наводари** цели да изпълни стратегията си за местно развитие, е голямо - от проекти за пътната инфраструктура и екологичен транспорт, до изграждането на мостове за осигуряване на връзка между двете части на града, модернизирани и разширяване на обществените пространства, включително на тези за отдих и свободно време, възобновяване и модернизирани на образователните, медицинските и социалните институции. Туризмът се развива чрез проекти, посветени на разширяване на нужната инфраструктура, чрез създаването на туристически атракции, като акварим, зоологическа градина, туристическо пристанище, спа санаториум, културни места и др. Стратегията за градско развитие включва и други проекти, които са отнасят за град Наводари⁸⁹ - за енергийна ефективност на обществените сгради, подобряване на мобилността, зелени пространства и паркове, социални центрове. Тези проекти ще бъдат изпълнени самостоятелно от общината, без включването на партньори.

Проектите, предложени в Стратегията за устойчиво развитие на град **Ефорие**, обхващат широка гама от теми, с инвестиционни и неинвестиционни подходи, които предполагат участието на всички категории заинтересовани страни и бенефициенти, а не само на местната власт. За местната общност се предлагат проекти за подобряване

⁸⁹ www.zmc.ro/PID/2017/Navodari.pdf

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ
ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

и разширяване на основната инфраструктура, на зелените площи, на социалните и здравни услуги, както и за възобновяване и енергийна ефективност на обществени и жилищни сгради. Проектите за стимулиране на заетостта и мобилността на пазара на труда са насочени към активната възрастова група, а на бизнес средата се предоставя възможността за развитие, както и за изграждане на необходимата инфраструктура за извършване на риболов. На околната среда се гледа от гледна точка на разположението на града по черноморското крайбрежие, като се планират проекти за възобновяване и запазване на плажовете и за подобряване качеството на морската среда. В рамките на стратегията за „Метрополна зона Констанца“⁹⁰, голяма част от проектите, определени за Ефорие, са насочени към енергийна ефективност на жилищните и обществените сгради, към мобилност и достъпност на туристическите зони, подобряване на пътната инфраструктура и създаване на екологичен транспорт, към обществената инфраструктура, а за туристическия сектор се предлагат проекти за разширяване и модернизиране на туристическата инфраструктура, включително на туристическото пристанище, на съоръженията за спа-процедури и за забавление. Изпълнението на тези проекти се осигурява както от партньорства с централните власти, така и посредством Асоциации за междуобщинско развитие „Добруджа“ и „Вода и канализация Констанца“.

Що се отнася до финансовите ресурси, необходими за реализацията на стратегиите за местно развитие, те са предоставени основно от европейските фондове - Европейски фонд за регионално развитие, Кохезионен фонд, Европейски социален фонд, както и Европейски фонд за морско дело и рибарство, респективно оперативните програми, чрез които се предоставят средства от тези фондове за Румъния⁹¹. Освен това, румънското правителство финансира проектите⁹² за местна инфраструктура, както и културни, спортни, образователни и социални цели⁹³. Финансирането на трансграничното сътрудничество Румъния-България се извършва от няколко финансови източника, като най-важният от тях е Съвместна оперативна програма за трансгранично сътрудничество Interreg V-A Румъния-България 2014-2020 г.⁹⁴, но и други съвместни програми като Съвместна оперативна програма за трансгранично сътрудничество по Европейски инструмент за съседство „Черноморски басейн 2014-2020“⁹⁵, Програма за транснационално сътрудничество „Дунав“ 2014-2020⁹⁶ и Фондът за регионално сътрудничество на Европейското икономическо пространство и Норвегия⁹⁷.

⁹⁰ www.zmc.ro/PID/2017/Eforie.pdf

⁹¹ www.fonduri-ue.ro/po

⁹² Национална програма за местно развитие (Programul Național de Dezvoltare Locală), www.mdrap.ro/lucrari-publice/pndl

⁹³ Национална инвестиционна компания (Prin Compania Națională de Investiții), www.cni.com.ro

⁹⁴ www.interregobg.eu

⁹⁵ <https://blacksea-cbc.net>

⁹⁶ www.interreg-danube.eu

⁹⁷ <https://eeagrants.org/regionalcooperation>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
 ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ
 ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

3. ТРАНСГРАНИЧЕН ЧЕРНОМОРСКИ РАЙОН

3.1. Анализ на общата територия

3.1.1. Въведение

Общата средносрочна стратегия на трансграничния Черноморски район се фокусира върху сътрудничество между местните общности и публични власти за координирано териториално развитие в контекста на целите на проекта “Мрежа за интелигентно сътрудничество на черноморските общности в трансграничния регион”/ BS SMART NETWORK. Документът е инструмент за прилагане и постигане на синергия на черноморските общности на територията на област Добрич - Балчик, Каварна, Шабла, и черноморските общности и самостоятелни териториални единици от окръг Констанца - Наводари, Ефория, Мангалия, Констанца.

Основната цел на анализа е да представи актуалната ситуация в целевата територия, която включва седемте черноморски общности, три от които - в българската част на трансграничния регион - Балчик, Каварна, Шабла, и четири - в румънската част - Констанца, Наводари, Мангалия и Ефорие, с оглед на възможностите и потенциала за осъществяване на сътрудничество и съвместно териториално развитие.

Анализът на ситуацията се основава на проучвания и актуални статистически данни за целевата територия и обхваща географско разположение, климат и природни ресурси, културно - историческо наследство, инфраструктура, икономическо развитие, социална сфера и образование, административен капацитет, но с оглед на потенциала за сътрудничество и съвместно териториално развитие. Силните и слабите страни на общата територия са разгледани в тяхната съвкупност, без да бъдат разделяни на категории, с оглед на възможностите за осъществяване на съвместно програмиране и планиране на развитието. Възможностите и заплахите също са разгледани в съвкупност, тъй като до голяма част тяхното осъществяване, респ. намаляване е в пряка зависимост от административния капацитет на структурите, които осъществяват съвместно планиране и координирано териториално развитие.

При изготвянето на аналитичната част са ползвани данни от Националните статистически институти на България и Румъния от 2016 и 2017 г. По време на проведените срещи с представители на заинтересованите страни бяха валидирани общите изводи за територията и бяха обсъдени визия и стратегически цели на бъдещото сътрудничество и координирано териториално развитие на целевата територия. Основните характеристики на територията са определени на база на анализите на двете части - в България и Румъния, и с оглед потенциал за сътрудничество и съвместно териториално планиране.

3.1.2. Основни характеристики на територията

Целевата територия на стратегията обхваща седем административно-териториални единици от трансграничния регион Румъния - България -- Балчик, Каварна, Шабла, Констанца, Наводари, Мангалия и Ефорие. Територията е с обща площ от 1 601.26 кв. км и население от **449 442 души**.

Община/ Административна единица	Население (31.12.2017 г.)	Площ (кв. км)
Балчик	19 647	523.58
Каварна	14 208	481.40
Шабла	4 474	329.60
Констанца	316 303	124.89
Мангалия	41 888	62.26
Наводари	41 882	70.31
Ефорие	11 040	9.22
Общо:	449 442	1 601.26

Характеристиките и проблемите на целевата територия до голяма степен се обуславят от географското разположение на съставните общини и административни единици, което определя в значителна степен тяхното икономическо и социално развитие.

Въпреки благоприятното географско положение, обусловено от излаза на Черно море, територията остава встрани от основните транспортни коридори “Север - Юг” и “Изток - Запад”, с изключение на Констанца. Черно море е от съществено търговско значение за развитието на румънските общини и основно, на Констанца, предвид пристанището, докато за българската част на територията Черно море носи основно рекреационно значение.

Релефът е предимно равнинен и равнинно-хълмист. Територията е разделена в географско отношение на две части: крайбрежен район и равнинен район. Влияние оказват две климатични области - умерено - континентална област и област на Черноморско климатично влияние. Цялата територия е силно уязвима на промените в климата, като попада в зоните с най-висока уязвимост. Основният тип почви на територията са богати, слабо излужени и излужени черноземи, позволяващи отглеждането на разнообразни земеделски култури при високи и стабилни добиви. Характерните особености на черноземите обезпечават добро естествено плодородие, което благоприятно се съчетава с климатичните особености на района. Независимо от по-ниските валежи, селскостопанските култури се осигуряват добре с влага благодарение на високата атмосферна влажност и ниската изпаряемост в зоната на Черноморското крайбрежие. Въпреки, че територията е бедна на повърхности течащи води, изключителен ресурс са наличните минерални извори. Морските води се отнасят към слабо солените и са ценно природно богатство. Рекреационните качества на морската вода се допълват от наличните минерални и термични води, което е от съществено значение за удължаване на курортния сезон и обогатяване на

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

традиционния продукт. Освен рекреативно, морската вода има и стопанско значение за територията. Специфичен ресурс на територията е лечебната морска кал (Балчишката „Тузла“, Балтата и Шабленска тузла, Мангалия, Ефорие, които са с потенциал за развитие на калолечебни дейности. Територията се отличава с уникалните си природни дадености и културни забележителности, съчетани със съхранена природа и богато биологично разнообразие, които благоприятстват развитието на туризъм и свързаните с него услуги. Налице са и добри възможности за добавяне на стойност към селското стопанство и производство на екологично чисти продукти. Целевата територия е богата на защитени зони, природни забележителности и има значимо биоразнообразие със световно значение. Опазването на биоразнообразието е с потенциал за създаване на работни места - директно свързани с дейностите по съхраняване и подобряване на местообитанията и видовете. **Повишаването на капацитета на целевата територия за валоризация на природното наследство е съществено, в т.ч. и с оглед на бизнес възможностите и създаването на работни места (еко туризъм, интегриран селски туризъм и др.).** **Необходими са проактивни действия в сферата на опазване на околната среда, като наличието на уникални характеристики и ресурси следва да се разглежда като възможност за сътрудничество и развитие, а не като ограничение.** Възможни са действия по информиране и разпространение на знания за възможностите за устойчиво използване на екосистемните услуги за оптимални обществени ползи, както и други фактори за социално-икономическото развитие на територията. Публично - частни партньорства в сферата са подходящ инструмент за постигане на общи цели на устойчивото развитие.

Трансграничният регион е сред най-застрашените и най-губещи зони по Черноморието от контакта си с морето. Въпреки това бъдещето му е тясно свързано с рационалното развитие на морския бизнес, сигурността, природозащитата, морския туризъм и рекреация и опазването на културно-историческото наследство по крайбрежието и акваторията. Ерозията и деградацията на почвите имат важни последствия за околната среда и за социалния сектор. Бреговата ерозия, поради променените хидравлични условия, е проблем, който има трансгранични последици. Обезлесяването е друг основен фактор, допринасящ за деградацията на почвите. **Проблемите са комплексни, интердисциплинарни и изискват прилагане на иновации и иновативни решения, например разработване на интердисциплинарни еколого - икономически проекти за справяне с предизвикателствата.**

Трансграничната територия е с изключително богата история, която минава през различни исторически епохи, оставили следи, които продължават да бъдат интерес и да поддържат внимание към себе си. Голяма част от наличното културно-историческо наследство не е напълно изучена. Това е потенциал за развитие на научни изследвания и прилагане на иновации в сферата на археологията, но и туризъм и алтернативните му форми, изградени на основата на културно-историческото наследство. **Възможни съвместни действия и прилагане на партньорство за опазване и валоризация на**

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

културно-историческото наследство на територията са база за привличане на още по-голям интерес, вкл. инвеститорски.

Макар и със сходни характеристики по разположение и дадености, икономиката на двете части на територията е с различна специфика и насоченост. Докато румънската част е силно индустриализирана, с присъствието на рафинерия от национално значение и голямо пристанище, то в българските общини структуроопределящите сектори са селско стопанство и туризъм. Развитието на бизнеса на българската част на територията е изправено пред значителни предизвикателства като недостатъчно инвестиции за технологично обновяване и иновации, недостатъчна конкурентоспособност, липса на свободен финансов ресурс за развитие, то интересът на предприятията за научни изследвания и иновации е относително висок в Югоизточния регион на Румъния, който включва градовете Констанца, Мангалия, Наводари и Ефорие, съответно 18,48% от всички предприятия са иновативни в сравнение с националния индекс от 12,87%. Тази дейност е съсредоточена в градовете Констанца, Наводари и Мангалия поради индустриалния контекст и присъствието на големи фирми. И двете части на територията развиват селско стопанство, но то е много по-силно изразено в общините Балчик, Каварна, Шабла, отколкото в останалите четири града от трансграничния регион. Земеделието е предимно монокултурно растениевъдство, с тенденция за диверсификация и обогатяване на културите. Преработващата индустрия на територията е слабо представена, като не се използват пълноценно интеграционните връзки между производителите и преработвателите и развитие на клъстери. **Възможностите за прилагане на устойчиви, природно съобразни методи за събиране на реколтата са предпоставка за възникване на био-базирана икономика и изграждането на мрежи за създаване на стойност в широк спектър от икономически сектори.**

Туризмът е силно застъпен на цялата територия, като в българските общини има своето значително присъствие и развитие, докато в румънската част това развитие е в по-ранна фаза. Територията разполага със значителни туристически ресурси и потенциал. Уникалните природни дадености, богатата флора и фауна, красивата и чиста природа, минералните извори и лечебната кал в комбинация със значимото културно-историческо наследство предполагат активно развитие на туризма във всичките му форми, освен традиционния морски туризъм. Развитието на сектора следва да се насочи към преодоляване на сезонността и увеличаване на заетостта на местата за настаняване и средствата за подслон чрез разнообразяването с допълнителни туристически услуги, така че да се гарантира развитието на специализирани видове туризъм. Следва да се развиват дейности за предлагане на интегриран селски, еко-, винен, гурме, ловен туризъм и т.н. По този начин ще бъде разработен потенциалът на територията и валоризирано природното и културното наследство. Допълнително може да бъдат използвани средствата за подслон и местата за настаняване за създаване на доходи и заетост извън активния сезон - за фестивален и културен туризъм, за настаняване на специфични категории ползватели. Необходимо е създаване на нови и модернизиране на съществуващите съпътстващи туризма услуги, и промоция на

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

територията за повишаване качеството на туристическия продукт, както и оборудване за алтернативни форми на туризъм. Трансграничният регион се отличава с относително кратък туристически сезон, но наличните ресурси са стимул за разширяване на традиционното туристическо предлагане и удължаване на сезона. Развитието на устойчив туризъм и обогатяването на традиционния туристически продукт в хоризонтален и вертикален план е основна стратегическа цел на всяка от местните власти на територията. **Съвместното планиране и координираното териториално развитие могат да доведат до взаимни ползи и прилагане на добри практики и подходи, вече познати в България, а с това и предотвратяване на нежелани последици за развитието на сектора (презастрояване, незаконни строежи и т.н.)**

Наличието на езикова бариера също пречи на свързаността. **Потенциал за преодоляване на този проблем може да бъде намерен в нестандартни подходи и иновативни промоутъри като съвместни младежки дейности, студентски практики и обмени, междуучилищни проекти, съвместни проекти в сферата на културата и т.н. Съвместното маркетизиране на територията, реално и виртуално, може да привлече младежки структури и образователни институции за разширяване на партньорството и устойчиво сътрудничество.** Територията е с разлики по отношение на демографските характеристики и в социалната сфера. Макар че и за двете части се наблюдава тенденция за застаряване на населението, в българската част тя е по-силно изразена. Като неблагоприятна характеристика на българската част от територията се очертава ниското ниво на образование и квалификация на част от работещите и безработните, както и процесите, свързани с повишаването на дела на жителите, които са на прага на социалното изключване или отвъд него (в резултат на ниски доходи или поради множество други причини), както и изтичане на работна сила. Влошаването на възрастовата структура на населението рефлектира и върху размера и качеството на трудовите ресурси. **Застаряването на работната сила в условия на динамичен пазар на труда с постоянно променящи се изисквания към квалификацията и професионалните умения на заетите, поражда необходимостта от непрекъснато повишаване на общия потенциал и учене през целия живот на работната сила. В този контекст, от особено значение са иновативни подходи и сътрудничество в образователната и социалната инфраструктура на територията, подпомагането на процеса на трудова интеграция, мобилност и подобряване на капацитета на територията.** Почти не се среща трудова мобилност в региона. Сред ключовите проблеми на развитието на българската част на територията като най-сериозни се открояват сериозните структурни и демографски проблеми, ниските нива на образование, безработицата сред населението. Общините Балчик, Каварна, Шабла се характеризират с постоянно намаляване на общия брой на населението и влошаване на възрастовата структура, поради ниска раждаемост, висока смъртност и миграция. Населението трудно намира постоянна работа, а липсата на заетост и неразвитата икономика са сериозен проблем. **Наличието на свободна**

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

работна ръка, макар и с ниска квалификация, може да бъде превърнато в преимущество за развитие на определени сфери на бизнеса, като креативни индустрии, услуги за здравословен живот и т.н. Сътрудничеството в сферата на бизнеса и търсенето на иновативни и ефективни решения за територията може да превърне тези негативни характеристики в потенциал за развитие.

Трансграничната територия е с различни характеристики и по отношение на селищна структура и инфраструктура. Малките селища на територията са с различна степен на развитие спрямо условията на средата и по-ниско качество на живот. Налице е силна концентрация на населението в общинските центрове, които имат ясно изразени водещи функции в административно, стопанско и културно отношение. За разлика от българската територия с три самостоятелни малки общини, румънските градове са част от голяма метрополна зона Констанца. Инфраструктурата (техническа, пътна, комуникационна) е относително добре развита, но територията на практика няма характеристики на свързаност, въпреки наличието на общ път. Недостатъчната свързаност на трансграничната територия и липсата на обществен транспорт между двете части на територията не опосредстват сътрудничество и взаимодействие на ниво граждани и структури. Координирано планиране и целенасочени действия на трите сектора - публични власти, бизнес и гражданско общество - за сътрудничество са предпоставки за реализация на обществено - полезни цели и постигане на устойчиво развитие на територията.

3.1.3. SWOT анализ

Местоположение, природни ресурси и околна среда	
Силни страни:	Слаби страни:
Обща територия и благоприятно географско разположение, граничен район, на брега на Черно море и на главен път Румъния - Турция	Наличие на туристически комплекси и туристически дейности с потенциал на негативно въздействие върху околната среда;
Наличие на сходни природни ресурси, красива природа и относително чиста околна среда, обширен и достъпен морски бряг, благоприятен климат и температури;	Свлачищни райони и абразия на територията, негативно въздействие на ерозийни процеси;
Наличие на множество защитени територии, резервати, атрактивни ландшафти, разнообразен релеф;	Традиционен подход към наличните природни ресурси и липса на иновативни подходи и решения;
Съхранен екологичен баланс, специфична флора и фауна, с представители на различни зони, редки и изчезващи видове, ендемити и	Развита икономическа активност на територията, с потенциал на въздействие върху околната среда;

реликти, наличие на голямо разнообразие на ценни растения;	
Наличие на значителни обеми лечебна кал и минерални води;	Недостатъчно развита структура на ползване на наличните ресурси от лечебна кал и минерални води
Съхранена и поддържана чистота на въздуха и почвите, наличие на горски ресурси със защитни и рекреационни функции;	Силно развитие на туристически дейности без развиване на алтернативи
Плодородни почви с висок бонитет;	Интензивно развитие на селско стопанство, особено в българската част на територията;
Сходни проблеми по опазване на природните ресурси;	Тенденции за влошаване параметрите на околната среда;
Общи проблеми и общи политики за опазване на Черно море;	Недостатъчна активност в наднационалните структури за опазване на Черно море;
Наличие на сходни политики, системи за управление управление на околната среда и структури за опазване на природните ресурси; системи за	Незадоволителен мониторинг и прилагане на законодателствата в сферата на околната среда;
Прилагане на интегриран подход в управлението на отпадъците на регионално равнище	Липса на координация и обвързаност на секторните политики и секторните действия на територията от гледна точка на постигането на синергичен ефект за комплексното развитие
Наличие на национални и наднационални стратегически документи за Черно море;	Липса на устойчиво сътрудничество с научни и развойни институти за съвместни действия за опазване на околната среда;
Активно участие на местните власти и неправителствения сектор в прилагането на планове и политики в сферата на околната среда;	Недостатъчно образователни програми и инициативи за информиране на гражданите за последиците от замърсяване на околната среда;
Функциониращи системи и структури за събиране и пречистване на отпадъци, води, техники за пречистване, сметосъбиране, сметоизвозване и депониране;	Ниска степен на изграденост и липса на канализация в малките населени места;
Културно - историческо наследство и културна сфера	
Обща история, богато и признато културно - историческо наследство с уникални характеристики и потенциал за развитие	Недостатъчно средства за поддържане, разкриване и валоризиране на културно - историческото наследство

Съхранени културни традиции и богат културен календар	Езикова бариера
Развита мрежа от структури в сферата на културата	Липса на достатъчен финансов ресурс
Селищна структура, транспортна и техническа инфраструктура	
Изградена селищна структура	Вътрешен дисбаланс по отношение на големина на отделните градове
Изградена инфраструктура	Недостатъчно средства за поддържане и развиване на инфраструктурата
Подходящо разположение на европейски транспортни коридори	Липса на интермодални алтернативи
Относително лесна достъпност на територията	Несвързаност на транспортни схеми, липса на гъвкави транспортни връзки и комуникации
Добре развита техническа инфраструктура	Налични характеристики на периферни райони (особено за българската част)
Изградена пътна мрежа	Остаряла материална база на публичните транспортни средства, липса на алтернативи
Инвестиции в недвижими имоти	Липса на общи устройствени планове
Икономическо развитие	
Ясно изразени икономически тенденции и традиции	Разлика в структуроопределящите сектори на двете подтеритории и различия в икономическото развитие между населените места, дисбаланс в развитието на територията
Наличие на ресурси за развитие на икономически дейности и предприемачество	Недостатъчно стимули за развитие на предприемачество и бизнес
Традиции и развита лека промишленост	Недостатъчно прилагане на иновации
Стабилна суровинна база	Липса на изградено клъстериране
Развитие на туристически дейности	Сезонност на туризма
Постепенно навлизане на алтернативни форми на туризма	Недостатъчно подготвени кадри
Потенциал на възможности за развитие на кръгова икономика	Липса на устойчиви партньорства в сферата на развойните дейности
Налични дадености за вертикално и хоризонтално клъстериране	Производства с ниска добавена стойност
Демография, социална сфера, образование	
Наличие на кадри с опит в подходящи за региона икономически сектори	Неравномерно разпределение на населението на територията

Свободна работна ръка	Влошени демографски характеристики на региона
Изградена инфраструктура на социални и здравни услуги	Липса на квалифицирани кадри за разширяване на предлаганите услуги в туризма
Наличие на образователни институции	Затруднена трудова реализация в селата, стеснен отраслово и професионално трудов сектор
Наличие на свободен жилищен фонд в малките населени места	Нарастващ брой лица в състояние на социално изключване
Административен капацитет	
Създаден капацитет за разработка и управление на проекти	Текучество на кадрите и зависимост от външни фактори
Хармонизирано и транспонирано законодателство и приети основни стратегически документи	Цикличност на публичните власти
Доверие и партньорски отношения	Недостатъчна устойчивост в партньорствата
Потенциал за финансиране на трансгранични проекти	Недостатъчно прилагане на правила на местно ниво

Възможности	Опасности
Междусекторна координация, технологично развитие и нормативна рамка, одобрена от двете страни на национално и местно публично ниво за реализация на сътрудничество	Липса на политическа воля
Активни публични власти, бизнес и неправителствен сектор	Липса на интерес в заинтересованите страни за осъществяване на мерките
Наличен ресурс за решение на общи проблеми	Уязвимост към климатични промени и влошаване на характеристиките на околната среда
Включване в програмиране на по-високо ниво и привличане на интерес към територията за прилагане на иновации и пилотни дейности	Липса на интерес в обществото и невъвличането на гражданското общество в процесите на изработване на политики и взимане на решения
Идентифициране на подходящи партньори за практическо прилагане на иновативни решения и технологии	Намаляващ капацитет на човешките ресурси на територията
Привличане на ресурси за иновации на територията	Непостигане на общи решения

3.1.4. Заинтересовани страни

За да се приложи съвместна стратегия, е необходимо цялостно включване на всички нива на обществото. Трябва да бъдат отстранени бариерите пред обществената съпричастност, в т.ч. лингвистични, правни, оперативни, както и да се преодолеят разграниченията между различните заинтересовани страни. Ефективно участие на гражданското общество при планирането, управлението и вземането на решения може да бъде осъществено само при непрестанно стимулиране, повишена компетентност и финансов ангажимент от страна на структури, институции на местно, регионално, национално и наднационално ниво.

В териториален и съответно секторен план заинтересованите страни са идентифицирани, като част от тях са декларирали своето доброволно участие в съвместната мрежа: (в таблицата по-долу членовете на Съвместна мрежа на черноморските общности в трансграничния регион са отбелязани със знак *)

		РУМЪНИЯ	БЪЛГАРИЯ
ГРУПИ ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ		ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ	ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ
ПУБЛИЧЕН СЕКТОР	Местна власт	✓ Общини Ефорие*, Негру Вода*, Текиргьол*, Чернавода*, Хършова*, Аджиджа*, Кумана*, Черкезу*, Лумина*, Михаил Когълничану*, Пещера*, Поарта Алба*, Тузла*, Валулуй Траян*, Кметство 23 август*;	✓ Общини Балчик*, Каварна*, Шабла* ✓ Кмет; ✓ Общинска администрация; ✓ Общински съвет; ✓ кметове и кметски наместници.
	Образователни институции		✓ Колеж в гр. Добрич към Шуменски университет; ✓ Висше училище по мениджмънт; ✓ Добруджански технологичен колеж - Добрич; ✓ Зелен образователен център в гр. Шабла*
	Музеи		✓ Исторически музей Каварна * ✓ Исторически музей Балчик;

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

	Държавни структури на областно ниво в сферата на РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Областен управител на област Добрич * ✓ Областен съвет за развитие на област Добрич;
	Държавни структури на областно ниво в сферата на ЗЕМЕДЕЛИЕТО		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Областна дирекция „Земеделие“ Добрич;
	Държавни структури на областно ниво в сферата на ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Регионална инспекция по околната среда и водите (РИОСВ)
	Държавни структури на общинско ниво в сферата на СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Дирекция „Бюро по труда“ за Община Балчик - в гр.Балчик; ✓ Дирекция "Бюро по труда" - община Каварна; ✓ Дирекция „Социално подпомагане“, Община Балчик - отдел „Социално подпомагане“;
НЕСТОПАНСКИ СЕКТОР	Сдружения в сферата на образованието и социални дейности	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Институт за развитие на човешките ресурси *; ✓ Център за граждански ресурси *; ✓ Фондация „Звънец“; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Училищни настоятелства;
	Сдружения в сферата на спорта и	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Спортен клуб «Топ Спин - 08» - Констанца*; ✓ Спортен клуб «Топ Стар Тенис на маса»*; ✓ Спортно сдружение «Аквила»*; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Баскетболен клуб „Черноморец“ *- Балчик; ✓ Спортен клуб по петанк „Лазур“ - Шабла*; ✓ Морски клуб „Портус Кариа“ - Шабла*; ✓ СКЛА“ Черно море - 2005“*; ✓ Сдружение „Велоклуб Каварна“*;

Сдружения в помощ на бизнеса	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Камера за търговия, индустрия и навигация - Констанца; ✓ Metropolitan Cluster*; ✓ Център за промотиране на туризма и приложната икономика*; ✓ Национален център за популяризиране на интермодалния транспорт*; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Търговско-промишлена палата - Добрич*; ✓ Местна инициативна група „Балчик-Генерал Тошево“; ✓ Сдружение „Черноморска Ривиера-Добруджа“ - Каварна*; ✓ Местна инициативна рибарска група МИРГ Шабла - Каварна - Балчик*; ✓ Туристическо сдружение „Каварна“- гр. Каварна*
Сдружения, предоставящи информация за европейски програми	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Местна група „Южна Добруджа“*; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Областен информационен център Добрич *
Сдружения в сферата на културата	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Сдружение за култура „Гранд Шоу“*; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Сдружение „Българско наследство“ - Балчик* ✓ Сдружение „ЗА БАЛЧИК“ - Балчик*; ✓ Сдружение „Обединени за Шабла“-Шабла*;
Сдружения в сферата на опазване на околната среда и водите	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Mare Nostrum*; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Сдружение за екология и устойчиво развитие - Гетия Понтика” - Каварна*
Църковни настоятелства и организации, свързани с вероизповеданията		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Църковни настоятелства;
Културни институти със статут на структури на гражданското общество		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Читалища на територията;

Въпреки териториалното ограничение по отношение на стратегията, тя би следвало да привлече и външни структури за изпълнение на определени мерки и постигане на стратегически цели. Предвид наличието на организации и институции извън целевата територия, които са силно заинтересовани, но нямат своите представители в трансграничната област, при планирането на конкретни дейности и мерки от

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

стратегията такива структури задължително следва да имат своите представители. Такива структури са например: Институт по океанология към БАН, Добруджански земеделски институт, Басейнова дирекция Варна, Черноморски форум на гражданското общество, както и други организации, свързани с развитие и прилагане на политики, съотносими към трансграничния район.

3.2. Стратегия за сътрудничество и координирано териториално развитие на трансграничния черноморски район

Стратегическата част на Стратегията за сътрудничество и координирано териториално развитие на Трансграничния Черноморски район е разработена въз основа на направен териториален и социално-икономически анализ, проучване на стратегическите документи, влияещи върху територията, и с отчитане на опита в осъществяване на сътрудничество за териториално развитие и на нагласите и готовността за съвместни действия на заинтересованите страни от двете страни на границата. Тя е съобразена с цел за подкрепа „Европейско териториално сътрудничество“ на Европейския съюз.

3.2.1. Обхват на Стратегията

Стратегията се отнася за Трансграничния Черноморски район, обхващащ черноморските общини на територията на област Добрич - Балчик, Каварна, Шабла и черноморските общини и самостоятелни териториални единици от окръг Констанца - Наводари, Ефорие, Мангалия и Констанца. Тази територия е свързана чрез Черно море като обща граница, и е формално разделена от държавната граница между Румъния и България.

Времевият обхват на изпълнение на Стратегията е средносрочен, т.е. до 5 години от нейното стартиране. Той съвпада с периода на програмиране на цел „Европейското териториално развитие“ на Европейския съюз за новия програмен период 2020 +.

Прагматичността на настоящия стратегически документ е в подпомагане на сближаването и сътрудничество между местните общности и публични власти при разработването и планирането на политики на местно и регионално ниво и идентифицирането на общи проблеми и общи решения, методи и средства за тяхното прилагане да се осигури за целевата територия възможност за привличането на инвестиционни и други финансови средства, включително от фондовете, финансиращи териториалното развитие през новия програмен период. В този смисъл Стратегията има помощен характер и съдържащите се в нея анализи, цели и мерки имат своето място в регламентираните от съответното национално законодателство стратегически документи от областен и местен характер, за да се гарантира в пълна степен разгръщането на потенциала на механизмите за сътрудничество.

3.2.2. Обосновка на необходимостта от Стратегията

✓ *Наличие на общи ресурси*

Благодарение на географското разположение, в Трансграничния Черноморски район са налице **общи природни ресурси** - водни, почвени, климатични, енергийни, животински и растителни, минерални. Грижата, опазването и оползотворяването им в условия на променящ се климат от една страна, и активна антропогенна дейност от друга, е предизвикателство, което излиза извън рамките на националните решения. Историческите факти на целевата територия **говорят за общо минало, за интерференция на култури, обичаи и вярвания**. Налице е **обща религия**, формираща векове наред духовността на хората от двете страни на границата. Свързаността на територията намира своите проекции и в съвремието. В общините от Трансграничния Черноморски район протичат **паралелни процеси** в сферата на икономиката и социалния живот, които определят **общи нужди** на населението. Общата природа, история и съвремие на целевата територия са предпоставки за обща стратегия, базирана на сътрудничество.

✓ *Сътрудничество*

„Сътрудничество“ е еволюционен процес, при който група хора работят или действат заедно за общи или взаимни ползи. За целите на стратегията сътрудничеството се разглежда в следните процеси:

- Програмиране
- Планиране
- Управление и контрол.

✓ **Програмиране**

Необходимостта от сътрудничество в процеса на програмиране е обоснован от факта, че цел „Европейско трансгранично сътрудничество“, в контекста на която се развива и сътрудничеството на Трансграничния Черноморски район, е дефинирана в програмни документи на ниво Европейски съюз. В този смисъл сътрудничеството на ниво програмиране следва да се разглежда като прилагане принципа „от долу нагоре“ и заявка на целевата територия за включване и участие в европейската политика за териториално сближаване. При разработването на стратегически документи за развитие, обхващащи периода 2021-2027 г. на всяка административно-териториална единица и заинтересована страна от Трансграничния Черноморски район, следва да се вземат предвид предложените в настоящата Стратегия мерки. Те имат хоризонтален характер по отношение на Областните стратегии, съответно Общинските планове за развитие, и тяхното имплементиране в тези стратегически документи ще осигури устойчивия характер на сътрудничеството в целевата територия, мобилизирайки национални и европейски финансови ресурси.

✓ **Планиране**

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Сътрудничеството на ниво планиране е от съществено значение за повишаване конкурентоспособността на целевата територия в състезателния процес, свързан с привличането на финансов ресурс, включително безвъзмезден, за проекти, чрез които се реализира политиката за трансгранично сътрудничество. Дефинирането на съвместни проектни идеи, базирани и развиващи потенциалите на територията, и отчитащи принципите на добро управление на териториалното развитие, при това във време, което позволява тяхната техническа подготовка, е ключов момент в осигуряването на конкурентно предимство на проектните идеи, допринасящи за развитието на Трансграничния целеви район.

✓ **Управление и контрол**

Сътрудничеството на ниво управление и контрол е елемент на изпълнението на съвместни проекти, по тази причина в Стратегията не са разработени допълнителни мерки, гарантиращи механизмите на партньорство във фазите на изпълнение на проектите.

✓ **Носители на сътрудничеството**

В Трансграничния Черноморски район има изградени и действащи административни структури, както и групи хора, обединени от общи интереси, работещи за постигането на обществено полезни цели, които са реалните носители на сътрудничеството.

Освен че са налични, тези структури са до голяма степен институционално устойчиви и активни. Част от тях имат опит в трансграничното сътрудничество и са реализирали успешно проекти, допринесли за местното развитие.

Осъзнавайки необходимостта от сътрудничество, надхвърлящо териториалния обхват на обичайната им дейност, 50 представители на публичния сектор и на структурите на гражданското общество, базирани в 7-те черноморски общини, слагат началото на Съвместна мрежа на черноморските общности в трансграничния регион, чиято цел е да стимулира трансграничното сътрудничество в дългосрочен план, като:

- ✓ съдейства за укрепване на институционалния капацитет чрез трансгранично хоризонтално сътрудничество между различните звена на публичните администрации;
- ✓ насърчава доброто управление и обмена на добри практики, включително чрез обучения на ключови общински експерти, ангажирани с темата за трансгранично сътрудничество;
- ✓ укрепи трансфера на знания и сътрудничеството между заинтересованите страни от публичния и частния сектор;
- ✓ способства за надграждане на постигнатото в сферата на трансграничното сътрудничество, общинското коопериране, партньорството с гражданския сектор;

В териториален и, съответно, секторен план заинтересованите страни са идентифицирани, като част от тях вече са декларирали своето доброволно участие в съвместната мрежа.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

3.2.3. Ограничения

В аналитичната част на Стратегията са идентифицирани проблеми, решаването на които е в компетентността на различни органи. В Стратегията е даден приоритет на онези от тях, които са в обхвата на действие на местните власти. По тази причина например политиката за опазване на морската акватория, която не е в тяхна компетентност, но върху която влияят фактори, свързани с действията им, е разгледана в Стратегията индиректно. Мерките, предвидени да повлияят опазването на морските води, са свързани с превенция и параметризиране на бизнес активности на сушата (мерки 1.1.4 - 1.1.6)

Идентифицираните проблеми, и съответно мерките, чрез които се търсят решенията им, са групирани в следните аспекти: социална сфера, съвместно икономическо планиране и развитие; опазване на околната среда, заетост и образование; институционално сътрудничество.

Проблематиката на последния аспект, а именно институционалното сътрудничество, е изведена в Стратегията като механизъм (мерки 2.1.1-2.1.5 и 2.2.1), изграждането на който е необходимо условие за съгласуването на политиките за опазване на околната среда, енергийната ефективност, икономическото развитие, внедряване на иновации в социалната сфера и образованието, насърчаването на заетостта (мерки 1.1.1. - 1.1.10).

3.2.4. Визия, обща цел и приоритети на Стратегията

Визия:

Трансграничният Черноморски район е свързана територия чрез общата си морска граница и чрез съвместното интелигентно управление на нейните специфични ресурси. Тя се развива сигурно, балансирано и устойчиво. Принос за това развитие имат заинтересованите страни от трите сектора.

При оформянето на визията са взети предвид принципи на управление и на развитие, съобразени с :

- Нуждите на хората от територията да живеят спокойно и сигурно в динамична среда на климатични, социално-икономически и технологични промени;
- Необходимостта от ефективно и ефикасно съобразяване с промените в климата и опазване на природната среда и водите;
- Наличните ресурси, спецификата и оползотворяването на които изисква прилагане на научните и технологични постижения, комбиниране и ресурсна допълняемост за получаване на по-висока добавена стойност;
- Отчитане и съобразяване със секторните интереси на бизнеса и гражданското общество в условия на относителна финансова и политическа самостоятелност на местната и регионална власт;

- Партньорство и сътрудничество, надхвърлящо не само секторните, но и националните граници.

Обща цел на Стратегията:

СЪТРУДНИЧЕСТВО ЗА ПОСТИГАНЕ НА ОБЩ РАСТЕЖ

Обосновка на общата цел:

Формулировката на общата цел на Стратегията съдържа два компонента, които общностите, съставляващи Трансграничния Черноморски район, се стремят да постигнат: първият компонент е свързан с развитие, което води до просперитет; а вторият съдържа инструмента за постигане на желания просперитет, а именно сътрудничеството, което се явява двигател на растежа. От значение е постигането не на какъв да е, а общ растеж, т.е. при измерването на резултатите от съвместните партньорски действия следва да се зложат и проследяват показатели, които в съпоставка показват напредък и от двете страни на границата, за всяка от общностите, влизаща в състава на целевата територия.

Приоритети:

- 1. ПОСТИГАНЕ НА ОБЩИ РЕШЕНИЯ В УПРАВЛЕНИЕТО НА РЕСУРСИТЕ**
- 2. ПРИЛАГАНЕ НА УСПЕШНИ СХЕМИ НА СЪТРУДНИЧЕСТВО**

Обосновка на избраните приоритети:

Идентифицираните в аналитичната част на Стратегията общи ресурси и тяхната експлоатация определят общите допирни точки в развитието на целевата територия. В диахроничен план то е повлияно от морето и от общото историческото минало, а в синхроничен план свързаността има паралелни измерения както в инфраструктурен, така и в социално-икономически порядък. Налице е обща флора и фауна, чието опазване от последиците на човешката дейност са общ проблем. Налични са и предизвикателства в развитието, очертани от полюса Констанца от една страна и от държавната граница между двете съседни държави от друга. Преодоляването им е възможно именно чрез общите решения, базирани на стремежа за общ растеж. От тук и връзката между първия приоритет и общата цел на стратегията.

Вторият приоритет акцентира върху схемите и механизмите на сътрудничество и също корелира с общата цел. Успешното сътрудничество се разглежда в Стратегията като съвкупност от добри практики, намерили своята конкретизация в организационните форми на работа на заинтересованите страни. Стратегията детайлно идентифицира онези заинтересовани страни, които осъзнато и доброволно приемат целта на трансгранично сътрудничество за общ растеж, и адресира към тях своите послания. На областните и местни власти, на които по силата на закон са вменени функции, свързани с трансграничното сътрудничество, са предложени успешни формули за коопериране и управление.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Специфични цели по приоритет 1:

1.1. ЕКОЛОГОСЪОБРАЗНО И БАЗИРАНО НА ЗНАНИЯ УПРАВЛЕНИЕ НА РЕСУРСИТЕ

1.2. ПОДОБРЯВАНЕ МАРКЕТИНГА НА ТЕРИТОРИЯТА

Обосновка на специфични цели 1.1. и 1.2.:

Конкурентоспособността на една територия се определя от ефективното разработване и управление на ресурсите. Специфична цел 1 кореспондира с приоритет 1, като акцентира върху управление, което опазва околната среда и допринася за устойчивото развитие, и привлича като партньори научни и развойни звена, внедрявайки в практиката научните и технологични постижения. По тази причина в кръга от заинтересовани лица са включени наличните на целевата територия университетски и научни центрове, а също териториалните звена, компетентни по проблемите на опазване на околната среда и водите. Те следва да бъдат привличани в процесите на програмиране и планиране на териториалното развитие, при дефинирането и изпълнението на проекти. Концентрацията на специфични ресурси на територията резултира в развитието на туризъм, който е особено чувствителен по отношение тяхното ефективно и балансирано управление.

Анализите показват, че туристическият потенциал на територията не е развит по отношение на специфични ресурси, каквито са минералните води, лечебната кал, биоразнообразието в защитените зони. Туристическият сезон е къс, наличната туристическа инфраструктура - недостатъчно натоварена, браншът страда от кадрови дефицит. В Стратегията са предложени мерки за подпомагане състоянието на сектора, предлагайки общи действия, насочени към маркетинг на територията, дефинирайки Специфична цел 1.2. и насочвайки интереса към целеви групи, които до момента не са били във фокуса на внимание.

Специфични цели по приоритет 2:

2.1. РАЗВИТИЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИЯ КАПАЦИТЕТ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ

2.2. BS SMART - ИНФОРМАЦИОННА СВЪРЗАНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА

Обосновка на специфични цели 2.1. и 2.2.:

Сътрудничеството е въпрос не само на механизми за взаимодействие, работа в мрежа, отговорности на компетентните административни структури и познаване на партньора. То е въпрос на устойчива управленска култура, независимо от изборни резултати и промени в политическото управление. Сътрудничеството е едно от предизвикателствата на европейското членство, което на този етап в целевата територия се реализира като задължително условие при изпълнението на трансгранични проекти, но не и като форми на коопериране и координиране на ниво програмиране и планиране. Изборът на Специфична цел 2.1. формулира мерки и дейности, насочени към преодоляване недостига на умения за работа в мрежа както на структурите на публичната власт, така и на другите заинтересовани страни.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Административният капацитет е предпоставка за успешно провеждане на политики, включително трансгранични. Той е ключов особено за администрациите в малките общини, които са доминиращи в Трансграничния Черноморски район.

Втората специфична цел по приоритет 2 адресира нуждата от комуникационна среда, в която информацията, споделянето, диалогът, допитването до заинтересованите страни са превърнати в процес, предхождащ вземането на решения. Стратегията определя създадената BS Smart - платформа не само като инструмент за комуникация и информация, но и като социална медия, ангажирана с проблемите на Трансграничния черноморски район, разширявайки нейните първоначални функции и потребители. По този начин сътрудничеството в Трансграничния Черноморски район получава своя медиен регулатор и коректор, стъпвайки на принципите на прозрачност и равнопоставеност на заинтересованите страни.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
 ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ
 ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

ОБЩА ЦЕЛ

СЪТРУДНИЧЕСТВО ЗА ПОСТИГАНЕ НА ОБЩ РАСТЕЖ

ПРИОРИТЕТИ

1. ПОСТИГАНЕ НА ОБЩИ РЕШЕНИЯ
 В УПРАВЛЕНИЕТО НА РЕСУРСИТЕ

2. ПРИЛАГАНЕ НА УСПЕШНИ
 СХЕМИ НА СЪТРУДНИЧЕСТВО

СПЕЦИФИЧНИ
 ЦЕЛИ

1.1. ЕКОЛОГОСЪОБРАЗНО
 И БАЗИРАНО НА
 ЗНАНИЯ УПРАВЛЕНИЕ
 НА РЕСУРСИТЕ

1.2. ПОДОБРЯВАНЕ
 МАРКЕТИНГА НА
 ТЕРИТОРИЯТА

2.1. РАЗВИТИЕ НА
 АДМИНИСТРАТИВНИ
 КАПАЦИТЕТИ НА
 ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ
 СТРАНИ

2.2. BS SMART -
 ИНФОРМАЦИОННА
 СВЪРЗАНОСТ НА
 ТЕРИТОРИЯТА

МЕРКИ

1.1.1- 1.1.10

1.2.1.-1.2.2.

2.1.1.-2.1.5

2.2.1-2.2.2

ОЧАКВАНИ
 РЕЗУЛТАТИ

Подобрено
 управление
 на ресурсите

Повишени
 възможности за
 реализация на
 човешкия
 потенциал

Повишена
 атрактивност на
 територията

Реализирани
 съвместни
 програмни и
 проектни
 решения

Институцио-
 нализирано
 партньорство

Системно
 мрежово
 партньорство

РУМЪНИИ - БЪЛГАРИЯ

132

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

3.2.5. Мерки за изпълнение на стратегическите цели

Анализът на общата територия показва общи нужди, удовлетворяването на които е в компетентностите на различни институции. Най-общо те са обособени като нужди на следните целеви групи:

- Населението на целевата територия;
- Туристи, посещаващи територията на Трансграничния Черноморски район;
- Инвеститорите.

Мерките по-долу са подбрани на база на следните фактори:

- Идентифицирани от анализа нужди на целевите групи по тематични сфери;
- Компетентност на местните власти да отговорят на тези нужди;
- Наличие на финансови източници за финансиране на мерките;
- Налични добри практики на проектно сътрудничество в морски трансгранични райони.

По този начин изпълнението на мерките става възможно от гледна точка на целесъобразност, практически решения, управленски капацитет и финансов ресурс. Изпълнението на мерките е разположено във времева рамка от 3 до 5 години от стартиране на Стратегията. Първите 18 месеца са т.н. **подготвителна фаза**, в която мрежата за сътрудничество укрепва, взаимно се информира, идентифицират се проектни партньорствата, свързани с управлението на съвместните ресурси, привличат се заинтересовани страни по тематични сфери и се създава доверие и готовност за работа помежду им. В този период стартират дейностите, водещи към постигане на специфичните цели от приоритет 2 на Стратегията, а именно *Прилагане на успешни схеми за сътрудничество*. Очакван резултат от тази фаза е институционализиране на партньорството, като за тази цел се създава Комитет за сътрудничество, а също мрежово и системно партньорство, което активно използва като комуникативен инструмент BS Smart платформата. В тази фаза от значение е напасването на идейните проекти към целите и приоритетите на новия планов период. По тази причина е предвидена актуализация на Стратегията, която следва изцяло да я насочи към предвидените механизми за финансиране в програмен период 2021-2027 г. Втората фаза на времевата рамка на Стратегията съвпада със задълбочаване на сътрудничеството по тематични сфери, добро познаване на допирните точки за проектно партниране и постигането на съвместни решения, разширяващи и задълбочаващи трансграничното сътрудничество. В тази фаза възможностите за привличане на външно финансиране са отворени.

МЕРКИ ПО ПРИОРИТЕТ 1. ПОСТИГАНЕ НА ОБЩИ РЕШЕНИЯ В УПРАВЛЕНИЕТО НА РЕСУРСИТЕ

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Изборът на мерките по *приоритет 1: Постигане на общи решения в управлението на ресурсите*, е индикативен, доколкото тяхното формулиране се основава от една страна на сравнителния анализ на територията, от друга - на добри практики, реализирани в морски трансгранични райони в Европа. Тяхното изпълнение е важно за по-доброто управление на общите ресурси, но те не почиват на документ от по-висш ранг, какъвто е Регламент, дефиниращ развитието на трансграничното сътрудничество в ЕС за периода 2021-2027 г., тъй като Стратегията се разработва във време, когато този документ още не е оповестен. Мерките могат да бъдат доразвити, конкретизирани, или променени при актуализирането на Стратегията.

**МЕРКИ по Специфична цел 1.1.
ЕКОЛОГОСЪОБРАЗНО И БАЗИРАНО НА ЗНАНИЯ УПРАВЛЕНИЕ НА РЕСУРСИТЕ**

Тематична сфера : Социално развитие

Мярка 1.1.1: Насърчаване на трансграничната мобилност и заетост

Възможни проекти и дейности:

- ✓ Организация на виртуални младежки трудови борси, в сфери от взаимен интерес, с акцент върху сферата на туризма;
- ✓ Издаване на двуезични тематични разговорници, подпомагащи комуникацията при търсене и наемане на работа в сферата на туризма;
- ✓ Запознаване и ползване продуктите, създадени по проекти, и целящи насърчаване на мобилността и заетостта;
- ✓ Координирани действия между професионалните училища и центрове от територията за подготовка на нужните за икономиката кадри;
- ✓ Разкриване на стажантски позиции в заинтересовани бизнеси и маркетинг на възможностите за трудова реализация и социално включване.

Заинтересовани страни: Агенции за заетост, Бюра по труда и структури от целевата територия, ангажирани с проблемите на заетостта; местни власти; бизнеси; образователни институции, центрове за професионално обучение и т.н.

Мярка 1.1.2: Внедряване на иновации в социалната сфера

Възможни проекти и дейности:

- ✓ Картотекиране на здравните ресурси на целевата територия и изготвяне на план за действия за по-добро здравеопазване, базирано на нови технологии, и с оглед на потенциал за съвместяване;
- ✓ Пилотни проекти за социално предприемачество на целевата територия;
- ✓ „Възрастни предават знания на младите“ - създаване на центрове за обмен и професионална комуникация (вместо пенсионерски клубове);
- ✓ Разработване на междубиблиотечна програма за насърчаване на четенето;

Interreg
www.interregrobg.eu

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

- ✓ Интерференция на културите - проучване и популяризиране на мултиетническите традиции на територията;

Заинтересовани страни: публични и частни структури в сферата на здравеопазването; местни власти; културни институти; образователни институции, НПО и др.

Bummelbus е услуга "dial-a-bus (избери автобус", която ангажира дългогодишно безработни. Bummelbus е комбинация от социален проект и предлагане на мобилност, запълваща пропуските в мобилността в някои провинции в Люксембург. Услугата "dial-a-bus" работи в целия регион Йослинг (Ösling) с гъвкаво маршрутизиране до отделни дестинации. Проектът е съфинансиран от Министерството на труда, заетостта и социалната икономика.

Bummelbus е социален проект, който създава заетост за дългосрочно безработни хора. Всеки шофьор има ограничение за работа до 2 години. Целта е да ги обучат за професионални водачи на МПС и да ги подпомогнат да стъпят на пазара на труда. Първоначално целта е била да се предложат услуги за мобилност, особено за възрастни хора и за такива лишени от обществен транспорт. Днес офертата е достъпна за всички. Цената на билета варира в зависимост от разстоянието от 2 € в радиус от 10 км до 7 € в радиус от 35 километра за възрастни. Услугата стартира от няколко общини, докато днес се прилага в цялата северна част на Люксембург и се предлага в 40 общини, на 82 000 жители в 255 села. Децата са важна група сред пътниците, като минималната възраст за пътници е 4 години. Работното време е от 12.00 до 21.15 часа, а в събота от 6:30 до 17:15 часа, докато кол центърът е отворен от 8 до 18 часа. Хората трябва да резервират пътуването си от предния ден, по телефон или електронна поща. Услугата се финансира на 70 % от държавата, тъй като осигурява обучение и дава професия «Водач на МПС» на дълготрайно безработни. Останалата част финансиране се покрива от общините и от приходите от продадени билети. Автомобилният парк към края на 2016 г. се състои от 47 минибуса и микробуса. До края на 2016 г. 370 служители са обучени и интегрирани в пазара на труда, а услугата е била ползвана от над 140 000 клиента.

Системата Bummelbus има две полезни компоненти: От една страна, това е социална инициатива, която наема дългогодишни безработни и предлага обучение, което ги прави подходящи за пазара на труда. От друга страна, това е оферта за мобилност в селски район, която предлага на хората с намалена подвижност възможност за ползване на транспортни средства в ежедневието, но и предоставя алтернатива на индивидуалния транспорт. Така системата оказва влияние не само за социалното включване, но и допринася в посока нисковъглеродна икономика.

<http://www.fpe.lu/services/bummelbus/>

www.interregrobg.eu

Съдържанието на този материал не представлява непременно официалната позиция на Европейския съюз.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Brain@Home: Да размърдаме и натоварим мозъчните си клетки

Според Световната здравна организация, поради подобряването на здравето състояние в световен мащаб, броят на възрастните хора нараства. Оценката е, че до 2050 г. над 22 % от световното население ще е на възраст над 60 години. От друга страна, навсякъде по света бързо нарастват хроничните заболявания. Процесът на стареене е сложен, без да има директна връзка между физическите и психическите умения, което означава, че помощта за отделен човек трябва да бъде коригирана по уникален начин към неговите индивидуални изисквания. Въпреки това, предизвикателствата, пред които са изправени възрастните хора, могат да бъдат превърнати във възможности за тях и за цялото общество. Това се постига чрез интелигентни решения, с чиято помощ възрастните граждани могат да подобрят своето социално и здравословно състояние и да увеличат своята независимост, а следователно, и качество на живот. Въпреки традиционната концепция, че употребата на съвременни технологии е много ниска сред населението в по-напреднала възраст, има огромно количество данни, които признават, че възрастните хора имат висок капацитет да усвояват технологии, съобразени с техните нужди, и че те са изключително заинтересовани от самоуправлението на симптомите на хроничните заболявания, от които страдат. По този начин, получавайки помощ и полезни средства чрез специализирани програми, съобразени с техните нужди, възрастните хора могат значително да подобрят физическото и психическото си състояние. Brain @ Home е пилотна информационна платформа, чрез която възрастните хора имат достъп до мотивираща, интересна и забавна среда, която да им помогне да тренират мозъка си и да се занимават с физически дейности в безопасно пространство у дома. Към нея е изградена хардуерна система, съставена от преносими устройства, посветени на стимулирането на умственото обучение. Изградена е и игрална платформа с роля в социалното обучение. Всички интерактивни игри и приложения се съхраняват в облак. Резултатът, който един потребител отбелязва в дадена игра, може да бъде сравнен с този на други потребители, като така се създава виртуална общност за възрастни хора и техните семейства и приятели, където те споделят и разпространяват знания и преживявания. Внедрена е и система, която съхранява медицински резултати и позволява на потребителите, лекарите с достъп до тези данни да следят развитието. Системата позволява извършване на анализ на общото здравословно състояние, качеството на живот и когнитивния статус след завършване на обучителната програма. В следващия етап предстои към платформата да се включат музеи, оперни театри и исторически обекти, като средство за достигане до посетители, които по този начин имат отдалечен достъп до културни съкровища. Системата е пилотно въведена на територията на Румъния и Унгария.

www.brainathome-aal.com

Interreg
www.interregrobg.eu

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

„Здравословна почивка“

В регион Венето (Италия) са направени значителни инвестиции в трансгранични здравни услуги в отговор на големия обем туристи. Венето Ориентале, разположено на крайбрежната ивица, е особено засегнато от ръста на туристите. При местно население от 220 000 души, през летните месеци броят на посетителите в града достига 2.5 милиона. Местният здравен орган решава да подпомогне икономиката на туризма чрез предоставяне на широка гама от здравни услуги за туристи, с особен акцент върху услугите за хронични заболявания, и специално хронични бъбречни заболявания. Услугите за диализа, от които могат да се възползват туристите, се предлагат целогодишно в главната болница в Йезоло и сезонно (от май до септември) в амбулаторния център в Бибионе. Пациентите с Европейска здравна карта получават услугата безплатно и местната Здравна служба комуникира директно с националния здравноосигурителен фонд на пациента за възстановяване на стойността на услугата. Пациентите с частна застраховка плащат на място, след приключване, или получават фактура при завръщане у дома. Стойността на услугите се възстановява в съответствие с разходите, определени в Италия, които са ниски, така че получените плащания не са достатъчни за покриване на пълната сума. Сезонните услуги на туристите, предоставяне от местните здравни власти, получават и отделно годишно финансиране от регион Венето, което се използва за покриване на разходите за допълнителни услуги за диализа. За да може да бъде направена диализа на място, обикновено е достатъчно пациентите или техните оригинални центрове за диализа да изпратят здравния си план до центъра във Венето две седмици по-рано, така че диализата по време на пътуване да бъде синхронизирана с предварително съществуващия план на пациентите. По този начин местното здравно звено №10 (Veneto) гарантира през целия сезон здравни услуги на всички туристи, дори и на тези без здравни осигуровки, както и на такива от страни извън ЕС. Заедно с това, от 2014 г. функционира и проектът „Vacanze in Salute“ (Здравословна почивка), със специално предназначено мобилно приложение за ефективна помощ на тези, които се нуждаят от информация и адреси в реално време. За туристите, които се нуждаят от медицинска помощ по време на почивка или които се намират в извънредна ситуация, здравната служба предлага медицинско обслужване на повикване, включително през нощта, през месеците юли и август. Приложението „Vacanze in Salute“ може да бъде изтеглено от каталога Bibione 2014, както и от Google Play и Apple Store.

РУМЪНИЯ - БЪЛГАРИЯ

Interreg
ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
www.interregrobg.eu

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Тематична сфера: Съвместно икономическо планиране и развитие

Мярка 1.1.3: Повишаване на общия потенциал за туризъм

Възможни проекти и дейности:

- ✓ Разработване на подробни карти за културен туризъм и карти за екологичен туризъм на територията;
- ✓ Инвентаризация и оценка на разработени трансгранични маршрути;
- ✓ Разработване и обогатяване на трансгранични маршрути;
- ✓ Организиране на събития за представителите на креативни индустрии;
- ✓ Популяризиране/ пилотно въвеждане на трансгранична платформа „Устойчив бизнес на черноморските общини“ с ясни критерии за регистрация на частни земеделски стопани, производители, хотелиери и други;
- ✓ Създаване и маркетинг на общ културен календар на събитията;
- ✓ Насърчаване на културния обмен - гостуващи режисьори, актьори, музиканти и пр.

Заинтересовани страни: бизнес; културни институти; местни власти и т.н.

Мярка 1.1.4: Към кръгова икономика

Възможни проекти и дейности:

- ✓ Изследване и анализ на битовите отпадъци на целевата територия, планиране на съоръжения за рециклиране и преработка;
- ✓ Проекти за оползотворяване на отпадната биомаса в селското и горското стопанство на целевата територия за енергийни нужди и производство на органични торове;
- ✓ Популяризиране на общите устройствени планове на крайбрежията в целевата територия;
- ✓ B2B и брокеридж прояви за стимулиране на клъстериране и био-базирани икономически дейности;

Заинтересовани страни: бизнес; местни власти; НПО в сферата на околната среда, научно-изследователски институти и др.

Мярка 1.1.5: Развитие на иновациите

Възможни проекти и дейности:

Interreg
www.interregrobg.eu

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

- ✓ Популяризиране дейността на Морски клъстер RONOMAR⁹⁸ и туристически клъстер INOMAR⁹⁹;
- ✓ Стимулиране и подкрепа за иновативни старт-ъпи;
- ✓ Създаване на съвместни клъстери;
- ✓ Популяризиране на употребата на устойчиви, природно съобразни методи за събиране на реколтата и изграждане на мрежи за създаване на стойност в сферата на етерично-маслените култури;
- ✓ Подкрепа за бизнеса за трансгранична марка „Черно море“ за органични храни и напитки, произведени в черноморските общини, както и за улов от устойчив риболов и аквакултури.

Заинтересовани страни: научни институти, членове на клъстерите; бизнес; асоциации на бизнеса, висши учебни заведения, научни институти, НПО и др.

Платформата „Открита иновация“ е съвместен инструмент за прилагане на нов модел на политиката за регионално управление на иновациите. Отворената платформа за иновации осигурява среда, в която гражданите могат да играят активна роля заедно с професионалисти, способни са да използват компетентности,

---

⁹⁸ <http://www.ronomar.ro>

⁹⁹ <http://www.inomar.ro/>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

идеи и решения през целия жизнен цикъл на регионалната политика за научни изследвания и иновации, от определянето на стратегическите цели до мониторинга и оценка, с преместване на фокуса от институциите и организациите към отделните индивиди. Днес платформата наброява повече от 7000 участника, както от научно-изследователската общност, така и от широката общественост, функционираща на принципа на обществена ангажираност на различни действащи лица. Платформата предлага широка гама от инструменти за информиране и ангажиране, популяризиране на компетенциите на местните участници, проектиране и управление на научноизследователски и отворени иновационни проекти за разпространение и валоризиране на резултатите. Софтуерът, на основата на който е изградена платформата, е със свободен лиценз с отворен код, което цели да улесни приемането и от различни потребители и да насърчи сътрудничеството между тях (други региони, фирмени мрежи, клъстери, големи съвместни проекти и др.), така че да се увеличи максимално споделянето на съдържание и оперативната съвместимост, както и да се насърчи използването на инструмента на всяко ниво: на местно, национално и международно равнище. Стартирала през 2013 г., днес платформата предлага 8 000 възможности за сътрудничество в световен мащаб. Понастоящем чрез нея са свързани над 7000 потребители и над 2000 организации. Броят на публикуваните дискусии е около 1300, предложенията за сътрудничество - 230 и броят на създадените общности е 125, сред които: TEINVEIN - целящ изграждането на платформа за интелигентно превозно средство, която да послужи като основа за развитието на напълно автономен автомобил; AURORA - за разработка на новаторска технология за глобално разпределено производство на евтини и ефективни слънчеви панели чрез високопроизводително производство на базата на ротационен печат, комбинирани с използването на съвременния материал перовският; ECONOVA - за разработка на интегрирана и силно технологична пилотна платформа за производство на възобновяеми торове за заместване на синтетичните, заедно със система за добив на тежки метали и органични микроорганизми, които могат да присъстват в биологичната утайка, предназначена за производство на възобновяеми торове и т.н.
www.openinnovation.regione.lombardia.it

Тематична сфера: Опазване на околната среда

Мярка 1.1.6: Подготовка за реакция при условия на климатични промени Възможни проекти и дейности:

- ✓ Проучване и съвместни действия за защита на морската акватория;
  - Използване на екологични хидротехнически съоръжения;
  - Приемане на планове за изграждане на изкуствени рифове;

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

- Създаване на подводни резервати с различно предназначение: около археологични или исторически обекти, подводни газови извори, биологични съобщества, подводни съоръжения с различно предназначение, изкуствени рифове, стационарна изследователска апаратура и др. - подводни археологични и други видове резервати, повишаващи биоразнообразието и биопродуктивността и обслужващи науката и подводния туризъм.
- ✓ Създаване на системи за съвместно оповестяване:
  - При промени в състоянието на морската акватория;
  - При промени в епизоотичната обстановка;
  - За реакция при бедствия и аварии;
- ✓ Организиране и провеждане на научни конференции за прогнозиране на промените в селското стопанство и изложения, демонстриращи технологични решения за адаптации към промените в климата;
- ✓ Разработване и разпространение на информация, учебни и образователни материали за интегрирано управление на крайбрежните зони и за опазване на крайбрежното и морско биологично разнообразие;
- ✓ Идентифициране и създаване на опис на черноморските пейзажи на територията с висока природна, историческа, културна и естетическа стойност;
- ✓ FSC 100 сертификация на всички черноморски горски стопанства;
- ✓ Картиране на рискови крайбрежни територии - населени места, застрашени от заливане и засоляване, лимани и лагуни, застрашени от ерозия брегове, застрашени от заливане туристически ресурси, застрашени редки екосистеми.

Заинтересовани страни: специализирани институти в сферата на околната среда, селското стопанство, екологията; местни власти; научни среди; бизнес; образователни институции;

Мярка 1.1.7: Съвместно управление на екосистеми

Възможни проекти и дейности:

- ✓ Разработване на система от информационни мерки за посетителско поведение в защитените зони;
- ✓ Разширяване на мрежата от посетителски центрове и популяризиране защитените зони на целевата територия;
- ✓ Създаване на Партньорства между бизнес (туристически обекти) и неправителствен сектор за инициативи за повторно използване/ рециклиране на вторични суровини;
- ✓ Повишаване на информираността на заетите в селскостопанския сектор за опазване и устойчиво използване на биологичното разнообразие и за възможностите за прилагане на агро-екологични мерки;

---

¹⁰⁰ FSC (Forest Stewardship Council) - глобален стандарт, който гарантира отговорното управление на горите по цял свят.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

- ✓ Идентифициране на местата с високо консервационно значение в селскостопанския фонд, които са застрашени от загуба на биологично разнообразие;
- ✓ Стимулиране на органично земеделие, отказ от ползване на хербициди, пестициди и азотни торове в 3 - километровата зона от брега;
- ✓ Целенасочени действия за възстановяване и подобряване на деградирани трайни насаждения по природосъобразен начин в 3 - километровата зона (напр. лозя, овощни дървета);
- ✓ Създаване на карта на функционалното (секторно) зонироване на интегрираната територия с оглед всички природни компоненти и ограничения върху управлението на природата, идентифициране на междусекторните конфликти.

Заинтересовани страни: специализирани институции; местни власти; научни среди, НПО.

Мярка 1.1.8: Ограничаване на свлачищните / абразивните процеси

Възможни проекти и дейности:

- ✓ Проучване на добри практики и обмен на иновативни технологии;
- ✓ Инвентаризация на състоянието на растителната покривка в зоните, уязвими за свлачища, ерозия, абразия и наводнения;
- ✓ Разработване на инвестиционни предложения;
- ✓ Провеждане на залесителни мероприятия с местна растителност, устойчива на климатичните промени и/ или осигуряване естественото възобновяване на растителността;

Заинтересовани страни: специализирани институции; местни власти; бизнес

В рамките на проект „Инструменти за оценка на отпадъците, еутрофикацията и шумовите смущения в морските води /MARLEN“, Община Бургас, България в партньорство с "Институт по океанология" при БАН и Басейнова Дирекция Черноморски регион - Варна създават инструменти за оценка на морската среда чрез прилагане на нови технологии и най-добри практики в три сфери: Откриване и класифициране на морските отпадъци в крайбрежните райони ; Регулярен мониторинг, почти в реално време, на еутрофикацията на повърхностните води на големи акватории и Мониторинг на подводния шум. Разработените инструменти за подобряване на мониторинга на морската среда и инсталирането на мобилни океанографски системи за мониторинг на повърхностните води на Черно море на четири плавателни съда, употребата на безпилотен летателен апарат с мултиспектрална камера за мониторинг на морските отпадъци и стационарни системи хидрофони за пасивен акустичен мониторинг на подводния шум позволяват в

„Заедно срещу отпадъците“ ("United Against Waste"/ UAW) е кампания, която стартира през 2014 г. под формата на платформа за трансгранично сътрудничество. Компании от пазара на хранителни продукти, подкрепени от федералното правителство, провинциите, науката и НПО сектора си поставят амбициозната цел: да намалят наполовина до 2020 г. отпадъците, които могат да бъдат избегнати, в кухните на туристическите обекти. Чрез консултации с независими кухненски специалисти на KÜCHENPROFI се подпомага оптимизирането на използването на стоките. Инициативата е стартирала и онлайн инструмент за анализ на отпадъците: бърз тест позволява изчисляването на отпадъците от хранителни продукти, които могат да бъдат избегнати в дадената компания, и сравнение със средните стойности за бранша. Заинтересованите хотелиери и други в сферата на гастрономията могат да се възползват от възможността заемане на оборудване за установяване на отпадъци и анализ на хранителните отпадъци, за да се разбере къде има потенциал за икономии.

<https://united-against-waste.at>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ
ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Тематична сфера: Енергийна ефективност

Мярка 1.1.9.: Подобрена мобилност и електромобилност на територията

Възможни проекти и дейности:

- ✓ Съвместно планиране разположението на територията на зарядни станции за електромобили;
- ✓ Разработка на система от мерки срещу автомобилите, замърсяващи околната среда в трансграничния регион;
- ✓ Развитие на алтернативни интермодалности;

Заинтересовани страни: специализирани институции; местни власти; бизнес

Мярка 1.1.10: Насърчаване дейността на Клъстер "Зелена енергия" Констанца - Добрич

Възможни проекти и дейности:

- ✓ Проучване и обмен на добри практики за публично-частно партньорство в сферата на добива и потреблението на зелена енергия;
- ✓ Разработване на конкретни проектни идеи с оглед на възможности за финансиране в следващия програмен период 2020 +.

Заинтересовани страни: членове на клъстера; бизнес; асоциации на бизнеса; местни власти.

<p>МЕРКИ по Специфична цел 1.2. ПОДОБРЯВАНЕ МАРКЕТИНГА НА ТЕРИТОРИЯТА</p>

Мярка 1.2.1: Обогаляване и диверсификация на туристическия продукт на територията

Възможни проекти и дейности:

- ✓ Проучване на възможностите за разработка на различни форми на туризъм - възможности за гурме, винен, голф и други видове туризъм;
- ✓ Изготвяне на Винена карта на трансграничната територия;
- ✓ Привличане интереса на целевите групи на програма „Еразъм+“ чрез активен маркетинг на възможностите на територията за стажове и практики, организиране на събития и обмен;

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

- ✓ Съвместно маркетизиране на спортните бази на територията за развитие на спортен туризъм.

Заинтересовани страни: образователни институции; местни власти; бизнес; културни институти; НПО в сферата на спорта и др.

Мярка 1.2.2: Подобряване капацитета на територията в СПА туризма и иновации в уелнес -сферата:

Възможни проекти и дейности:

- ✓ Обмен на добри практики;
- ✓ Обучения на рехабилитатори и кадри в спа- и уелнес- сферата;
- ✓ Издаване на двуезичен Наръчник в СПА туризма;
- ✓ Общ маркетинг на възможностите за СПА туризъм.

Заинтересовани страни: центрове за професионално обучение по туризъм, в уелнес- и б्यоти-сферата; местни власти; бизнес; НПО в сферата на туризма, уелнес сферата.

12 най-добри практики в световния винен туризъм

Виненият туризъм постоянно се увеличава по света през последното десетилетие. Само в Калифорния през 2012 г. повече от 20 милиона туристи са посетили различни винарни и са похарчили 2,1 милиарда долара за вино и свързаните с него дейности.

Винените туристи навсякъде по света са мотивирани от различни фактора, като някои от тях се различават по страни - за развлечение, за консумация, срещи с приятели, за запознаване с изкуството или архитектурата в избите, за еко-туризъм, за приятно съчетание на храна и вино за обогатяване на културата или за повече романтика. или романтично причини. Общото за винените туристи, обаче, е желанието да опитат нови вина, да научат повече за тях, и да видят как се прави виното.

Сред най-успешните винени райони са подбрани 12-те най-добри практики на глобалния винен туризъм:

- # 1 - Създаване на Винена карта на района;*
- # 2 - Партньорства за виното в общността;*

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ
ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

МЕРКИ ПО ПРИОРИТЕТ 2. ПРИЛАГАНЕ НА УСПЕШНИ СХЕМИ НА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Изборът на мерки по Приоритет 2 е съобразен с действителността и отчитане на фактите, че трансграничните партньорства в целевата територия до момента са реализирани само на ниво проект и на двустранна основа, която обхваща много по-малка площ. Партньорствата не почиват на никакъв организационен механизъм, обхващащ разработването и прилагането на политики, който да работи системно, при това в разширен състав, включвайки различни заинтересовани страни. Мярката, предлагаща институционализиране на трансграничните взаимоотношения чрез създаването на **Комитет за сътрудничество** предлага такъв механизъм, като е съобразена с особеностите и нивата на компетентност на институциите, както и с възможностите той да бъде финансиран в рамките на местните бюджети.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Различното ниво на развитие на общинските територии, включени в Трансграничния Черноморски район, както и концепцията за полицентрично развитие и влияние на градовете, силно влияеща на процеса на програмиране и планиране в румънската част от територията, ще създаде дисбаланс в мащаба от двете страни на границата. Черно море е обща граница, но това не е достатъчно за монолитното и балансирано трансгранично сътрудничество между българската и румънската част. По тази причина в Стратегията е заложена особена функция на областния управител на област Добрич, който, по силата на своите пълномощия, има балансираща функция.

Към момента Стратегията е изцяло съобразена с наличните стратегически документи, които обхващат периода до 2020 г. След като на ниво Европейски съюз бъде приет новият регламент, който дефинира целите на новия програмен период, следва Стратегията за сътрудничество да бъде приведена в съответствие със стратегическите документи от по-висок ранг. Това ще даде възможност на целевата територия да приеме План за действие, насочен към позиционирането на проектните идеи, възникнали в процеса на планиране (мярка 2.1.3) към съответния източник на средства.

Прилагането на успешни схеми за сътрудничество е зависимо от информационните технологии и техните възможности да преодоляват граници и да позволят на заинтересованите страни да работят в мрежа. Чрез тях гражданите и бизнеса могат да разполагат с инструментариум, който ще им предостави информиран избор за територията на Трансграничния Черноморски район. По тази причина втората специфична цел акцентира върху мерки, насочени към рационалното използване възможностите на информационните технологии.

Тъй като мерките по втория приоритет на Стратегията създават организационната рамка на сътрудничеството, в тяхното изпълнение се включват всички заинтересовани страни.

Създаването на организационния механизъм следва да се позиционира в подготвителната фаза на времевата рамка за изпълнение на Стратегията, което ще създаде необходимите предпоставки за постигането на очакваните резултати като: реализирани съвместни програмни и проектни решения, подобро управление на ресурсите, повишена атрактивност на територията и в крайна сметка по-добри възможности за реализация на човешкия потенциал в Трансграничния Черноморски район.

**МЕРКИ по Специфична цел 2.1.
РАЗВИТИЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИЯ КАПАЦИТЕТ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ**

**Мярка 2.1.1.: Институционализиране на партньорството
Възможни проекти и дейности:**

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

- Създаване на **Комитет за сътрудничество**: Съвместен орган, в който участват представители на всяка териториално-административна структура, участваща в Трансграничния черноморски район.

Цели :

- наблюдава прилагането и изпълнението на Стратегията за сътрудничество и тематичните планове
- информира, консултира и привлича публичните и частните организации на представително и легитимно равнище, които са заинтересовани от трансгранично развитие
- активизира и разширява сътрудничеството и с други региони в ЕС
- трансферира опит, добри практики, познания и умения за реализация на регионални инициативи

За изпълнение на целите Комитетът приема Правилник за дейността си и Годишен план за работа по следните тематични сфери: социална сфера, съвместно икономическо планиране, опазване на околната среда, енергийна ефективност, маркетинг на територията. Дейността на Комитета за сътрудничество се подпомага от Секретариат, който подготвя заседанията на Комитета и тематични координационни срещи. Секретариатът се състои от служители от администрациите на общини Балчик и Наводари. Двете общини са инициатори за създаването на Комитета за сътрудничество.

Ангажирани страни и участници в Комитет за сътрудничество:

Областен управител:

Областните управители на Констанца и Добрич насърчават процеса на развитие на сътрудничеството в Трансграничния черноморски район чрез:

- ✓ Председателстване на Комитета за сътрудничество;
- ✓ Организационна подкрепа и координиране процесите на програмиране и планиране на трансграничното сътрудничество;
- ✓ Участие в Комитета за наблюдение на Програмата за трансгранично сътрудничество;
- ✓ Съдействие за привличане на заинтересовани страни и за създаване на нови партньорства;
- ✓ Подпомагане сътрудничеството между образователните, изследователските и развойните звена и бизнеса;
- ✓ Оценка на въздействието на механизмите за сътрудничество върху територията.

Местни власти:

- ✓ Кметът на съответната административна единица, включена в Трансграничния черноморски район, е член на Комитета за сътрудничество;

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

- ✓ Предоставят експертиза в процесите на програмиране, планиране и оценка на въздействието на трансграничното сътрудничество;
- ✓ Съдействат за организацията и домакинстват тематични координационни срещи
- ✓ Осигуряват информационно актуализацията на Стратегията;
- ✓ Включват в Общинския план за развитие (2020+) относими мерки от Стратегията за сътрудничество;

Институции, представени на регионално/ местно ниво:

- ✓ Участват в координационните срещи;
- ✓ Предоставят експертиза (браншова, секторна) в процесите на програмиране, планиране и оценка на въздействието на трансграничното сътрудничество.

Неправителствени организации:

- ✓ Участват в координационните срещи;
- ✓ Предоставят експертиза в процесите на програмиране, планиране и оценка на въздействието на трансграничното сътрудничество;
- ✓ Съдействат за информиране и публичност по отношение на стратегията;
- ✓ Подпомагат гражданското участие в процеса.

Мярка 2.1.2 Програмиране на сътрудничеството в Трансграничния Черноморски район

Възможни проекти и дейности:

- ✓ Актуализиране на Стратегията за сътрудничество за периода 2021-2027 г.;
- ✓ Приемане на План за действие, съобразен с актуалния регламент, дефиниращ цел „Европейско териториално сътрудничество“ 2020 +;

Мярка 2.1.3. Планиране на сътрудничеството в Трансграничния Черноморски район

Възможни проекти и дейности:

- ✓ Провеждане на координационни срещи със заинтересовани страни по тематични сфери;
- ✓ Разработване и изпълнение на тематични планове за сътрудничество;
- ✓ Популяризиране на тематичните планове чрез BS Smart платформата;

Мярка 2.1.4: Укрепване на Съвместна мрежа на черноморските общности в трансграничния регион

Възможни проекти и дейности:

- ✓ Трансгранично хоризонтално сътрудничество между различните звена на публичните администрации;
- ✓ Обмен на добри практики и обучения на ключови общински експерти, ангажирани с темата за трансгранично сътрудничество.

Мярка 2.1.5: Стратегическо партниране на база визия за развитие между Мангалия - Балчик; Наводари - Каварна; Ефорие- Шабла.

Възможни проекти и дейности:

- ✓ Разработване на съвместни политики на база Визия за развитие;
- ✓ Подготовка на проектни пакети.

<p align="center">МЕРКИ по специфична цел 2.2. BS SMART - ИНФОРМАЦИОННА СВЪРЗАНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА</p>
--

Мярка 2.2.1. Развитие на BS Smart - платформата

Възможни проекти и дейности:

- ✓ Издаване на бюлетин;
- ✓ Насърчаване активността на членовете;
- ✓ Провеждане на допитвания при вземане на съвместни решения;
- ✓ Анкетиране на целеви групи;
- ✓ Маркетинг на платформата.

Мярка 2.2.2. Разработване и поддържане на ИТ приложения:

Възможни проекти и дейности:

- ✓ Уеб приложение за визуализация на Устройствени планове на крайбрежието на целевата територия;
- ✓ За компоненти на околната среда - въздух, чистота на морската вода, вълнение на морето;
- ✓ За съвместни маршрути на територията;
- ✓ Общ календар на територията с бизнес, културни, спортни и др. прояви от общ интерес;
- ✓ Двуетичен разговорник.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

В съответствие с предложената от Европейския парламент подготвителна дейност, Европейската комисия стартира конкурс за титлата „Европейска столица на интелигентния туризъм“. Тази нова инициатива има за цел да награди европейските градове и да им даде възможността да споделят образцовите си практики на интелигентни туристически дестинации. Инициативата ще излъчи постиженията на туристическите дестинации в Европейския съюз в следните сфери: устойчивост, дигитализация, културно наследство и творчество, достъпност.

Туристическият сектор е третият най-голям сектор на социално-икономическа дейност на ЕС и играе ключова роля в приноса към растежа и заетостта. И все пак този сектор има огромен потенциал за по-нататъшен растеж чрез подобряване на преживяването на посетителите, създаване на нови партньорства и възможности за сътрудничество, както и чрез подсилване на иновациите в европейските градове и региони.

Двата града, които покажат най-интелигентните, иновативни и приобщаващи решения във всички гореизброени сфери, ще бъдат наградени с титлата „Европейска столица на интелигентния туризъм за 2019 г.“. Още четири града ще получат награди на Европейския интелигентен туризъм за своите забележителни постижения в изброените категории. Първата покана за конкурс на тази нова европейска инициатива стартира на 11 април 2018 г., а първите номинирани градове са Брюксел, Хелзинки, Любляна, Лион, Малага, Нант, Палма, Познан, Талин, Валенсия. Церемонията по награждаване на отличените има своето първо издание на 7 ноември 2018 г. в Брюксел.

www.smarttourismcapital.eu

Времевият обхват на изпълнение на стратегията е средносрочен, т.е. до 5 години от нейното стартиране. Съгласно техническото задание, нейната реализация следва да започне от последното тримесечие на 2018 г., следователно мерките покриват периода до 2023 г. Тази времева рамка съвпада с периода на програмиране на цел „Европейско териториално развитие“ на Европейския съюз за новия програмен период 2020 + и с неговото начало, но и с приключване на настоящия програмен период и неговото отчитане.

За изпълнение на стратегията следва всяка заинтересована страна да се запознае със Стратегията и да идентифицира своето място в реализацията ѝ. Така ще се формира програма за пилотно прилагане според правомощията на съответните органи или бизнес и обществени интереси на други прилагащи страни. За да постигне пълноценно своите цели и да използва рационално наличните дадености и институции, в стратегията са определени следните периода на реализация на мерките и дейностите на стратегията в планирания петгодишен период:

Interreg
www.interregrobg.eu

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Стратегически цели/ мерки	I-ва година		II-ра година		III-та година		IV-та година		V - та година	
	I - VI	VII - XII	I - VI	VII - XII	I - VI	VII - XII	I - VI	VII - XII	I - VI	VII - XII
ПРИОРИТЕТ 1. ПОСТИГАНЕ НА ОБЩИ РЕШЕНИЯ В УПРАВЛЕНИЕТО НА РЕСУРСИТЕ										
Специфична цел 1.1. ЕКОЛОГОСЪОБРАЗНО И БАЗИРАНО НА ЗНАНИЯ УПРАВЛЕНИЕ НА РЕСУРСИТЕ										
Мярка 1.1.1: Насърчаване на трансграничната мобилност и заетост										
Мярка 1.1.2: Внедряване на иновации в социалната сфера										
Мярка 1.1.3: Повишаване на общия потенциал за туризъм										
Мярка 1.1.4: Към кръгова икономика										
Мярка 1.1.5: Развитие на иновациите										
Мярка 1.1.6: Подготовка за реакция при условия на климатични промени										
Мярка 1.1.7: Съвместно управление на екосистеми										
Мярка 1.1.8: Ограничаване на свлачищните / абразивните процеси										

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Мярка 1.1.9.: Подобрена мобилност и електромобилност на територията													
Мярка 1.1.10: Насърчаване дейността на Клъстер "Зелена енергия" Констанца - Добрич													
Специфична цел 1.2. ПОДОБРЯВАНЕ МАРКЕТИНГА НА ТЕРИТОРИЯТА													
Мярка 1.2.1: Обогаляване и диверсификация на туристическия продукт на територията													
Мярка 1.2.2: Подобряване капацитета на територията в СПА туризма и иновации в уелнес -сферата													
ПРИОРИТЕТ 2. ПРИЛАГАНЕ НА УСПЕШНИ СХЕМИ НА СЪТРУДНИЧЕСТВО													
Специфична цел 2.1. РАЗВИТИЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИЯ КАПАЦИТЕТ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ													
Мярка 2.1.1.: Институционализиране на партньорството													

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Мярка 2.1.2 Програмиране на сътрудничеството в Трансграничния Черноморски район											
Мярка 2.1.3. Планиране на сътрудничеството в Трансграничния Черноморски район											
Мярка 2.1.4: Укрепване на Съвместна мрежа на черноморските общности в трансграничния регион											
Мярка 2.1.5: Стратегическо партниране на база визия за развитие между Мангалия - Балчик; Наводари - Каварна; Ефорие- Шабла											
Специфична цел 2.2.BS SMART - ИНФОРМАЦИОННА СВЪРЗАНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА											
Мярка 2.2.1. Развитие на BS Smart - платформата											
Мярка 2.2.2. Разработване и поддържане на ИТ приложения											

3.2.7. Мониторинг и наблюдение

Мониторингът е дейност по систематичното и непрекъснато събиране, анализ и използване на информация с цел управленски контрол, идентифициране и предприемане на коригиращи действия при прилагането на публични политики. Целта на мониторинга е предоставянето на ключова информация за осъществения напредък на компетентните органи, отговорни за изпълнението и контрола на публичните политики. Целта е да се коригират отклоненията от поставените задачи, като по този начин се подобри осъществяването на стратегията и се улесни по-нататъшното развитие на процеса.

За целите на Съвместната Стратегия за сътрудничество и координирано териториално развитие на трансграничния черноморски регион мониторингът и оценката са инструменти на доброто управление. Те са неотделима и значима част на процеса на вземане на решения и управление на цялостния цикъл на разработване, прилагане и оценяване на политиката на сътрудничество и съвместни действия. Те създават и гарантират:

- ✓ Ефективност и ефикасност на политиките и изграждането на стратегическа визия;
- ✓ Подобрене на качеството на изпълнението на публичните политики, постиганите резултати, създаваните продукти и предоставяните услуги;
- ✓ Отчетност;
- ✓ Отговорност на управлението;
- ✓ Прозрачност на управленските процеси;
- ✓ Механизми за гражданско участие;
- ✓ Съгласие.

Основните принципи за реализиране на мониторинга са:

- ✓ Прозрачност - заинтересованите страни да получават актуална информация относно изпълнението на Стратегията;
- ✓ Отговорност и отчетност - публичните органи и звена, изпълняващи Стратегията, да се отчетат пред заинтересованите страни.
- ✓ Участие и съгласие - заинтересованите страни да имат възможност да участват при вземането на решения по отношение изпълнението на Стратегията от гледна точка съгласуване на техните интереси;
- ✓ Навременност - измерване на текущите дейности и резултати, така че да има възможност за адекватни коригиращи действия, при необходимост.

Функциите по мониторинг и наблюдение на стратегията се изпълняват от Секретариата на Комитета за сътрудничество. Наличието на мрежата BS Smart освен инструмент по стратегията е и инструмент за поддържане на високо ниво на информираност и

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ИНВЕСТИРАМЕ ВЪВ ВАШЕТО БЪДЕЩЕ!

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

публичност за реализацията на стратегията и въвличане на заинтересованите страни, като осигурява максимално покритие на територията.

3.2.8. Прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност и участие на гражданите в процеса

Принципът на партньорство е сред основните механизми за функциониране на Европейския съюз и предполага активното участие на гражданското общество в процеса на разработване, мониторинг и оценка на проекти и стратегически документи за развитие. Прилагат се различни подходи за диалог и консултации на различни нива, така че да осигурят съвместното участие на публични власти, бизнеса и асоциациите на работодателите, синдикатите, неправителствените организации и други заинтересовани страни. Ефективното планиране и успешното устойчиво и интегрирано развитие се основават на отворен и прозрачен процес с широко включване на гражданите и заинтересованите страни в различните етапи.

Прилагането на настоящата Стратегия в цялост или на отделни нейни мерки на трансгранично ниво изисква процес на активното включване на различни заинтересовани страни като общини, административни структури, бизнес, неправителствени организации. Отчитането на разнообразните интереси и съображения е възможност за балансиран, реалистичен и отразяващ спецификата документ. Участието на граждани и граждански организации като заинтересовани страни в планирането, в процеса на вземане на решения и реализацията е от съществено значение за успеха на стратегията. Нивата и формите на участие на заинтересованите страни могат да бъдат разнообразни. Важно е те да се поддържат информирани, на а етапа на консултациите да дадат своята обратна връзка и да изявят своето мнение и да имат принос в процеса на вземане на решения. На нивото на сътрудничеството те са участници в процеса на ефективно партньорство и ангажиране по всички ключови дейности и решения, а в последствие, и участват в тяхното изпълнение.

Проект „Мрежа за интелигентно сътрудничество
на черноморските общности в трансграничния регион“
е съфинансиран от Европейския Съюз чрез Европейския фонд за
регионално развитие в рамките на Програмата Interreg V-A Румъния- България

ВОДЕЩ ПАРТНЬОР

Община Балчик

България, 9600 Балчик, площад "21-ви септември " №6
Телефон: 0579 71033
Факс: 0579 74117
E-mail: dimitrov@balchik.bg
Website: www.balchik.bg

ПАРТНЬОР 2

Община Наводари

Румъния, 905700 Наводари, улица "Добруджа" №1
Телефон: 0040 241 761 603
Факс: 0040 241 761 606
E-mail: secretariat@primaria-navodari.ro
Website: www.primaria-navodari.ro

SMART BSnetwork

„Мрежа за интелигентно сътрудничество
на черноморските общности в трансграничния регион“
Акроним: "SMART BSnetwork"

Проект: 16.5.2.011 / eMS код: ROBG - 197

Издател на материала: Община Балчик

Дата на публикуване: октомври 2018

Съдържанието на този материал не представлява непременно
официалната позиция на Европейския съюз.

www.interregrobg.eu